לָכֶם: לו אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: לז וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: לח וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־

לו בְּרַם מַעְיָן וְגוּב בֵּית כְּנִישׁוּת מַיָּא יְהֵי דְּכֵי וּדְיִקְרַב בִּנְבִלָתְהוֹן יְהֵי מְסָאֵב: לז וַאֲרֵי יִפֵּל מִנְּבִלָתְהוֹן עַל כָּל בַּר זְרַע זַרוּעַ דִּי יִזְדְּרַע דְּכֵי הוּא: לח וַאֲרֵי

לקט בהיר

שפיתת ב׳ קדירות: עב) ואפילו אין במים מ׳ סאה אלא שהם בקרקע ולא בכלי ונפל לתוכן כזית נבלה לא נטמאו ופי׳ יהיה טהור יהיה נשאר טהור בכל אופן, כלומר אין מקבלין טומאה, וכן משמשמען רז״ל במשנה בלשון זה על דבר שאינו מקבל טומאה „טהור״, ודרוש זה לא שייך רק לר׳ יהודה ור׳ יוסי שסוברים משקה מקבל טומאה מן התורה, אבל לר׳ אליעזר שם משקה אין טמא מן התורה ולא שייך מ״כ דרוש זה, ובהכרח נומר דרוש הב׳ (רא״ם): עג) פי׳ אפילו לר׳ יודא ור׳ יוסי יש ללמוד ב׳ דברים מפסוק זה, שדרוש הא׳ דמוק הוא כמו שאמרנו שהיל״ל לא יטמא, ובפרט מיבת „יהיה״ אין לו שחר לפי״ז, שהמכוון שנשאר טהור ולא שיהיה טהור, לזה בהכרח לדרוש שאדם או כלים טמאים שיבואו בתוכו יהיה טהור מטומאתו, ודרך זה נבדו ג״כ אינו די, שמה ענינו לכאן, המדובר כאן מבלי חרס ואוכל ומשקה ותנור שהם טהורים וטומאו בנבלה המוכר למעלה, אבל אדם וכלים טמאים מאן דכר שמיה, ובפרט אומרו מיבת „אך״ אין לו שום הבנה על פי פשטות לדרך הכ׳, ועוד מבר אות בי״ת שהיל״ל במעיין ובמקוה, לזה צריך לדרוש לר׳ יודא ור׳ יוסי ב׳ דרושים ביחד (ג״א): עד) פסוק זה מיותר הוא שכבר נאמר כל הנוגע בהם בטומאת יטמא, גם אין זה מקומו, ולפי שמדובר ומקובר הוא על מה שסמוך לו, לשמעיון מידוש שהטובל וברך בידו לא עלתה לו טבילה, לפי שהיתה סברא מכח ק״ו שיעלה לו טבילה, ובמ״כ ליתא ק״ו זו (אפשר שמדרש אחר ראה רבינו), אלא שהיה סברא ללמוד מקוה מים מקרקע, שהקרקע מטהר זרעים טמאים המרעים בתוכו וגם המקוה מטהר טמאים שטובלים בתוכו, א״כ יש סברא כמו שהמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה הגם שהברך נוגע בו לפי שהארץ מגיעתו, כמו כן מקוה יעיל על האדם שבתוכו הגם שהברך בידו, לזה צריך קרא אלא כן הוא, ע״כ תוכן ת״כ, והנה סברא זו של ת״כ נכון מאוד, משא״כ ק״ו של רש״י יש להשיב עליו, שמה שמטהר המקוה את הטמא הוא רק אחר שפרוש ממנו הטומאה, גם עבר עליו יום אחד או שבעה ימים, והיאך נלמד ממנו שיטהר את מי שהטומאה עודנו דבוק בו (ג״א), ואין קושיא, שרבינו רש״י הרודף והטורח לפרש פשטא דקרא הוצרא ק״ו זו מן הפסוק עז״ה: הגם שאך מעיין וכור מקוה מים יהיה טהור אעפ״כ ונגע בנבלתם יטמא, והבן (בד״א): עה) מיבת זרע ויוצא בה אינה משתנית מנקודתה אם היא סמוכה ונקשרת עם מיבה שלאחריה, כמו מורה - תורת משה, ולא ניכר אלא לפי הענין המכריח לומר כן, זה כוונת רבינו כאן לתרץ ולפרש שבכתוב אומר זרע זרוע והם כל אחד שם דבר, ולמה א״כ לומר דבר אחד ב׳ פעמים, לזה אמר שמיבת זרע הוא שם כולל לכל מין זרע בין דבר אוכל בין לא, והוא נקשר ונסמך למיבת זרוע, וכאילו אמר זרע של זרוע, ומיבת זרוע הוא שם דבר על זרע העומד לזרוע, ומה שאמר רש״י זרוע שם דבר הוא אין כוונתו לומר שמיבת זרע לא שם דבר הוא, אלא דרכו של רש״י לקרות את שם דבר הנסמך „דבוק״ ואינו קורא אותו שם דבר, והכפל מורה על מיני הרבה, כלומר כל מין ומין זרע שהוא זרעונים, וגם בא למעט דברים הנקראים זרע ואינם של זרעונים, והכתוב בעצמו מפרש כוונתו באומרו אשר יִזָּרֵעַ פי׳ העומד לִזְרוֹעַ: עו) פי׳ מדאמר בפסוק הסמוך שאם אחד עליו מים קודש נגיעת הנבלה הוא עמא מכלל שפסוק זה מיירי שנגע בו הנבלה בלי ניאת מים קודש, והנה מה שכבר למדנו דבר זה לעיל בפסוק ל״ד אין קושיא, ב׳ משונות

רש״י

שם רלה לקיימן בטומאתן רשאי (מ״כ): (לו) **אך מעין ובור מקוה מים.** המחוברים לקרקע[עב] אין מקבלין טומאה, ועוד יש לך ללמוד[עג]: **יהיה טהור.** הטובל בהם מטומאתו (מ״כ): **ונוגע בנבלתם יטמא.** אפילו הוא בתוך מעין ובור[עד] ונוגע בנבלתם* יטמא (מ״כ), אלא תאמר ק״ו אם מטהר את הטמאים מטומאתם ק״ו שיעיל את הטהור* מליטמא, לכך נאמר ונוגע בנבלתם יטמא: (לז) **זרע זרוע. זריעה*** **של מיני זרעונין**[עה], זרוע שם דבר הוא, כמו (הושע ח׳ י״ב) ויתנו לנו מן הזרעים: **טהור הוא.** למדך הכתוב[עו] שלא הוכשר ונתקן לקרות אוכל* לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים (מ״כ - תולין ל״ו): (לח) **וכי יותן מים על זרע.** לאחר שנתלש, שאם תאמר יש הכשר במחובר, אין לך זרע שלא

שינוי נוסחאות • בטומאה - בטומאתם. • הטהורים. • עלי. • להיות אוכל לקבל טומאה עד שיבא (רמב״ן).

יִתְּנוּ־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ס לט וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: מ וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ

זַרְע וְנָפֵל מִנְּבִלָתְהוֹן עֲלוֹהִי טְמָא הוּא לְכוֹן: לט וַאֲרֵי יְמוּת מִן בְּעִירָא דִּי הִיא לְכוֹן לְמֵיכָל דְּיִקְרַב בִּנְבִלָתַהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא: מ וּדְיִכּוּל מִנְּבִלָתַהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיְהֵי

רש״י

הוכשר (מ״כ): **מים על זרע.** בין מים בין שאר משקין[עז], ובין (נפלו) הם על הזרע בין הזרע* נפל לתוכן, הכל נדרש בתורת כהנים[עח]: **ונפל מנבלתם עליו.** אף משניגע מן המים[עט], אלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת שוב אינו נעקר הימנו: (לט) **בנבלתה.** ולא בעצמות[פ] וגידים, ולא

שינוי נוסחאות • זרע נופל בתוכן.

פסוקים הללו כאן, יאמר רק פסוק השני שאם נגע עליו מים קודם טמא הוא ומכלל הן אתה שומע לא, וכמו למעלה בכלי חרס אין צריך לכפול הן ולא, ובמ״כ מרלו חז״ל קושיא זאת, ותוכן דבריהם הוא, פסוק א׳ אומר שהזרעים הגם שנגע בהם ארץ וכתוב א׳ אומר שהם טמאים משתברא לאוקים קרא דטהור כשהזרעים ממוברים וקרא דטמאים כשנתלשו, שאם אתה אומר להפך אין לך זרע טהור, שאינו גדל בלי מים וברגיל נמצאים אצל כל הזרעים, ע״כ תוכן הת״כ, ויש להעמיד זאת גם ברש״י בדוחק, שמה שאמר בדיבור הסמוך „לאחר שנתלש״ רצונו לומר שפסוק זה השני מיירי אחר שנתלש ופסוק הקודם במחובר (שאם תאמר יש הכשר במחובר) פי׳ אם תאמר להפך שפסוק זה מיירי במחובר (אין לך זרע שלא הוכשר), ומה שאין צריך על זה קרא לעיל גבי כלי חרס ודי בסברא, וכאן בנבלה עצמו צריך קרא לחלק בין מחובר לתלוש, גם זאת אפשר לתרץ, שבאמת יש תליאות שיגדלו הזרעונים בלי יבוא עליו מים כלל, כגון במקומות שאין גשמים בגמלא ומשקין השדות במים שאובים ונותנים המים רק על הארץ ועל הברגים בלי ליגע בזרעונים, אבל מן הסתם רובו כמולו אי אפשר בלי יבוא עליו מים במחובר, זה אבל כלי חרס שטומאתו קלוש שאינו רק ולד הטומאה די בסברא ואין צריך קרא לטהר את המחובר, משא״כ כאן בנבלה עצמו טכל לטעות שהגם שהמים באו עליו במחובר ואחר שנתלש נגע בו נבלה טמא הוא, ואינו טהור רק באופן שידענו בבירור שלא באו עליו מים מעולם, זה אמר קרא שפעמים טהור אפילו באו עליו מים, ואחר שידענו מן הכתוב שפעמים טהור ופעמים טמא מהני הסברא לאוקמי זה במחובר וזה בתלוש (ג״א): עז) מולא הדרוש וההכרח לכלול שאר משקין כבר אמרנו למעלה בפסוק ל״ד עיי״ש, וכמו שאם אין חילוק בין מים לשאר משקין כמו כן כאן (ת״כ), ולפי״ז מיבת מים פירושו דבר לא ולא דוקא מים, ומצינו כן לענין גליית בשר הפסח שדרשין ובשל מבשל מקום לאסור גם שאר משקין הגם דכתיב במים: עח) ויש בזה כמה וכמה טעמאות מהיכן ומאיזו מיבה מכריח הת״כ דרשתו וכולן רמוקים מפשוטו, לזה לא הביאם רבינו, אבל רצונו לגלות לנו וללמדינו האמת וההלכה שמים על זרע לא דוקא: עט) עיין לעיל פסוק ל״ד מה שאמרנו שם להכריח זאת, ועוד יש לומר מדאמר ונפל מנבלתם „עליו״ ולא אמר עליהם (על הזרע ועל המים) (צל״ד): פ) מדאמר הנוגע בנבלתה ולא אמר הנוגע בה שמיבת נבלה פירושו בשר וכלל בתוכו עֶצֶם ומות, אבל דברים אלו לא נקראו בשר ונמעטו על ידי מיבת נבלה, ודוקא אם נקלף כל הבשר מן העצם והעור,

לקט בהיר

בדבר, כמש׳ חולין תרלו ז״ל אד בנטמא בטומאת מת (ובאם אינו עניין) ואד בשרן, ואין למדין זו מזו, שטומאת מת יש בו חומרא שטומאתו נמשך ז׳ ימים, ובשרן יש בו חומרא שאין צריך כזית וטומאתו בכעדשה, ובמ״כ תירלו ז״ל אד כשנטמא האוכל מן אויר כלי חרס שהוא ולד הטומאה ואד כשנטמא בשרן עצמו שהוא אב הטומאה אעפ״כ צריך הכשר, ואע״פ שיכולנו ללמוד כלי חרס משרץ בק״ו, מלמד דאחיא בק״ו טרם וכתב לה קרא, אבל זאת צריך לדעת ולחרץ למה לשני

אור החיים

מ. והאוכל מנבלתה וגו׳. בתורת כהנים אמרו שלא בא הכתוב אלא ליתן שיעור לנוגע ולנושא שהוא כדי אכילת כזית, ואין כוונת הכתוב כשנטמו שתטמאנו בביאת הבליעה, שהרי מצינו שאמר בנבלתה עוף הטהור (לעיל כ״ב ח׳) לא יאכל לטמאה בה, בה אתה מטמא בביאת הבליעה ולא אתה מטמא בנבלה בהמה בביאת הבליעה. וצריך לדעת למה לא אמרה התורה הדבר בפירוש,

R. Simon
J. 10
1
לצעין שפיטר ברכ״ש

יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־

מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וְדִיטוֹל יָת נְבִלְתַּהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהֵי

לקט בהיר

אבל נשאר עליהם כזית בשר או מוח מטמא העצם והעור אפילו בגדם האחר, או משום יד פי׳ שעל ידו נאחז ומשא הבשר ובטל לגביה, או משום שומר (ת״כ): פא) רלונו בזה ליישב יתור מיצם נבלתה, שלא אחר והנושא אותה, שצריך למעט עצמות וגידין, שהגם שמיעט בפסוק הקודם אבל נגיעה, צריך למעט גם נשא, שהלא אחור הוא (ב״ב), או אפשר שרצה לחזק פירושו שפירש לעיל שאין לגמוד מגע ממשא להטעין כיצום בגדים גם במגע, לפי שלא אחלא בשום מקום בשיעור, רק כל מקום שנאחר מגע לא כתיב כיצום בגדים וכבל מקום אבל מגע כתיב כיצום בגדים הרי זה ראיה שדוקא דוקא קחני (רא״ם), והביא המיוק והראיה דוקא מבאן, לפי שמופרדים נגיעה ממשא וכתיב אוכל בתמצע, וזה הטעם שמפרש רבינו קודם והנושא שלא

על סדר הכתוב כדי להסמיכו לנוגע שיהיה מכר המילוק (ג״א), ועיין עוד לקמן: פב) פי׳ לא נגע בו ולא נשאו יהיה האוכלו טמא כפירושו הפשוט: פג) ההכרח שכתוב זה מדבר בנבלת עוף טהור הוא עו״ה, מאומרו טרפה נשמע שמה שאמר נבלה הוא דוקא באותו מין שיש בו טרפה, וזה דוקא בעל מי הכשר והטהור, שהרי קום או עורב או זאב מי אפשר להיות טרפה, ומאומרו לא יאכל לטמאה משמע שדבר זה מטמא באכילה ומשמע ארק באכילה מטמא שמשמעות לא יאכל לטמאה הוא שאם רוצה להיות טמא צריך לאכול ולא מהני ליה נגיעה או משא, א״כ אינו מדבר בבהמה וחיה שהם מטמאין במגע ובמשא, בהכרח שהוא נבלת עוף טהור המטמא רק בבית הבליעה, ואמר הכתוב מיצם „בה״ שמיותר הוא נשמע ארק בה בנבלת עוף טהור נטמא באכילה אבל כל שאר נבלות אינם מטמאין באכילה: פד) דוקא באופן זה, אבל אם הוא בעצמו נתנו לתוך פיו הרי נשאו, ואפילו רק מחב בעצמו באצבעו את שבבר היה בפיו הרי נגע בו, אבל מה שנגע הנבלה בבשרו שבפיו נגיעת בית המקדש היא ואינה נגיעה, וגם מה שנשאו בבית הבליעה לאו כלום הוא דטומאה בלועה אינו מטמא אוץ נבלת עוף טהור גזירת הכתוב (לבוש): פה) פי׳ ולאי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכתיב והאוכל, וגם בלא כלל זה אין לומר שפי׳ האוכל הנשא שהלא שקר הוא, גם מצינו לרש״ל (חולין ע״ל) שפירשו והאוכל אוכל ממש, אלא הכוונה שמה שאמר הכתוב שאדם האוכל נבלה טמא הוא, לאו משום אכילה הוא טמא, אלא משום שנושאה לתוך פיו קודם שאכלה (וכן הוא לשון הגמ׳ בנדה ימה זו שמטמאה „קודם שיאכלנה״) ואה״ב אם אכלה בלי מגע ומשא טהור הוא ומזה אין הכתוב מדבר, ועל זה קשה א״כ שאכילה עצמה לאו כלום הוא מה ת״ל האוכל פי׳ למה אחרה מורה טומאת משא בדרך אכילה, הלא יכול אדם ליקח את הנבלה באופנים שונים בלא אכילה, ועוד מיותר הוא בכלל שהלא אמר אח״כ בפסוק זה עצמו והנושא וגו׳ (ג״א): פו) פי׳ שיעור זה שהוא כזית שייך בין על הנגיעה ובין על הנשא, ולזה נתנו הכתוב באמצע כדי לדרוש למעלה ולמטה, אבל פשוט הוא שמה שאמר הכתוב יכבס בגדיו בשיעור אכילה לא שייך רק על הנשא, שהלא כבר ידענו שאין הנוגע טעון כיבוס בגדים בכלל, וזה טעמו של רבינו שמהפך הסדר ואמר והדגיש עוד הפעם שהנוגע אין צריך כיבוס בגדים, ואחר זה אמר ששיעור הטומאה בכזית, לומר ששיעור זה שייך בין למגע ובין למשא, אבל מילוק יש שכיבוס בגדים לא שייך רק למשא (מ״ל): פז) פי׳ מאבר זאת מן הכתוב שצריך בגילה קודם הערב שמש, ומאן שבבר אמר זאת, ובא רבינו

אור החיים

ואולי כי נחכון הכתוב להרבה דינים שישנם בדין אכילה מלבד שיעור כזית, גם אמרו (חולין ע״ח.) בשר הבדן שנפסד והבאים ונפסל מלאכול הכלב טהור ע״כ, ודבר זה נלמד מדין אכילה כמו שכתבו

מָסָאֵב עַד רַמְשָׁא: מא וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשָّרֵץ עַל־ דְּרַחֵשׁ עַל אַרְעָא שִׁקְצָא הוּא לָא יִתְאֲכֵל: מב כָּל דְּמְהַלֵּךְ עַל מְעוֹהִי וְכָל דְּמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל הָעָרֶב: מא וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשָّרֵץ עַל־ הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: מב כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע

רש״י

שמש: (מא) **השורץ על הארץ.** להוציא את היתושין שבכליסין[פח] (ושבפולין), ואת הזחין[פט] שבעדשים (ת״כ - חולין ס״ז), שהרי לא שרצו על הארץ[צ] אלא בתוך האוכל, אבל משילאו לאויר[צא] ושרצו הרי נאסרו: **לא יאכל.** לחייב על המאכיל[צב] כאוכל (מ״כ), ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגלים[צג] שאינו נראה אלא כרוחש וגו׳: (מב) **הולך על גחון.** זה נחש (שם - שם), ולשון גחון שחייב[צד], שהולך שח וטופל על מעיו: **כל הולך.** להביא השלשולין[צה], ואת הדומה לדומה[צו] (שם - שם): **הולך על ארבע.** זה

לקט בהיר

בקרנים וטלפים, ולא בעור (ת״כ - חולין קי״ח): (מא) **והנושא את נבלתה.** חמורה טומאת משא מטומאת מגע[פא], שהנושא מטמא בגדים והנוגע אין בגדיו טמאין שלא נאמר בו יכבס בגדיו: **והאוכל מנבלתה.** יכול תטמאנו אכילתו[פב], כשהוא אומר בנבלת עוף טהור[פג] (כ״ב ח׳) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, אותה מטמאה בגדים באכילתה ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון אם תחבה לו חבירו (בכוס או בכרכר) בבית הבליעה[פד], א״כ מה ת״ל האוכל[פה], ליתן שיעור לנושא ולנוגע[פו] כדי אכילה, והוא כזית (ת״כ - מה מ״ב): **וטמא עד הערב.** אע״פ שטבל[פז] צריך כערב

(מ״ל) **השורץ על הארץ.** להוציא את היתושין שבכליסין[פח] (ושבפולין), ואת הזחין[פט] שבעדשים (ת״כ - חולין ס״ז), שהרי לא שרצו על הארץ[צ] אלא בתוך האוכל, אבל משילאו לאויר[צא] ושרצו הרי נאסרו: **לא יאכל.** לחייב על המאכיל[צב] כאוכל (מ״כ), ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגלים[צג] שאינו נראה אלא כרוחש וגו׳: (מב) **הולך על גחון.** זה נחש (שם - שם), ולשון גחון שחייב[צד], שהולך שח וטופל על מעיו: **כל הולך.** להביא השלשולין[צה], ואת הדומה לדומה[צו] (שם - שם): **הולך על ארבע.** זה שמפרש כאן (ד״ד), והש״מ כתב זאת בדרמז כל שהוא

ואמר עליו „והגרלה לי כתבתי״, וכבר כתב כן בפה״ק דברי דוד: פח) פירש״י מין קטניות לילדא״ם בלע״ז: פט) פירש״י רוטו״ם וכמין יתושין הן אלא שבעדשים ובין שמן עכ״ל: צ) וזה דוקא כשהתמילו להיות כשהפרי היה כבר נמלוש, אבל אם היו כבר בשעת שהפרי היה מחובר באילן א״כ כשנרלו בפרי כאילו נרלו בארץ שהלא מחובר הוא לארץ ונאסרו אפילו לא יצאו לאויר, והא לך לשון רש״י בחולין שביון שמהלכת המולעת בתוך הקיסות והיא מחוברת לקרקע הרי היא כשרלת על גבי קרקע, אבל אם המליעה בחלוש מוחרת המולעת, כמה דברים אמוריים כשלא יצאו לאויר העולם אבל אם יצאו הרי נרלו על הארץ ונאסרו עכ״ל: צא) פי׳ על הארץ לאו דוקא קרקע, שכל חויר העולם נקרא ארץ, ואפילו נשאר על הפרי, ואפילו רק מקצתו יצא, ואפילו חזר לתוך הפרי, ופשוט שכל הפך זה לחומרא, לפיכך כל זה נאמר להלכה ולפרש פשטיה דקרא, אבל לא למעשה חו״ש: צב) כבר אמר הכתוב לעיל פסוק י״ג בשרץ המים לא יאכלו, ופירשו בו לחייב את המאכילן, ושם פירש רבינו הכרמו, והוא הדין כאן שאין חילוק בין שרץ המים ובין שרץ הארץ, ואמר הכתוב דבר א׳ ב׳ פעמים, מד להאכיל לגדולים וחד להאכיל לקטנים, ולזה דקדק רש״י במקום אחד לומר „קטנים״ וכאן השמיטו: צג) פי׳ אין בשרלים סימן טהרה וטומאה, וממילא שאין בהם ספיקות, אלא כל שהוא נמוך שרץ הוא וחייב המאכיל אותו לאחרים, וכענין זה פירש רש״י לעיל פסוק י״ג אחר שפירש לחייב את המאכילן, כלומר אחיר ושמור כשאתה נותן ומוכר דבר מאכל לאחרים אלא יהיה בו משש איסור: צד) פי׳ אין גחון פירושו מעיים או כרס, אלא מושאל הוא על נחש ההולך על כריסו, והוא לשון ארמי, וחז״ל משתמשין בו (כתובות מ״טו:) ההוא גברא גחין ונשקיה, גחין לחש ליה לרבא (נ״ב ל״ב:) ועוד: צה) פירש״י מולעים ארוכים כנחש והן הנמצאות בגשפה עכ״ל: צו) פי׳ אפילו אינו דומה ממש כמו השלשולין שדומין לנחש שאין לו לא ידיים ולא רגלים, שאפילו יש לו קטור רגלים והולך על גחונו וכדומה:

אור החיים

בתוספת עָלָה[קמא] כ״ג, דממה שאמר הכתוב (מלכים ב׳ ט׳) בחלק חרעאל יאכלו הכלבים אלמא לאכילת כלבים שמה אכילה וכו׳, ואם כן לגד שמחכוין הכתוב להשוות הטומאה לדין אכילה בין לשיעור בין לשאר דברים לזה אם היה בא ללמד כל פרטי הדינים צריך להוסיף דברים רבים, וכסף

אור בהיר

קמא) פי׳ דף כ״ג בנמוקים.

חלק הבהמה לשנים וכו' עד לכל דבר. בפ"ב דחולין עלה כ"ח:

ב בהמה שמת עובדה וכו'. מפנה פרק בהמה המקשה (דף ע' ע"ב) וכמ"ק:

ג בשר הפורש מבהמה חיים עד כאבלה. בפרק העור והכרוסב (דף קכ"ח ע"ב). וס"ב כין ממלים: אחד אבר מן החי וכו' לו אבר הפורש מן השליל שבבטנה. בפרק בהמה המקשה (דף מ"ב) הוליא ידו ומחכו ומח"כ שמת מה אמו שבמוך ממת מיכם לוחו לאבר שמתך ממת: האיברים אין להם שיעור וכו'. בפרק המת דמהלות. וס"ב והוא שיהיה האבר כבריאתו בשר וגידים ועצמות. בס"פ העור והכרוסב (דף קכ"ח). וס"ב ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה. בס"ק דכלים גבי אבר מן החי מן המדס ומשמע דה"ה לאבר מן המי מן הבהמה והכי אמרינן בפרק העור והכרוסב. וס"ב לו חסר עצמו מהור. בס"ו דעדויות (משנה ג') ובס"ב דמהלות גבי אבר מן החי מן המדס ומבאר בס"ב מהלכות טומאת מת. ובתוספתא פ"ק דמהלות חני דה"ה לאבר מן החי מן הבהמה:

ד הכוליא והלשון והשפה וכו'. בס"פ העור והכרוסב יכול יהא בשר הפורש מן החי מתא וכו' עד כולא ויב שבחיים אוכא ביעייתו ומלכתב כביעו ויהיה האבר כבריאתו בשר וגידים ועצמות מבשר דפסק כלבי. ויש לתמוה למה לא פסק כר"מ ממבירו ועוד קשה דכיון שפסק כרבי הו"ל לנעשה ולכון ופשה וג"ע:

ה האבר והבשר המדולדלין וכו'. מפנה פרק העור והכרוסב (דף קכ"ז). וס"ב בפחמה הבהמה וכו'. שם במשנה פלוגתא דר"מ וכ"ש ופסק כר"מ:. וכתב הר"י קורקוס ז"ל בטעמו מקום דבפרק מי שהוליאוהו (דף מ"ו ע"ב) אמרינן ר"מ ור"ש הלכה כדברי מי ומלקה בתיקו הילכך נקעין כדברי המתיר כמו שכתוב בהלכות עולם. ועוד דהתם בעי רבה בהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר והיינו תליגא דר"מ גם בפרק בהמה המקשה מוכיח בפלגה כר"מ: כתב הר"י קורקוס כבר נתבאר דבשר הפורש מן החי אין בו טומאת נבילות ומה שהזכיר רבינו בשר מדולדל מקום טיפה דקאמר דהוי כשאר אוכלים אפילו בעודה במקומה מתוברים הזכירו והוא הנזכר במשנה פכ"ל. וס"ב ואינם מטמאים כנבילה וכו'. שם בגמרא. וס"ב אבל אם בחי בהבהמה וכו'. שם בגמרא פלוגתא דר"מ ור"ש ופסק כר"מ וכדבסמוך. וס"ב ומה בין אבר מן החי וכו'. שם בבייתא. וס"ב וזה וזה אין לשיעור. כלומר דטמאין בכל אחן ואלייך שיהיה בהם בשר וגידים ועצמות ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה בלא אחת מהם אבל אם אחת מהם בלא אחת בלא אחת אינו בכלל אבר מן החי וכדבר רבינו שבכתוב בפרק בהמה המקשה (דף ע"ד) הפוחם אם הבהמה ומצא בה בן ח' חי לו מת [לו בן חשבה מת] קרעו ומוציא אם דמו כלומר ומוכר בהפלה אחין צריך שחיה דמחיים אמו מבהרתו אלא בשלא שחטה מיירי לו שחטה ונתגבלה בידו וקרעה ומצא בה בן ח' אחין שחיה מבהרתו וכדתנן התם (דף ע"ב ע"ב) בן שמונה חי אין שחיטתו מבהרתו לפי שאין לחיו אחיטה. אבל קטיל. לי מ"ש נפרף אע"פ שאחטה אחר שנטרף אין שחיטתו מבהרתו מאי

מיריא

שתמות. חלק בהמה לשנים או שניטלה ירך וחלל שלה הרי זו נבילה ומטמאה במשא ובמגע אע"פ שהיא עדיין בחיים. וכן אם קרעה מגבה או שנשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי זו כנבילה לכל דבר: **ב** בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו בין בבהמה טמאה בין בטהורה הרי זה הנוגע טהור עד שיצא הנפל לאויר העולם: **ג** בשר הפורש מבהמה וחיה כשהן חיין בין טהורין בין טמאין טהור ואינו מטמא כנבילה. אבל אבר מן החי הפורש מהן מטמא כנבלה אחד אבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה או אבר הפורש מן השליל שבבטנה. והאיברים אין להן שיעור אפילו היה כשעורה או פחות מטמא והוא שיהיה האבר כבריתו בשר וגידין ועצמות ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה. היה הבשר פחות מהעלות ארוכה בחי או חסר עצמו טהור: **ד** הכוליא והלשון והשפה וכיוצא בהן אע"פ שהן איברים ואין עושין חליפין הואיל ואין בהם עצם הרי הן כבשר: **ה** הבשר או האבר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות ולהדביק בשאר הגוף אינן מטמאין כנבילה כל זמן שהבהמה בחיים והרי הן כשאר אוכלין אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומה. נשחטה הבהמה הוכשרו בשחיטה ואינן מטמאין כנבילה שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירשו מחיים. אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך הכשר. והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבילה. ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבילה. שהבשר הפורש מאבר מן החי טהור. והבשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא בכזית במגע ובמשא וזה וזה שוין לשיעור: **ו** טריפה שנשחטה שחיטה כשירה אע"פ שהיא אסורה באכילה הרי היא טהורה. וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת שחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה. מצא בה בן שמונה חי נטרף. אע"פ שנשחט אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה לפי שאין למינו שחיטה. לפיכך ולד בהמה שלא שהה ז' ימים נמורין. אם שחטו בתוך ז' אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה. מפני שהוא כנפל: **ז** השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על הקרקע אע"פ שאין צריך שחיטה כמו שביארנו שהרי שחיטת אמו מטהרתו אם נטמאת אמו לא נטמא הוא. ואם נתגבלה אמו הרי הוא טהור שאין החי מתטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות ואע"פ שהוא כאבר מאבריה. ואם מת קודם שיפרים על גבי קרקע הרי הוא טהור ששחיטת אמו טהרתו: **ח** טריפה שנשחטה אע"פ שהיא טהורה מן התורה אם נגע בה הקדש נטמא מדברי סופרים וזו מעלה יתירה שעשו בקודש: **ט** בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר בשר העובר טהור. שחט את אמו ואחר כך חתכה האבר כטריפה שנשחטה. ושאר בשר העובר מגע טריפה שחוטה שהיא מטמאה את הקודש אבל לא את התרומה. הוציא העובר את ידו בין שחיטת סימן לשחיטת סימן וחתכו מצטרף שחיטת סימן לסימן לטהר האבר מידי נבילה: **י** שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפילו תקרובתה

מיריא נטרף אפילו לא נטרף אמי וכ"ל דהכי קאמר קרעה ומצא בה בן שמונה מי נטרף כלומר דיש כטריפה בפע"ם שהוא אסור באכילה אינו מטמא כל זמן שהוא מי ואם נחתך כיון שאין למינו שחיטה לא תהיה שחיטה והו"ל נבילה, אבל לשון אחר שנטרף אינו נות לי לפירוש זה דמאי אחר הרי טריפה הוא מחמלתו זע"ל דמשום דאינו לא קרעה אלא שחטה או היה עם טריפות שייך לומר אחר שנטרף כלומר אחר שקרעה שהרי בכך נטרף: לפיכך ולד בהמה וכו'. זה נלמד ממה שנזכר בסמוך בבן ח' שגם זה אין למינו שחיטה כל זמן שלא עברו עליו שבעה ימים נמורים כמבואר בפרק [רביעי] מהמ"ל ובפרק ר"ל דמילה (דף קל"ד ע"ב) כל שהה שמה ימים בבהמה אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי: וכתב הר"י קורקוס ז"ל שאפשר שלכך כתב רבינו אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה שיהיה שחיטתו ודאי מטהר אבל גם אינו ודאי נבילה וז"ש שהוא כנפל:

ז השוחט את הבהמה וכו'. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב) וכר"י אליבא דרבנן. וס"ב ואם נתגבלה אמו וכו'. זה פשוט שמאחר שאין שחיטת אמו מטהרתו הרי הוא אין המי מטמאתו:

כתב הר"י קורקוס ז"ל. כתב רבינו בהלכות מ"ל אם שחט שחיטה טריפה ומצא בה בן חשבה אי לריך שחיטה להחיות ולא ביאר רבינו בזה מה יהיה דינו לענין אם מת קודם שנשחט כי מהסנגיא דשם נראה שאם מת טהור מלמטה אע"פ לענין אכילה בעי שחיטה לענין טומאה נשאר בשחיטת אמו וכן מתבאר גם בפרק כיפוי הדם ונראה שהוא בכלל מ"ש רבינו טריפה שטמאה וכו' דכי היכי דמיהל אוקה אע"פ שטמאה בהאכילה ג"כ הדין בעובר. וס"ב עליה וכן הפוחם אם הבהמה ומצא בה עובר מת הדינו אפילו טריפה ועל מ"ש קודם קאי וכן מ"ש כאן ואם מת קודם שיפרים אפי' בהאם טריפה פייבי כי שחיטת טריפה ושחיטת כשירה לענין טומאה דאע"ג דאין מועילה לטהר מידי נבילה בבהמה מטהרת בין היא בין העובר דבנופה דמי וקרוב לזה יתבאר בסמוך גבי אבר מן החי לאמר מן הנבילה, וס"ב אם מת קודם שיפרים לא קאי אאם נתגבלה כי אין שם שחיטה כלל ולא קאי אלא אשוחט את הבהמה ומצא בה וכו' והוא במשנה פרק בהמה המקשה כתנא קמא עכ"ל:

ח טריפה שנשחטה. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב):

ט בהמה המקשה לילד וכו'. משנה שם (דף ע"ב) וכחכמים: הוציא העובר את ידו וכו'. שם עלה ס"ב:

י שחיטת עכו"ם נבילה וכו'. משנה בכים חולין (דף י"ב). וס"ב ואפילו ישראל עומד ע"ג ואם שחט בסכין יפה. פשוט שם דישראל עומד על גביו לא אמרו אלא בחמ"ג. וס"ב אחד העכו"ם ואחד הכותי. שם עכו"ם נמורים לכל דבריהם. וס"ב ואחר נר מוצב. טעמו דכל שלא קיבל עליו כל המצות לא יצא מכלל עכו"ם. וס"ב וקרוב זה בעיני שאף זה חד"ם וכו'. כתב מגיו הראב"ד זו אחת מהבנותיו וכו'. ואני שמעתי ולא אבין מ"ש ואין מטמאין ואין מיטמאין דאמר אבן מטמאין בטומאת העכו"ם ומהכתן עפקינן שיעמדו עליו כן. וכן מ"ש כי הם בכבמות מה ענין זה לשמיטמין הא מטמאה במשא דהא אפשר דבחיטה קוף אמי לא הטמא במגע דשם שחיטה עליה ושוב אין כאן מי שיחטה

השגת הראב"ד

"וקרוב בעיני שאף זה וכו'. א"א זו היא אחת מהבנותיו ואין בכולן אחת מזו כי עובדי כוכבים הם בבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה להמור בן גוים אמר אבלי ואם אולם יש לו רוח והמוכר אוסר לגוים אסור לגוים אסור בהאכילה אינו מטמא כל זמן שהוא מי ואם נחתך כיון שאין למינו שחיטה לא תהיה שחיטה והו"ל נבילה, אבל לשון אחר שנטרף אינו מחר שנטרף אינו מחר הרי טריפה הוא מחמלתו זע"ל דמשום דאינו לא קרעה אלא שחטה או היה עם טריפות שייך לומר אחר שנטרף כלומר אחר שקרעה שהרי בכך נטרף: לפיכך ולד בהמה וכו'. זה נלמד ממה שנזכר בסמוך בבן ח' שגם זה אין למינו שחיטה כל זמן שלא עברו עליו שבעה ימים נמורים כמבואר בפרק [רביעי] מהמ"ל ובפרק ר"ל דמילה (דף קל"ד ע"ב) כל שהה שמה ימים בבהמה אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי: וכתב הר"י קורקוס ז"ל שאפשר שלכך כתב רבינו אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה שיהיה שחיטתו ודאי מטהר אבל גם אינו ודאי נבילה וז"ש שהוא כנפל:

ז השוחט את הבהמה וכו'. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב) וכר"י אליבא דרבנן. וס"ב ואם נתגבלה אמו וכו'. זה פשוט שמאחר שאין שחיטת אמו מטהרתו הרי הוא אין המי מטמאתו:

כתב הר"י קורקוס ז"ל. כתב רבינו בהלכות מ"ל אם שחט שחיטה טריפה ומצא בה בן חשבה אי לריך שחיטה להחיות ולא ביאר רבינו בזה מה יהיה דינו לענין אם מת קודם שנשחט כי מהסנגיא דשם נראה שאם מת טהור מלמטה אע"פ לענין אכילה בעי שחיטה לענין טומאה נשאר בשחיטת אמו וכן מתבאר גם בפרק כיפוי הדם ונראה שהוא בכלל מ"ש רבינו טריפה שטמאה וכו'. דכי היכי דמיהל אוקה אע"פ שטמאה באכילה ג"כ הדין בעובר. וס"ב עליה וכן הפוחם אם הבהמה ומצא בה עובר מת הדינו אפילו טריפה ועל מ"ש קודם קאי וכן מ"ש כאן ואם מת קודם שיפרים אפי' בהאם טריפה פייבי כי שחיטת טריפה ושחיטת כשירה לענין טומאה דאע"ג דאין מועילה לטהר מידי נבילה בבהמה מטהרת בין היא בין העובר דבנופה דמי וקרוב לזה יתבאר בסמוך גבי אבר מן החי לאמר מן הנבילה, וס"ב אם מת קודם שיפרים לא קאי אאם נתגבלה כי אין שם שחיטה כלל ולא קאי אלא אשוחט את הבהמה ומצא בה וכו' והוא במשנה פרק בהמה המקשה כתנא קמא עכ"ל:

ח טריפה שנשחטה. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב):

ט בהמה המקשה לילד וכו'. משנה שם (דף ע"ב) וכחכמים: הוציא העובר את ידו וכו'. שם עלה ס"ב:

י שחיטת עכו"ם נבילה וכו'. משנה בכים חולין (דף י"ב). וס"ב ואפילו ישראל עומד ע"ג ואם שחט בסכין יפה. פשוט שם דישראל עומד על גביו לא אמרו אלא בחמ"ג. וס"ב אחד העכו"ם ואחד הכותי. שם עכו"ם נמורים לכל דבריהם. וס"ב ואחר נר מוצב. טעמו דכל שלא קיבל עליו כל המצות לא יצא מכלל עכו"ם. וס"ב וקרוב זה בעיני שאף זה חד"ם וכו'. כתב מגיו הראב"ד זו אחת מהבנותיו וכו'. ואני שמעתי ולא אבין מ"ש ואין מטמאין ואין מיטמאין דאמר אבן מטמאין בטומאת העכו"ם ומהכתן עפקינן שיעמדו עליו כן. וכן מ"ש כי הם בכבמות מה ענין זה לשמיטמין הא מטמאה במשא דהא אפשר דבחיטה קוף אמי לא הטמא במגע דשם שחיטה עליה ושוב אין כאן מי שיחטה

וְיַצְּהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־
נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת
יָדֶךָ: יח כִּי אִם־לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ
וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ:
יט הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־הַלֵּוִי כָּל־
יָמֶיךָ עַל־אַדְמָתֶךָ: ס כ כִּי־יַרְחִיב יְהוָה

לקט בהיר

מעשה (רא"ם), ואין פי' לא תוכל שאני ממנע אותך ולא אתן לך מקום לאכלו בשעריך, הא ודאי ליתא אלא איך דשאי וכמו שמפרש בדיבור הסמוך (מ"ל), ומה שאמר לעיל פסוק י"ג השמר לך ופירש רבינו ליתן לא תעשה, הוא על ההקרבה, וכאן על האכילה (ג"א): מא) וניחושע פירש"י שהיו בני פלשתים ואנרהם כרת ברית עם אבימלך בגלר שבע, והוא מן הספרי ומדרשות מלוקות הם (א"ש): מב) עשו עלמים בצורת אדם עור ופיקח לעשות לעג וקלס מן היהודים זרע יצחק שחכיהם עיניו מראות וחרש יעקב שהיה עולע על יריכו וכתבו על העלמים את השבועה שנשבע אאע"ה ושמו אותם על גג בנינים גבוהים שלהם ועלתו לדוד לאמר לא תבא הנה כי אם הפילך העורים והפסחים: מג) פי' עיקר מזהרה זו שלא לאכול בכור חוץ לחומה לכהנים הוא שהלא ישראל אסור אפילו בחוץ החומה שאין נאכלים אלא לכהנים לבניהם ולעבדיהם

אונקלוס

חֲמָרָךְ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוֹרֵי תוֹרָךְ
וְעָנָךְ וְכָל נִדְרָךְ די תִּדַּר
וְנִדְבָתָיךְ וְאַפְרָשׁוּת יְדָךְ: יח אֶלָּהֵן
קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ תֵּיכְלִנַּהּ בְּאַתְרָא
די יִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ בַּהּ אַתְּ וּבְרָךְ
וּבְרָתָךְ וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָּךְ וְלֵוָאָה די
בְּקִרְוָיִךְ וְתֶחְדֵּי קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ
בְּכָל אוֹשָׁטוּת יָדָךְ: יט אִסְתַּמַּר
לָךְ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יָת לֵוָאי כָּל
יוֹמָיךְ עַל אַרְעָךְ: כ אֲרֵי יַפְּתֵי יְיָ

רש"י

אחרכם ברית (בשכר) כשלקח מהם מערת המכפלה[מא] ולא יבוסים היו (אלא חתיים היו) אלא על שם העיר ששמה יבוס (נקראים יבוסים) כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פ"ח) והוא שנאמר (ש"ב ה' י') כי אם הסיחך העורים והפסחים[מב] עלמים שהכו עליהם את השבועה: **ובכרת בקרך.** אזהרה לכהנים[מג]: **ותרומת ידך.** אלו הבכורים[מד] (ספרי - מקוה י"ז): (יח) **לפני ה'.** לפנים מן החומה[מה] (ספרי): **והלוי אשר בשעריך.** [מו] אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר רשאי הן לו מעשר עני אין לך מעשר עני הזמינהו על שלחנך* [מז] (שם): (יט) **השמר לך.** ליתן לא תעשה[מח] על הדבר (שם): **על אדמתך.** אבל בגולה איך מוזהר עליו[מט] יותר מעניי ישראל (שם): (כ) **כי ירחיב וגו'.** למדה תורה דרך ארץ שלא

* שיטי נוסחאות

(והוא הדין לבכורים ונקט רבינו בכור הקודש בפסוק) אבל אין קושיא למה אמרה הכתוב לכלל ישראל, שאם ישראל אכל בשר בכור חוץ לחומה פשוט שלוקה גם משום לאו זה (מ"ל): מד) כשר מבואר לעיל פסוק ו' שנקרא הבכורים תרומה שנריך הרמה והנופה ונקרא ידך משום ולקח הכהן הטנא מידך, אבל לא תרומה ותרומת מעשר שאין צריך להניחם לירושלים בכלל, ומה שמפרשו רבינו פעם ב', משום דלעיל כתיב אבל מעשרותיכם ולמד מעניינו שהוא ג"כ פירות כמו מעשר משא"כ כאן, לזה צריך לומר שאעפ"כ הוא בכורים (ג"א): מה) ואינו כמו כל לפני ה' שבמורה שפירושו העזרה שכל אלו קדשים קליס הם ואין אכילה בעזרה רק קדשי קדשים דכתיב בהו (ויקרא ו' ט') במקום אהל מועד יאכלוה קדש קדשים הוא, ונקרא ירושלים לפני ה' לגבי שאר עיירות (במ"ח): מו) מה ענין לוי לכאן, הלא מה שאמר מעשר דגנך וגו' ולוי שפירושו מעשר שני הנאכלת בירושלים לא מעשר רשאי שהלוי נוטלו מן הגורן (מ"ל): מז) כן היה הנהוג לעשות סעודה על הזבח ולהזמין קרובים ועניים, משא"כ מעשר עני אמר רבינו מן לו, או אפשר משום שמעשר שני שלמים ממון גבוה ואינו ניתן במתנה (מ"ל): מח) שאמר בפסוק שלפני זה תאכלנו וגו' והלוי, והוא עשה הוסיף השמר שהוא לא תעשה: מט) והטעם שבזמן המקדש חוץ ממה שאין להם נחלה שדה וכרם הם עומדים ומשרתים בבית המקדש ואין להם פנאי לעסוק

אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ
וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי־תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ
לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל
בָּשָׂר: כא כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם
וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן

אֱלָהָךְ יָת תְּחוּמָךְ כְּמָא די מַלִּיל
לָךְ וְתֵימַר אֵיכוֹל בְּשָׂרָא אֲרֵי
תִתְרְעֵי נַפְשָׁךְ לְמֵיכַל בְּשָׂרָא
בְּכָל רְעוּת נַפְשָׁךְ תֵּיכוֹל
בְּשָׂרָא: כא אֲרֵי יִתְרַחֵק מִנָּךְ
אַתְרָא די יִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ
לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתֵּהּ תַּמָּן וְתִכּוֹס

רש"י

יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידיס[נ] ועושר (ספרי - חולין פ"ד): **בכל אות נפשך** [נא] **וגו'.** אבל במדבר נאסר להם בשר חולין אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים (ספרי - חולין מ"ז): (כא) **כי ירחק ממך המקום.** ולא תוכל לבא ולעשות שלמים בכל יום[נב] כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם: **וזבחת וגו' כאשר צויתך.** (מוסב על וזבחת)

לקט בהיר

במעשה ומתן או במלאכה משא"כ שאר עניי ישראל, וכמו שקבע הכתוב להם שבר עבודתם את מעשר ראשון כמו כן זה בשברם להקדימם משאר עניים, משא"כ בגולה (במ"ח), ודקדק רבינו בלשונו לומר איך „מוזהר", כלומר אינו באיסור לא להקדיש שאר עניים, אבל חיוב ומצוה להקדיש הלוי איתא גם בגולה, כן איתא בשלחי הוריות כהן קודם ללוי וכו' לוי לישראל שנאמר (י' מ') בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי, ופסקו רמב"ם בה' מתנות עניים ומרן המחבר ביו"ד רנ"ו ולא חלקו בין בארץ ובין חוצה לארץ בפני הבית או בגולה (מ"ל): נ) אין רצונו לומר שזה פשוטו של מקרא, פשוטו השמיענו רבינו במאמר הסמוך שהומר להם בנוחם לארץ מה שנאמר להם במדבר לאכול בשר בכל עת ובכל מקום שיעלה בדעתו ויתאוה על ידי שחיטה הרגיל, אלא מאמר שדיבר הכתוב בדרך זה ולא אמר כי תבואו אל הארץ כמנהגו בכל מקום וגם האריך לומר ללא טורך ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר, א"כ אין הכתוב אומר אלא דרשוני, ולפי הדרוש יהיה פירושו כי ירחיב ה' את גבולך בממון ובנכסים ובעשר כלומר הרחבת הדעת בלי לחגת פרנסה או ואמרת יש לך לומר אוכלה בשר כי רק אז רצוי שתאוה נפשך לאכול בשר (ג"א): נא) בכל פעם אות נפשך ואין בפ"מ הזמן והמקום, מה אלא היה כן במדבר, וזה פשוטו ומשמעותו, ופי' כי ירחיב וגו' כי תבא אל הארץ ובלתמרן: נב) ר"ל פסוק זה נותן טעם על שלמעלה מה נשתנה כשתבא לשם מן המדבר (אבל אין זה אומר שצריך דוקא רחוק שאין התורה נתנה שיעור, אלא אלא יהיה בקרוב דהיינו בעזרה) (ג"א), ולפי"ז יהיה משמש תיבת „כי" זה הפני לשון להא שהוא נתינת

אור החיים

אלא אין לך אלא המקום הכוא:

כ. כי ירחיב וגו'.[מא] פירוש לפי שהקפיד ר' על המתאוים תאוה לאכול בשר במדבר (במדבר י"א) וקבר המתאוים מעתה עומד תאות הבשר באיסור, לזה אמר כי ירחיב וגו' ואמרת וגו' פירוש הגם שהאמר בפירוש שאתה רוצה לאכול בשר וזה דמיון מאמר המתאוים שאמרו (שם) מי יאכילנו בשר, גם אמר כי תאוה נפשך[מב] דמיון האמור במתאוים שאמר הכתוב התאוו תאוה, אף על פי כן מתיר הכתוב להם ואמר בכל אות נפשך תאכל בשר:

כא. כי ירחק וגו'.[מב] בא להתיר מה שנאסר במדבר לאכול זולת זבחים שלמים[מג], והטעים טעם ההיתר במעט דבריו ואמר כי

אור בהיר

שבטיך. **מא)** מהיכי תיתי היה אמור לאכול בשר שלריך הכתוב להתירו. ובפרט פסוק זה שיכולני לאוקמו בבשר שלמים, וגם אמר ואמרת אוכלה וגו', מה נפקא מינה אם תאמר אם לא. **מב)** פי' הכתוב מעיד שכל עצמך היו אלא למלאות תאותך ולא לתקן המאכל וכדומה אעפ"כ וכו'. **מג)** כבר אמר בפסוק הקודם כי ירחיב, והיינו הך. **מד)** שמפסוק הקודם אינו נשמע זאת,

יְהוָה לְךָ בְּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאֲכַלְתָּ
בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ׃ כב אַךְ
כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצְּבִי וְאֶת־הָאַיָּל כֵּן
תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֻנּוּ׃
כג רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם
הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־

מִתּוּרְךָ וּמֵעָנָךְ דִּי יְהַב יְיָ לָךְ
כְּמָא דִּי פַּקַּדְתָּךְ וְתֵיכוֹל בְּקָרְוָיְךָ
בְּכֹל רְעוּת נַפְשָׁךְ׃ כב בְּרַם כְּמָא
דִּי מִתְאֲכַל בְּשַׂר מַטְבְּיָא וְאַיָּלָא כֵּן
תֵּיכְלֻנֵּהּ מְסָאֲבָא וְדַכְיָא כַּחֲדָא
יַכְלֻנֵּהּ׃ כג לְחוֹד תְּקַף בְּדִיל דְּלָא
לְמֵיכַל דְּמָא אֲרֵי דְּמָא הוּא
נַפְשָׂא וְלָא תֵיכוֹל נַפְשָׂא עִם

לקט בהיר

טעם, משמ"כ „כי" ירמיב שבספוק הקודם פירושו אם ירמיב, כאשר ירמיב: נג) כאשר צויתיך פירש"י למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן צוהו בכתב עכ"ל, הגם שאפשר שפשוטו כאשר צויתיך בקדשים דכמיב בהו ושחט ושפטו (כן כתב הרמב"ן ז"ל) אבל תופן השחיטה והלכותיה לא מצינו גם בקדשים ומה יצא לנו מן ההיקש: נד) זה פשוטו של מקרא והכתוב בעצמו מפרש כוונתו בהיקש זה באומרו הטמא והטהור יחדיו יאכלנו, והוצרך הכתוב להשמיענו שלא שייך בו טומאה, שלא תאמר כל בהמה הראוי להיות קרבן שייך בו טומאה הגם שלא הוקדשה (רא"ם), ועוד שבמדבר לא היה להם בשר חולין והיו אוכלים בשר רק בטהרה, ובארץ שהותר להם בשר תאוה הוא מחמת ריחוק מקום אבל טומאה הו"א שבאיסורו עומד (ב"ב): נה) ומה דאסר רחמנא אכל בהמה בפ' לו (ז' כ"ג) כל חלב שור וגו' לא תאכלו, גם מה שאמר (שם כ"ה) כי כל אוכל חלב וגו' ונכרתה הייתו אומרים דוקא במוקדשין לקרבן (מ"ל), מ"ל אך והוא מיעוט שלא המשך כאשר יאכל הלבי דהייתו כולו רק מקצתו דהייתו חוץ החלב, כן הוא בספרי: נו) שכן דרך הילה"ר להטעים את האיסור ולעשות לה משך ותאוה הגם שהוא מאוס ושיקוץ (במ"ח), וכל זה מספיק על פי פשטות ליתן טעם למה הזהיר הכתוב על הדם בכמה וכמה לאוין (רמב"ן): נז) ופירש"י בחולין דאסר מן המי נקרא נפש שאם יתמכנו אינו עושה מליפין שלא ישוב עוד, כנפש הנעולה שאינה מוזרת, והרי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר עכ"ל, כן הוא בש"ס שלפנינו, ופירושו שהנפש דהייתו החיות נתפשטו בכל אברי הבהמה ואם נשחטה הלכה לה הנפש ולא נשארה באברים, ואם תתן אבר מן בהמה השחוטה לא תתן שום נפש, אבל בשותף אבר מן המי ממן אבר עם הנפש שחיות זו שיש באבר זה חסר מן הבהמה, לזה הזהיר הכתוב שלא יאכל אבר כזה שהנפש עם

רש"י

למדנו שיש לווי בזביחה היאך ישחוט[נא] והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה בסיני* (ספרי - חולין כ"ח):
(כב) **אך כאשר יאכל את הצבי וגו'.** איך מוחכר לאכלן בטהרה[נב], אי מה לבי ואיל אבלן מותר אף חולין אבלן מותר[נג] תלמוד לומר אך (ספרי - בכורות ט"ו): (כג) **רק חזק לבלתי אכל הדם.** ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו שטופים* בדם לאכלו לפיכך הוצרך לומר חזק דברי רבי יהודה רבי שמעון בן עזאי* אומר לא נא הכתוב אלא להזהירך. וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במלות אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו הוצרך לחזקך בהזהרתו[נד] קל וחומר לשאר מצות (ספרי): **ולא תאכל הנפש עם הבשר.** אזהרה לאבר מן החי[נה]

שינוי נוסחאות * מסיני בפה - על פה. * להוטים אחר הדם. * יוחאי.

אור החיים

ירחק[נו]), לזה אמר ואכלת בשעריך ואין צורך להביאו למקדש, ופירוש ירחק כל שהוא עומד במקום רחוק, ומצינו שנחלקו רבותינו ז"ל (פסחים ל"ג:) בפסוק ובדרך רחוקה, יש אומרים מן המודיעים ולמון, ויש אומרים מן פתח ירושלים, ויש אומרים מן פתח העזרה, ואפשר לומר שכל ששוחט אדם בפתח העזרה בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה'[נו] שאינו יכול לזבוח אלא שלמים לה',

אור בהיר

שאפשר שמותר לאכול בשר תאוה רק אחר שקרבה אותו לשלמים. מה) ואינו עוד לבא לירושלים בכל עת שתאוה. מו) פי'

בִּשְׂרָא׃ כד לָא תֵיכְלֻנַּהּ עַל אַרְעָא
תִּשְׁדֻנַּהּ כְּמַיָּא׃ כה לָא תֵיכְלֻנַּהּ
בְּדִיל דְּיִיטַב לָךְ וְלִבְנָיִךְ בַּתְרָךְ
אֲרֵי תַּעְבֵּד דְּכָשֵׁר קֳדָם יְיָ׃
כו לְחוֹד מַעֲשַׂר קֻדְשָׁיךְ דִּיהוֹן
לָךְ וּנְדָרָךְ תִּטּוֹל וְתֵיתֵי לְאַתְרָא
דִּי יִתְרְעֵי יְיָ׃ כז וְתַעְבֵּד עֲלָוָתָךְ
בִּשְׂרָא וּדְמָא עַל מַדְבְּחָא דַיְיָ
אֱלָהָךְ וְדַם נִכְסַת קֻדְשָׁיךְ
יִשְׁתֵּפֵךְ עַל מַדְבְּחָא דַיְיָ אֱלָהָךְ

הַבָּשָׂר׃ כד לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ
תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃ כה לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן
יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־תַעֲשֶׂה
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃ כו רַק קָדָשֶׁיךָ
אֲשֶׁר־יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה׃ כז וְעָשִׂיתָ
עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־מִזְבַּח יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְדַם־זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל־מִזְבַּח

רש"י

(ספרי - חולין ק"ג:): (כד) **לא תאכלנו.** אזהרה לדם התמצית[נז] (כריתות ד':): (כה) **לא תאכלנו.** אזהרה לדם האברים[נח] (שם): **למען ייטב לך וגו'.** לא ולמד מתן שכרן של מצות אם הדם שנפשו של אדם קלה ממנו הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחריו[נט] קל וחומר לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם (מכות כ"ג:): (כו) **רק קדשיך.** אף על פי שאתה מותר לשחוט חולין[סא] לא התרתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה אלא להביאם* לציון הבחירה: (כז) **ועשית עולותיך.** אם עולות הם[סב] תן הבשר והדם על גבי המזבח ואם זבחי שלמים הם[סג] דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה ואחר כך[סד] והבשר תאכל, ועוד דרשו רבותינו רק קדשיך שבא ללמד על הקדשים שבמולה לארץ[סה] וללמד על התמורות ועל

שינוי נוסחאות * הביאם.

לקט בהיר

הבשר אלא יאכל אבר שאין בו נפש כשיתמכנו, אבל הרא"ש וכן הג"א גירסא אמרת אמרת היתה להם ברש"י בחולין, לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עם הבשר עכ"ל, ולפי"ז צריך לדחוק ולומר שאחר הרבה מן הכתוב אלא תאכל (מה שנישלה בעוד) הנפש עם הבשר (רא"ם): נח) מלשון (ויק' ז' ט"ו) ומלה דמו, שאינו קולט אלא שותת ויורד טיפין טיפין ורואה כאילו נתמלה, והוא מיד אחר השחיטה קודם הקלות וגם אח"כ כשבבר יצאה נפשה בדם הקלות עוד שותת טיפין, ומתרבה דם זה להיות בלוא ומלקות ואינה בכרת רק דם שהנפש יצאה בו (רא"ם): נט) לאו יחיה לרבות אפילו לא יצא לא בקלות ולא בשחיטה ונשאר באברים ובמגלי שפירש ממקומו, והגאון מרחי ז"ל הקשה שבכריתות ד' פירש רש"י שאם לא תאכלנו שבא' דאה אזהרה לבשר באכל, אבל לפי מה שידענו דרכו של רש"י בחומש לפרש פשוטו דקרא ושאם כאל מגא אשר דעתו ברלה לו להיות פשוטו אין

קושיא, שנראה לו ללמוד בשר באכל מדכתיב ג' פעמים לא תבשל גדי באכל אמו ומלא תאכלנו דם אבריה ודם אבריה וכל זה קרוב מאוד לפשוטו, ושם בכריתות אמר זאת לשיטת רבי (צל"ד): ס) אפילו לר' יהודה שאמר שהיו שטופים בדם ישנו לק"ו זו, שהלא הבנים לא היו שטופים ואעפ"כ נתברכו (מ"ל): סא) פי' הגם שבבר אוסר הכתוב שחוטי חוץ לעיל בעשה ולא תעשה אעפ"כ מאחר שמתיר חולין בחוץ דבר שהיה אסור במדבר הוצרך להדגיש עוד הפעם שקדשים אסורים (במ"ח), או יהיה פירושו אע"פ שמותר לך לשחוט חולין מפני שהמקום רחוק אל תאמר שגם קדשים מותר לשחוט בחוץ כשהמקום רחוק (ב"ב): סב) ר"ל פסוק זה סיומו של פסוק הקודם שאמר קדשיך ונדריך תביא אל המקום וגו', וכזה נכלל ב' מיני קדשים ונדרים, גם פסוק זה ומפרשו ומיקון ואמר „אז" הבשר וגו' שבזה אתה עושה אותה לעולה (רא"ם): סג) זה פי' ודם זבחיך שאם כתוב זבחים אבל עולות פירושו זבחי שלמים: סד) שאל"כ מה זה אמר והבשר תאכל הלא אין אכילה מעשיית הקרבן, ודאי לומר שרק אח"כ תאכל: סה) זה שייך לפסוק הקודם, שקודם גמר פשוטו של מקרא שהלא פסוק זה מקושר לפסוק הקודם כנ"ל, ועתה חוזר לפרש שלפי דרשת חז"ל אומרו רק קדשיך וגו' לא לרבות שאפילו הקדשת אותה בחולה לארץ או שלא הקדשת אותה בפירוש רק אמרת זו תמורת זו או שהקדשת פרה וילדה ג"כ יש בהם משום שחוטי חוץ, קדשיך זו תמורה דכתיב (ויק' כ"ז ל"ג) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, אשר יהיו לך זו ולדות

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖਬਰਾਂ

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖਬਰਾਂ

ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ કમિટી

(૮)

אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא
וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
ששי י וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית
נֶגֶד כָּל־עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאֹת אֲשֶׁר
לֹא־נִבְרְאוּ בְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הַגּוֹיִם
וְרָאָה כָל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בְקִרְבּוֹ
אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי־נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר
אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ: יא שְׁמָר־לְךָ אֶת אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם הִנְנִי גֹרֵשׁ מִפָּנֶיךָ

לקט בהיר

כג) והוא אחד מד׳ לשונות שתינם כי משמש, והגם שעל פי הרוב הוא נמינת טעם והוא לשון דהא, אבל לפי ענינו כאן אין לפותרו כן, כי אדרבה דבר זה גורם להסתלק ולא להשרות: כד) לא סתם נחלה, שכבר נחל אותנו אלא נחלה מיוחדת, דרך משל כאדם הבונה בית בחלק אחד מנחלתו ושם שם לו דירתו בקביעות, הגם שכל שאר הנחלות הם שלו ונכסיו, זה הוא נחלה המיוחדת לו לעצמו לשכון בתוכו

רש״י

לעוניכם וגו׳, יש כי במקום אם כן: ונחלתנו. ותתנו לך לנחלה* מיוחדת כי, כי היא בקשת שכינתך על אומות העולם*: (י) כורת ברית. על זאת כי: אעשה נפלאות. לשון ונפליאו (ל״ג ט״ז), שהריו מובדלים כי (אונק׳) כזו מכל האומות (עכו״ס) שלא תשרה שכינתי

שינוי נוסחאות * שתתן לנו נחלה מיוחדת. * עכו״ם - האומות.

(במ״ח), והגם שכבר הבטיחו הקב״ה גם זאת, מאמר שימצא חן במדת נוטה עון (עיין בחות הקודש), מ״כ לא יגרום החטא ולא תיבטל ויהיה נחלה מיוחדת עולמית: כה) על מה שבקשת להשרות שכינתי ביניכם, וכרית היא שבועה ואין החטא יכול לגרום שתבטל, וכן הבקשה השניה: כו) כבר פירשנו שדבר פלא מובדל ומכוסה ומופרד מדעת והשגת אדם, ולזה משמש בו הכתוב על לשון הגדלה:

אור החיים

אדנות וחגדל הקושיא למה שפירשתי למעלה כי לא חפץ משה אלא בבחינת הרחמים״), ואולי כי כשגילה ה׳ למשה מדותיו יתברך וראה הפלגתם השכיל כי אם יתנהג ה׳ עם ישראל במדות אלו בלא דין כל עיקר כמו שאמר קודם העברת הטוב לפניו לא יוכלו עמוד בדרך ישר לפני ה׳ כי עם קשה עורף הוא לזה חזר בו ואמר שאלה שהוא לגד כבוד המלך לבל יסובב טובו לזלזל במלותיו יתברך כי בהסתלק מהרשעים בחינת הדין כל עיקר יהיו פוקריס, לזה אמר ילך נא אדני שהוא בחינת הדין, ואמר מדה שהיה ראוי לה כאומרו וסלחת לעוניו ומדה זו איננה בבחינת אדנות וכן הוא אומר (לעיל כ״ג כ״ו) כי לא ישא לפשעכם אלא במדת הרחמים, נמצאת אומר כי יתפון משה ברחמים ודין כי טובים השנים מן האחד:

ונחלתנו. ״מ״ פירוש שלא יחליפם באומה אחרת אלא יהיו לו נחלה עולם:

יא. שמר לך. צריך לדעת מה ישמור בזה, ואם ישמור הדברים הדברי רא״ע לא היה צריך להזהירו על מצוה בפרטות מכל מצות

אור בהיר

רמח) ואמרנו למעלה כי אם אל״ף דל״ת דין יגיד. רמט) וכי אמר כל ההבטחות הללו צריך לשאול שהיה לנחלה לו.

כְּעַן שְׁכִינְתָא דַיְיָ בֵּינָנָא אֲרֵי עַם
קְשֵׁי קְדָל הוּא וְתִשְׁבּוֹק לְחוֹבָנָא
וְלַחֲטָאָנָא וְתַחְסְנָנָא: י וַאֲמַר הָא
אֲנָא גְזַר קְיָם קֳדָם כָּל עַמָּךְ
אֶעְבֵּד פְּרִישָׁן דִּי לָא אִתְבְּרִיאוּ
בְּכָל אַרְעָא וּבְכָל עַמְמַיָּא וְיֶחֱזֵי
כָּל עַמָּא דִּי אַתְּ בֵּינֵיהוֹן יָת
עוֹבָדָא דַיְיָ אֲרֵי דָחֵל הוּא דִּי אֲנָא
עָבֵד עִמָּךְ: יא טַר לָךְ יָת דִּי אֲנָא
מְפַקְּדֵךְ יוֹמָא דֵין הָא אֲנָא מְתָרֵךְ

מִן קֳדָמָךְ יָת אֱמוֹרָאֵי וּכְנַעֲנָאֵי
וְחִתָּאֵי וּפְרִזָּאֵי וְחִוָּאֵי וְיבוּסָאֵי:
יב אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּגְזַר קְיָם
לְיָתֵב אַרְעָא דִּי אַתְּ עָלַל עֲלַהּ
דִּילְמָא יְהֵי לְתַקְלָא בֵּינָךְ: יג אֲרֵי
יָת אֲגוֹרֵיהוֹן תְּתַרְעוּן וְיָת קָמַחְרֹנוֹן
תְּתַבְּרוּן וְיָת אֲשֵׁרֵיהוֹן תְּקַצְּצוּן:
יד אֲרֵי לָא תִּסְגּוּד לְטַעֲוָת עַמְמַיָּא
אֲרֵי יְיָ קַנָּא שְׁמֵהּ אֵל קַנָּא הוּא:
טו דִּילְמָא תִּגְזַר קְיָם לְיָתֵב אַרְעָא

אֶת־הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: יב הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּכְרֹת
בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא
עָלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבֶּךָ: יג כִּי
אֶת־מִזְבְּחֹתָם תִּתֹּצוּן וְאֶת־מַצֵּבֹתָם
תְּשַׁבֵּרוּן וְאֶת־אֲשֵׁרָיו תִּכְרֹתוּן: יד כִּי
לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְהוָה קַנָּא
שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא: טו פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית

רש״י

עליהם: (יא) **את האמורי וגו׳.** ו׳ לומות יש כאן[כז], כי הגרגשי עמד ופנה מפניהם (ירושלמי שביעית ו׳ ט׳): (יג) **אשריו.** הוא אילן[כח] שעובדים אותו (ע״ז מ״ה): (יד) **קנא שמו.** מקנא להפרע* ואינו מוותר[כט], וחכו כל לשון קנאה אותו בגלותנו ופורע

שינוי נוסחאות * לפרע.

לקט בהיר

כז) לפי שנאמר הנני „גורש״, ובגרגשי לא היו רק ו׳, וכבר כתב רבינו זאת לעיל (ל״ג ג׳), וחזר עליו כאן, שגם עמה שנתבארו שהקב״ה ילך בעצמו לפניהם לא נשתנה דבר זה (מ״ל): כח) אע״פ שמחובר הוא, כשאדם עוטעו נאסר (גמר׳): כט) ודוקא בע״ז מצינו לשון זה של קנאה, ועיין

אור החיים

המורה ופשיטא שלא יכבוש הנאמר לו בנבואה, ואולי כי לגד שעבדו ישראל את ע״ז לזה מתחכם כ׳ לרפא שברם במה שיגורו את עובדי ע״ז ויקוו לאבדם ולהרחיקם בל קרוב אליהם על ידי זה יתכפר עונם ותתרפא השובתם, והגם שעדיין לא הגיעו לארץ יועיל החפץ והרצון בזה לכפרה על הדבר, והוא אומרו שמר לך פירוש על דרך אומרו (ברא״ת ל״ז י״ח) ואביו שמר את הדבר שיהיו משמרים מתי יבא עת לעשות כל הכתוב להתעיב עותה דבר שבו נכשלו. או יאמר כי מקודם שעשו את העגל לא זוה ה׳ כל ההרחקה מהאומות והתעבתם ולגד שקדם מעשה הרע הוסיף ה׳ להם מצוה זו כדין הרחקת הנכשל בעבירה שצריך להגדיר עצמו בגדר חדש, והוא אומרו שמר לך פירוש מצוה זו למה שאליך באה״ר) לגד מה שעשית את העגל. או אפשר כי קודם מעשה העגל לא היה

כ׳ מצוה על הדבר האמור בעצין כי אחר היה ה׳ גורש מפניהם כל יושבי הארץ ואין מקום למצוה ולא היה בית מיחוש לחית הארץ או לגד לימחה של ישראל שהיה נפסק מהם יצר הרע ואית השדה העבדים, או לגד כי ירבו עד מאד ומלאו הארץ ואמר הענל בטל הענין והוצרכו לצוות לזה, והוא אומרו שמר לדיי״). ובדרך רמז אפשר שתיבת לך מוזכרת אל משה ורמז לו כי מה שאומר לו הנני גורש מפניך וגו׳ אינו לזמן המזדמן אלא לזמן רחוק, והוא מאמרם ז״ל (במ״ר י״ט) משה שגאל אותנו הוא יגאל אותנו לעתיד לבא, ועל אותו זמן הוא אומר שמר לך, ואחדש כי לא נתקיימו דברי ה׳ שאמר כאן למשה הנני גורש מפניך וגו׳, לזה אמר שמר לך לאחרית הימים את אשר אנכי מצוך היום:

טו. פן תכרות וגו׳.״ב״ פירוש הגם שבשעת כריתת ברית יקבלו עליהם ז׳ מצות אף

אור בהיר

רנ) פירוש מה שאני מצוה שמירה יתירה, הוא דייקא לך. רנא) ופירושו כמו בדרך הקודש. רנב) כבר אמר מאמר זה

(15)

לִיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ | אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם
וְזָבְחוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ
מִזִּבְחוֹ: ז וְלָקַחְתָּ מִבְּנֹתָיו לְבָנֶיךָ וְזָנוּ
בְנֹתָיו אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת־בָּנֶיךָ
אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן: ח אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא
תַעֲשֶׂה־לָּךְ: ט אֶת־חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר
שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת אֲשֶׁר
צִוִּיתִךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי

וְיִטְעוּן בָּתַר טַעֲוָתְהוֹן וְיִדְבְּחוּן
לְטַעֲוָתְהוֹן וְיִקְרוּן לָךְ וְתֵיכוֹל
מִדִּבְחֵיהוֹן: ז וְתִסַּב מִבְּנָתְהוֹן
לִבְנָיךָ וְיִטְעוּן בְּנָתְהוֹן בָּתַר
טַעֲוָתְהוֹן וְיַטְעֵן יָת בְּנָיךָ בָּתַר
טַעֲוָתְהוֹן: ח דַּחֲלַן דְּמַתְּכָא לָא
תַעְבֵּד לָךְ: ט יָת חַגָּא דְּפַטִּירָיָא
תִּטַּר שְׁבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא
כְּמָא דִי פַּקֵּדְתָּךְ לְזִמַּן יַרְחָא
דְּאַבִּיבָא אֲרֵי בְּיַרְחָא דְּאַבִּיבָא

לקט בהיר

נפ׳ יתרו (כ׳ ה׳) שביאורו דבר זה בתריכות נס״ד: ל) משום דקשה לרש״י פירוש מיכם ואכלם, ולקחתם, שאין לומר שחיבת „פן״ מושך אחר עמו וכאילו אמר פן תכרות וכו׳ ופן מאכל וכו׳ ופן תקח וכו׳, שהלא הפסיק בדברים רבים ביניהם ואין לקשר אותם, אלא ודאי טעם הוא על האמור פן תכרות ברית, כי יודע אני שתאכל עמם בצוותא חדא (לא את בשר שלו שהוא גבילה עריפה ותקרובת עכו״ם) כי לא מראה בזה שום איסור, אכל אני מעלה עליך „מזבחו״ פי׳ כאילו אכלת מהמזבח לע״ז, והטעם שאין אפוטרופוס לעריות ויודע אני שההתחברות יביאך לתחנות ופוף כל קוף וזנה בניך אחר ע״ז שלהן ממש (רא״ם): לא) מלשון אב שהוא רשם ורשמון לכל המשפחה, כמו כן תכונה המהתרת לבבר, ונקרא חדש זה על שמו (במ״ח):

אור החיים

על פי כן לא תכרות״), והטעם כי וזנו פירוש יושבי הארץ אחרי אלהיהם כי אין אמונה בהם כגלוי ליודע נסתרות וזבחו לאלהיהם וקרא לך וגו׳ ואמרו במס׳ ע״ז (מ׳.) כי משעת קריאה מעלה עליו הכתוב כאילו אכל, ואומרו מזבחו״) כתב רמב״ם בהלכות שחיטה (פ״ד) שבא לאסור שחיטת גוי ממה שהזכירה באיסורי גויים הא למדת שבחינת הזביחה לבד יחיד ה׳ הגם שאין בה אחד מפיסולי שחיטה:

יח. את חג המצות תשמור. טעם מצוה זו כאן לעיון כי הן אלה מיקורי החטא שקודם

אור בהיר

עצמו בפסוק י״ב, ולמה חזר לאומרו. **רנג**) לכן אחר שאמר הכתוב מזבחותם תמוטון וגו׳ שאין עוד עבודה זרה, אף על פי כן חזר לומר פן תכרות. **רנד**) והיא מיוחדת.

רש״י

מעוחביו*: (טו) **ואכלת מזבחו.** כסבור אתה שאין עושה באכילתו[1], ואני מעלה עליך כמודה בעבודתו*, שמתוך כך אתה בא ולוקח מבנותיו לבניך (ע״ז מ׳.): (יח) **חדש האביב.** חדש הניכור[2]

שינוי נוסחאות • מאוביו. • בעבודתה (רמביץ) - בעבודתם.

נִפְקַתָּא מִמִּצְרָיִם: יט כָּל פָּתַח
וַלְדָא דִילִי וְכָל בְּעִירְךָ דִכְרִין
תַּקְדַּשׁ בְּכוֹר תּוֹר וְאִמָּר:
כ וּבוּכְרָא דַחֲמָרָא תִּפְרוֹק
בְּאִמְּרָא וְאִם לָא תִּפְרוֹק
וְתִנְקְפֵהּ כָּל בּוּכְרָא דִבְנָיךָ
תִּפְרוֹק וְלָא יִתְחַזּוּן קֳדָמַי רֵיקָנִין:
כא שִׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וּבְיוֹמָא

בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב יָצָאתָ מִמִּצְרָיִם: יט כָּל־
פֶּטֶר רֶחֶם לִי וְכָל־מִקְנְךָ תִּזָּכָר פֶּטֶר
שׁוֹר וָשֶׂה: כ וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה
וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ כָּל בְּכוֹר
בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא־יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם:
כא שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

רש״י

שהתבואה מתבכרת* בניסולה: (יט) **כל פטר רחם לי.** באדם[1]: **וכל מקנך תזכר** וגו׳. וכל מקנך אשר תזכר בפטר שור ושה[2], אשר יפטור זכר את רחמה: **פטר.** לשון פתיחה, וכן (משלי י״ז י״ד) פוטר מים ראשית מדון[3], חי״ו של תזכר לשון נקבה היא[4] מוסב על היולדת: (כ) **ופטר חמור.** ולא שאר בהמה טמאה[5] (בכורות ה׳.): **תפדה בשה.** נותן שה לכהן והוא תולין ביד כהן[6], ופטר חמור מותר* בעבודה לבעלים (בכורות ט׳.): **וערפתו.** עורפו בקופין[7], הוא הפסיד ממון כהן לפיכך יופסד ממונו (מכילי״ג י״ג - תנא׳ שם): **כל בכור בניך תפדה.** חמשה סלעים[8] פדיונו קלוב, שנאמר (במד׳ י״ח ט״ז) ופדויו מבן חדש תפדה: **ולא יראו פני ריקם.** לפי פשוטו של מקרא דבר בפני עצמו הוא ואינו מוסב על הבכור, שאין במצות בכור ראיית פנים[9], אלא אזהרה אחרת היא וכשתעלו לרגל לראות לא יראו פני ריקם מלוה עליכם להביא עולות ראייה[10] פנים* (חגיגה ז׳.), ולפי מדרש ברייתא מקרא יתר הוא ומופנה לגזרה שוה, ללמד על הענקתו של עבד עברי שהוא חמשה סלעים מכל מין

שינוי נוסחאות • מבכרת - מבוכרת. • מבשלת. • חותר. • ראיה.

לקט בהיר

לב) מדאמר וכל מקנך תזכר פשוטו שגם עתה מדבר באדם, ופי׳ לי שגריך לפדותו, ומיבא לי מושך על עצמו מה דלקמיה כדלהלן (בא״ר): לג) מי״ו מזכר אינו נוכח אלא נפתר נקבה, ואין פירושו מיעשה זכר אלא מוציא ומוליד זכר, כמו מדשן שאין פירושו יפזר עליו דשן אלא מפנהו ומיטול מעליו הדשן, ומסר מיבא אחר, כמו את הדרך ילכו בה אשר ילכו בה, ובמיבא פטר חסר בי״ת, שפטר פירושו לידה ראשונה ואריך להיות בלידה ראשונה, וכמו שני אלמנה בית אביך שהוא כאילו אמר בבית אביך, והכל ביחד הוא עו״ה: כל בכור באדם לי הוא, וכן כל מקנך אשר תלד זכר בלידה ראשונה בין שור ובין שה לי הוא (רא״ם): לד) פירושו המתחיל במריבה דומה למי שפותח פתח קטן במים השוטפים והגובעים, שהוא הולך לו, והפתח מעצמו נתרחב עד שטוטף את הכל: לה) כבר ידעת שפי״ו המשמש בראש המיבה פעמים הוא לשון נוכח בין לזכר ובין לנקבה בגון תפדה, ופעמים הוא לשון נקבה נסתר כגון ומלך לדרוש את ה׳ (בא״ר): לו) ובפ׳ בא (י״ג י״ג) מביא רש״י ב׳ טעמים למה גזרה תורה דוקא בחמור עיי״ש: לז) וכל עניני הוא שהוא ממון כהן אשר התורה זיכתה לו, ואין בו שום קדושה לא בשה ולא בחמור, ואפילו בגיזה ועבודה מותרים, שאפילו כמו פסולי המוקדשים שנפדו אינם (רא״ם): לח) זה פי׳ וערפתו מלשון עורף, כלומר אינו שותנו מצד הסימנים אלא חותך ראשו ממול ערפו, וקופץ הוא סכין גדול וכבד המתיז את כל הראש בפעם אחד: טל) זה הקדמה לדיבור הסמוך שלמדינן הענקת עבד עברי מבכור שהוא ה׳ סלעים; ואע״ג דלא כתיב כאן ה׳ סלעים כתיב במקום אחר: מ) לפיכך אין לומר שפירושו כשתבא לבית המקדש תביא ענך את הבכור או את המעות, ודאי שדבר בפני עצמו הוא, אבל על פי מדרש ברייתא דמס׳ קדושין אה״נ שייך לבכור שאמר שנולד לך בכור אל תשיב פני הכהן ריקם, ומקרא יתר הוא לומר דבר אחד ב׳ פעמים, לזה דרשו אותו בג״ש, מה ריקם האמור כאן ה׳ סלעים גם ריקם האמור בעבד עברי אלא נתן שם הכתוב שיעורו ה׳ סלעים, ולאוי היה לכתוב לא תשלחנו ריקם אחר אומרו הענק תעניק לו מלאתך מגרנך ומיקבך, ומדאמר אותו מקודם שמע מינה ששייך לימוד זה של ה׳ סלעים לכל מין לבדו, דהיינו בשר מבוהה ויין בן הכל ע״ו סלעים (גמר׳): מא) קרבן עולות שעולי רגלים מקריבין בשעת עבבמם בירושלים נקראו כן מכח פסוק זה, שנקרבן זה באו לראות פני השכינה:

ט מומחה שנשתתק וכו' וכן מי שאינו וכו'. כתב הרא"ש על דברי רבינו בשתתק כתב שומע לכתחלה וכפין שומע כתב הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה אלפי שאינו שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדמתן בריש מרומות (משנה ב') מרש המדבר ואינו שומע לא יהרוס ואם חרש מרומתו מרומה אלא שקשה לו ליגמא דוכן ולריך עיון. ולפי זה ערוס לא ישמוע לכתחלה משום שאינו יכול לברך ואפי' שיעמדו אחרים על גביו ויברכו לו לא מהניא אע"ג דקי"ל שנים שנתפיסו אחד מברך שאני התם שגם הוא היה יכול לברך אמלו כאן ג' דיניס מלוקים בענין החרש. הדין הראשון הרש שאינו מדבר ואינו שומע לא ישמוע לכתחלה ואפילו אחרים עומדין על גביו ואם שחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה. הדין הב' מי שנשתתק והוא מומחה שוחט לכתחלה ואפילו אין אחרים עומדים על גביו. הדין הג' אם הוא מדבר ואינו שומע ואע"פ שהוא מומחה לא ישחוט לכתחלה משום שאינו שומע הברכה ואם שחט שחיטתו כשרה וכזה אין לריך לאחרים כלל:

י הסומא לא ישחוט וכו'. פשוט בפ"ק (דף י"ג:) דאמר הסומא בלילה וכן הסומא שנשחט שחיטתו כשרה ואקשינן בגמ' בדיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה וכו' ותירץ רב פפא כשאנוקה כגנדו וה"ה לסומא אם אחרים עומדים עליו דשוחט לכתחלה:

יא עכו"ם שנשחט אע"פ וכו'. פשוט במתני' בפ"ק (דף י"ב) שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ודייקינן בגמ' נבילה אין איסור הנאה לא משום דלא אמריגן שאם מהנה נבילה לא"ל. ומה שכתב רבינו שלוקין על אכילתה מקרא דכתיב וקרא לך וכו' וכתב הרא"ש ז"ל שאין טעמו ממוור שהחורה הזהירה לשיקרא לך אלא מאכל מוצאו כ"ל ממה שנצא בחוך ביתו ומירש הוא שעשה הדבר כמו שכתב כ"י משום דכתיב וזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה אתה אוכל מזבחיתו:

יג התחיל העכו"ם לשחוט וכו'. פשוט בהעור והרוסב (דף ל"ג) שהא עכו"ם בתקוס שאין עושה אותה טריפה ובא ישראל ונמלא בשרה שהא ישראל בין בתקוס שעושה אותה טריפה בין בתקוס שאין עושה אותה טריפה ובא ולכי ונמר שחיטתו פסולה והם דברי רבינו שכתב כאן ומשום שכתב התחיל העכו"ם לשחוט ונמר ישראל פירש רש"י ז"ל בתקוס שאין עושה טריפה כגון חני קנה וחיות בחוספתא שחיטת עכו"ם זו פסולה ושחיטת קוף הרי זו פסולה שנאמר וזבחת ואכלת ולא אזבח עכו"ם ולא אזבח קוף ולא אזבחה מאליה ישראל שנחנ ומילק עכו"ם ומילק ישראל שחיטת פסולה שהא בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה עכו"ם שנחנ ומילק ישראל שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שהא בה שנים או רוב שנים דהא בגמ' ובחוספתא בלשון דדיעבד נקטי לה אבל לכתחלה אסור לעשות כן ומה שכתוב בתוספתא ישראל ועכו"ם שהיו שוחטין ומוחזין בסכין אחד אפילו אחד מלעטה ואחד מלמעלה שחיטתן כשרה אינה הלכה דפליגא אמתניתין דידן דהא תנן שנים מוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתן פסולה ועכו"ם שהא מחשבתו לע"ז וכן כתבו הגאונים ז"ל היה הישראל והפסול מוחזין בסכין אחד ושוחטין פסולה ואין לריך לומר אם כל אחד סכינו ביד. דלא מיבעיא אם אין שחיטת ישראל כשרה אלא ע"י לירוף הפסול אלא אפילו אם שהא כל אחד כוונו של סימן פסולה:

יד ישראל מומר וכו'. דברי רבינו שהומים מכמה פנים. אחת שדין זה לא נזכר בגמ' אלא במומר אוכל נבלות לתאבון וכדרבא דאמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ומוחן לו ומומר לאכול משחיטתו אבל לא בדק ומחן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו מתלהת יפה מומר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו הרי נראה דדין בודק סכין לא אחמר אלא אאוכל נבלות לתיאבון דוקא ורבינו כתבה אפילו למומר לעבירה מן העבירות ולא ידענא מנא ליה. ועוד אלא כתב רבינו דין אוכל

הרדב"ז (מכ"י)

ט מומחה שנשתתק והרי הוא מבין ושומע ודעתו נכונה הרי זה שוחט לכתחלה. וכן מי שאינו שומע הרי זה שוחט: י הסומא לא ישחוט לכתחלה אלא אם כן אחרים רואים אותו ואם שחט שחיטתו כשרה: יא עכו"ם ששחט אע"פ ששחט בפני ישראל בסכין יפה ואפילו היה קטן שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתה מן התורה. שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו. מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה: יב וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו עכו"ם שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבלה*: יג התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט סימנין וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר העכו"ם פסולה. ישנה לשחיטתו מתחלה ועד סוף. אבל אם שחט העכו"ם דבר שאינו עושה אותו נבלה כגון ששחט חצי הגרגרת בלבד וגמר ישראל הרי זו כשרה: יד ישראל מומר לעבירה מן העבירות שהיה מומחה הרי זה שוחט לכתחלה וצריך ישראל

א עוד שם סי' כ סמ"ג שם: יכפ"ל כגון גד פוסק: ב ישנה לשחיטה מרוכה דף ע"כ:

ט מומחה שנשתתק וכו'. פ"ל דהלומות (מ"ב) חק חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר וא"כ כשאינו חוק ממנו וכו' הייגו כשאינו שומע ואינו מדבר כדאמרן אבל כל שיש בו אחת מאלו שוחט לכתחלה:

י הסומא וכו'. משנה פ' הכל שוחטין (דף י"ב:) הסומא בלילה וכן הסומא שנשחט שחיטתו כשרה:

יא עכו"ם אע"פ שנשחט וכו'. משנה שם (דף י"ב) שחיטת עכו"ם נבלה ומטמאה במשא ומדגקא סתם נבלה משמע דאפי' אחרים רואים שוחט וכן פירש"י וכ"כ בעל העיטור. ומ"ש שאפילו כל שאינו שוחט וכו' הוצא ממ"ש שחיטת עכו"ם סתם ולא אמרו שחיטת שוחט ע"ז וגם לא מצינו שחילקו בין קטן לגדול וכ"כ הרשב"ם בפ"ה:

יב ומ"ש רבינו וגדר גדול גדרו בדבר. נראה שרבינו סובר שכל שאינו עובד ע"ז אינו אלא מדרבנן והרא"ש כתב בשם ר"י דשעמא משום דכתיב וזבחת ואכלת אוכל מזבחו שהוא כר זביחה אכול מזבחו:

יג התחיל העכו"ם לשחוט וכו'. פ' הסוחט (דף כ"ט:) גמרא מתניתין קמייתא אמר ר"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא לבסוף וכו' יוחנן אמר יפה לשחיטה מתחלה ועד סוף אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד עכו"ם. ופירש"י פסולה ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מקריא שחיטת עכו"ם מיהו שחיטת ישראל נמי לא הוי והוא לה כקון בעלמא ואינה פסולה. מעשה טריפה מעשה שהיה כדי ובשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עכו"ם. וז"ש רבינו שבין התחיל ישראל וגמר עכו"ם או אינה פסולה אבל אם לא נעשה ביד עכו"ם מעשה טריפה דהיינו שחט מני הגרגרת דבר ברור דכשרה:

יד ישראל מומר וכו'. בפ' הכל שוחטין (דף ד') אמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ומוחן לו ומומר לאכול משחיטתו ויהבי טעמא דכיון דאינה

הרמב"ן (מכ"י)

י הסומא לא ישחוט וכו'. שם במשנה הסומא שנשחט שחיטתו כשרה ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא ישחוט:

יא עכו"ם שנשחט וכו'. שם במשנה שחיטת העכו"ם נבלה ומטמאה במשא ומשמא קרני אפילו כהלכתה. ואחרים רואין אותן. ואפילו יודע הלכות שחיטה ואפילו נכרי שאינו עובד ע"ז. ומשמע לי מדברי רבינו שאם היה נכרי עובד ע"ז לוקה על אכילתה מה"ת אבל אם היה גר תושב נכי דשחיטתו נבלה אבל אינו לוקה

עליה מה"ת אלא מכת מרדות מדרבנן שכן כתב וגדר גדול גדרו בדבר. משמע שהוא גדר מדרבנן:

יג התחיל הנכרי לשחוט וכו'. זה מבואר בפ' מכוסה ב"ק (דף ע"ב) דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף:

יד ישראל מומר וכו'. פ"ק מימרא דרבא בלשון רבינו. ואיכא למידק דלא אמר רבא בודק סכין ומוחן לו אלא במומר אוכל נבלות לתיאבון דכיון דהוא תאב

לחם משנה

יא עכו"ם שנשחט וכו'. שם (דף י"ב) משנה שחיטת עכו"ם נבילה ופירש רבינו הטעם משום דקאמר קרא ואכלת מזבחו וכו':

יב וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו עכו"ם שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה. כלומר אע"פ שאמרנו שבקטן הוי שחיטתו מן התורה משום דאתי לבבל גדול ועבוד ע"ז אבל זה אינו עובד ע"ז כלל ולכך מדרבנן לבד הוא דאסור:

יג התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט הסימנין וכו'. בפ' הסוחט (דף כ"ט:) אמר רב"ל משום לוי סבא וכו' (עיין בכ"מ). ופירש"י מעשה שהיה כדי ובשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עכו"ם ע"כ. וה"כ תימה על רבינו איך תלה הדבר מפני טעמא לשחיטה מתחילה ועד סוף ואינה לשחיטה מתחילה ועד סוף אלא לבסוף הא בשחטה העכו"ם מיעוט הקנה והשם הרי עושה אותה טריפה ובודאי דפסולה אפילו למ"ד אינה אלא לבסוף. וי"ל דרבינו אינו מפרש שהרי עושה אותה טריפה כפירש"י ז"ל ערש"י ז"ל הוקשה לו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הא אזלינן בחר נמרה ותירץ דמ"מ שחיטת ישראל לא הוי אלא וא"כ הוי קקון בעלמא אבל רבינו ז"ל מחרץ באופן אחר שבשמעו אינה לשחיטה אלא לבסוף ר"ל שבשמעלים הישראל הקנה אע"ג שהעכו"ם שחט אינו דלשם

הגהות מיימוניות

* [שם בטור מוסר לאחת משאר עבירות שוחט בינו לבין עצמו וא"צ בדיקה אפילו בדיקת הסכין והרמב"ם ז"ל הצריך גם בזה בדיקת הסכין ע"כ];

היתרא ואיסורא קמיה לא שביק היתרא ואכיל איסורא אבל כי לא בדק לא טרח. וסובר רבינו דלרבותא נקט רבא אוכל נבלות שאפי' שהוא מצוד על אותו דבר די בבדיקת הסכין וה"ה לעבירה אחרת שצריך בדיקת הסכין. ומלאתי ראיה לדברי רבינו מדאמרינן בגמ' (שם ע"ב) אהא דאמר רבא אומר אוכל נבלות בודק סכין ונותן לו לימא מהייעא ליה הכל שותתין ואפי' כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל אומר ומפרש דערל הייט אומר לערלות ואומר הייט אוכל נבלות לאיתנון ודמי דאילמא אומר לאכול נבלות לאיתנון אין שחיטתו כשרה וההוא אומר הייט עומר לעכו"ם וכדרב ענן דאמר דאומר לאכול משחיטתו ואסיקנא התם גרב ענן בתיובתא ואמילא קס לה פירושא דברייתא דערל הייט אומר לערלות לגזור שאינו רוצה להצטער ודמי לאוכל נבלות לאיתנון ולא כמו שפירש"י מבעמ במצוה זו דאם כן היינו אפיקורוס ושחיטתו נבלה קתני מיהת אומר לערלות בהדי אומר לאכול נבלות לאיתנון מה זה בעי בדיקת סכין גם זה כן. ודעת רבינו שכל שאינו עושה להכעיס לגזור כמי שאינו מאמין במצוה זו מיקרי אוכל נבלות לאיתנון ואפילו לאיתנון דשביק היתרא ואכיל איסורא יש לו למלות שאי זה נתן רוח יש לו באכילת נבילה מבאכילת כשרה שאל"כ לא הוה שביק היתרא ואכיל איסורא. אבל הר"ן כתב אלוקה עליהם וכיון אוכל נבלות שלא לאיתנון אם אינו להכעיס וכתב שצריך זה לבדוק לו סכין ולעמוד על גביו מתחלה ועד סוף ורבינו ירוחם כתב שדעת הפוסקים דכל היכא דשביק היתרא ואכיל איסורא מקרי אומר להכעיס: ואם היה אומר לעכו"ם וכו'. כרים מולין אפיקנא דאומר לדבר אחד לא הוי אומר לכל התורה כולה מון ממומר לנסך את היין ואחלל שבתות בפרהסיא:

מון מי שהוא פסול לעדות וכו'. סברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא הכא אוכל בודק סכין ונותן לו אלא בישראל אומר שאינו אומר שהוא מועד לעבור על המצוה הכא

לאיתנון למד כן אלא דין אומר לאחד משאר עבירות אחת לאשמועינן ולמדה מאותה הברייתא שבביאור בתלמוד לסיועי לרבא דקאמי הה הכל שותתין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל אומר ואסקינן הה וקסבר אומר לדבר אחד לא הוי אומר לכל התורה ואע"ג דלא קס הוהה סיועא מהאי ברייתא לרבא בזמנא קמא בתר הכי כדאתאמר רב ענן אוקמוה כרבא ומ"מ נין שהיה סיוע לרבא או לא הדין אמת הוא דאומר לדבר אחד לא הוי אומר לכל התורה ובוחם ומה שהגריכו רבינו לבדוק לו סכין מטוס דסבירא ליה לרבינו שבריאתא זו ביישראל בודק סכין ונותן לו מיירי דומיא דישראל אומר דהא מינה אתיא לסיועי לרבא אבל באומר אוכל נבילות לאיתנון לא סבירא ליה כרבא כלל דאמר בודק סכין ונותן לו וכ"ם באומר אוכל נבילות להכעיס דלעולם נאלו לא מהני בדיקת סכין דכיון דפקרי למידם בהאי עבירה עצמה לא מהניא ליה בדיקת סכין כלל ולא שיעמדו אחרים על גבן דמייעינן דלמא דרמי או עבדי תלדה ולאו אדעתייהו דאחרים

מון מי שהוא פסול לעדות וכו'. (אי"ה כתב מון ז"ל סברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא הכא דבודק סכין ונותן לו אלא בישראל אומר שאינו אומר שהוא מועד לעבור על המצוה וכו'. ועיין בדברי הרב המחבר פ"ג מהל' שגגות דין ז' בתורה):

הסק

אלו

לחם משנה

דדם ביה בהיתרא דמי ליה כדאמרו בגמרא. וי"ל דנקט לאתר עבירות לאשמועינן דאע"ה בעינן בדיקת סכין שיבדקו ויתנו דלא כהרא"ם ז"ל דוינא דאומר אוכל נבלות לאיתנון בבדיקת סכין סבי מסהמא מלשון רבינו שכרי סתם חני לעבירה מן העבירה ובזה נכלל אוכל נבלות לאיתנון: או אפיקורוס והוא הכופר בתורה ה' וכו'. קשה דבהלכות

משנה למלך

מון מי שהוא פסול לעדות וכו'. (אי"ה כתב מון ז"ל סברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא הכא דבודק סכין ונותן לו אלא בישראל אומר שאינו אומר שהוא מועד לעבור על המצוה וכו'. ועיין בדברי הרב המחבר פ"ג מהל' שגגות דין ז' בתורה):

הסק

מצוה לא מנה האפיקורוס הכופר בתורה ה' שמנה מתנה מינים וכופר בתורה מנלו מפני עצמו שאמר אשה הם הכופרים וכו' ואיך כתב כאן לו אפיקורוס והוא הכופר בתורה. ע"ק שגרתה מלשונו דוקא כופר בתורה שבכתב הרי הוא כעכו"ם ומשמתו נבילה אפילו אהרים עומדים על גביו שכ"ל הרי הוא כעכו"ם אבל כופר בתורה שבעל פה בלבוק וכייתום אם אחרים עומדים על גביו מותר ואמאי הא מנה בהלכות תשובה הכופרים אלשה כופר בתורה שבכתב וכופר בתורה שבע"פ, ואע"פ שיש חילוק מ"מ מאין מנא

חילוק זה לענין שחיטה וא"ל:

שאין

אוכל נבלות להכעיס מה יהא דינו אם יהא פני ליה בבדיקת סכין או לא. והיותר קשה שבדברי רבינו שבתב ישראל אומר לעבירה מן העבירות שהיה אומתה שהרי לא הזכירה בדיקת סכין כה"ג אלא באוקימתא דרב אשי ורב אחי וחבירו לא הזכירו אומתה כלל ורבינו לבדו הוא שהזכירו כדכתיבנא וטולהו לא ס"ל כרבינא דאמרינן בגמ' כולהו כרבינא לא אמרי להך ליתנא דאתרן מומתן אין שאין מומתין לא קסברי רוב מצויין מומתין הן אלמא אפי' לרב אפי דאוקי מתניתין בישראל אומר אוכל נבלות לאיתנון ס"ל רוב מצויין אבל שחיטה מומתין הן ואין צריך בדיקה אחלה כשאר כל בני אדם דסתמן בחזקת יודעין הם. ורבינו שהרא"ש ז"ל מפש לקמן הקושיות אלו ותירץ שאפשר דסבר רבינו דכיון דחזינן שלתאומו עובר על עבירה מן העבירות שבתורה הייטינן דפקר אלא לפרוש לקיים שום מצוה כהלכתה ונקט רבא אומר אוכל נבלות לאיתנון לאשמועינן דאפי' לאכול משחיטתו ע"י בדיקת סכין ולא אמרינן דדם ביה בהיתרא דמי ליה. ואחרים כתבו דדין זה שכתב רבינו לאו מאוכל נבלות

ישראל כשר לבדוק את הסכין ואח"כ יתננה למומר זה לשחוט בה מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק. ואם היה מומר לעבודה זרה או מחלל שבת בפרהסיא או אפיקורוס והוא הכופר בתורה ובמשה רבינו כמו שביארנו בהלכות תשובה הרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבלה: **מון מי שהוא** פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הרי זה שוחט בינו לבין עצמו אם היה מומחה. שאינו מניח דבר מותר ואוכל דבר איסור שזו חזקה היא על כל ישראל

מון מי שהוא פסול לעדות וכו'. שזה כתב שאומתו בינו לבין עצמו וגם לא הצריך בזה לבדוק לו סכין ודבריו צריכין עיון דבראין כסומרין זה אח זה דלמעלה כתב ישראל מומר לעבירה מן העבירות וכו' שצריך לבדוק לו סכין וכאן כתב שמי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות שאומתו בלי בדיקת סכין. וי"ל דלמעלה מייתי במומר לעבירה שהוא מומר

הרדב"ז (מכ"י)

מאב לאכול בשר לא טרח למצוא סכין בדוקה אבל מומר לאחת משאר עבירות מ"ל לבדוק לו הסכין ונקט רבא אוכל נבלות לאיתנון דסד"א כיון דדם ביה נעשית לו כהיתר ואיכא למימר לא שביק היתרא ואכיל איסורא קמ"ל דאפילו האי שחיטתו כשרה ע"י בדיקה אבל בשאר עבירות מצא ליה צריך בדיקת סכין. וי"ל דסמך רבינו עלה דהא דתניא הכל שותתין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו מומר והאי ערל הייטו מומר לערלות ומומר הייטו מומר לאותו דבר ומה מומר לאותו דבר צריך בדיקת סכין אף מומר לערלות צריך בדיקת סכין ואע"ג דאמר תלמודא לא הסייעיה לרבא מהכא דמייה בעלמא היא דכרבא קי"ל

הרדב"ז (מכ"י)

וכפשטא דברייתא: ואם היה מומר לע"ז וכו'. הכי אמרינן התם מומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה, וכן מחלל שבת בפרהסיא משוי להו התם: או מין והוא הכופר בתורה וכו'. שם מנא שחיטתו מין לע"ז פתו פת כותי יינו יי"ל ספרינו ספרי קוסמין פירושיו מבלים ומנין ישראל מייתי מדתנא פירושיו מבלים וכיון ממזרים וכ"ם שחיטה מין ככרי: **מון מי שהוא** פסול לעדות וכו'. וא"ל לבדוק לו סכין דדוקא מי שהוא מומר לעבירה שהוא מומחן בלומה עבירה אבל מי שנפסל לעדות מפני עבירה שעשה בלקרפי בעלמא א"ל לבדוק לו סכין. כן נראה מדברי רבינו ופשוט הוא:

אלו

לחם משנה

דדם ביה בהיתרא דמי ליה כדאמרו בגמרא. וי"ל דנקט לאתר עבירות לאשמועינן דאע"ה בעינן בדיקת סכין שיבדקו ויתנו דלא כהרא"ם ז"ל ודינא דאומר אוכל נבלות לאיתנון בבדיקת סכין סבי מסהמא מלשון רבינו שכרי סתם חני לעבירה מן העבירה ובזה נכלל אוכל נבלות לאיתנון: או אפיקורוס והוא הכופר בתורה ה' וכו'. קשה דבהלכות

ישראל ואפילו הרשעים מהן: **טז** אלו הצדוקין והבייתוסין ותלמידיהן וכל הטועים אחריהן שאינן מאמינים בתורה שבעל פה שחיטתן אסורה. ואם שחטו בפנינו הרי זו מותרת. שאין איסור שחיטתן אלא שמא יקלקלו והם אינן מאמינין בתורת השחיטה לפיכך אינן נאמנין לומר לא קלקלנו: **יז** כשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין אלא היו נוחרין או שוחטין ואוכלין כשאר האומות. ונצטוו במדבר שכל הרוצה לשחוט לא ישחוט אלא שלמים שנאמר איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור וגו' ואל פתח אהל מועד וגו' למען אשר יביאו וגו' וזבחו זבחי שלמים לה' וגו'. אבל הרוצה לנחור ולאכול במדבר היה נוחר: **יח** ומצוה זו אינה נוהגת לדורות אלא במדבר בלבד בעת היתר הנחירה. ונצטוו שם שכשיכנסו לארץ תאסר הנחירה ולא יאכלו חולין אלא בשחיטה. וישחטו בכל מקום לעולם חוץ לעזרה שנאמר כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' אלהיך וגו'. וזו היא המצוה הנוהגת לדורות לשחוט ואחר כך יאכל:

פרק חמישי

א יבר ביארנו בהלכות איסורי מאכלות שהטרפה האמורה בתורה היא הנוטה למות. ולא נאמר טריפה אלא שדבר הכתוב בהווה כגון שטרפה ארי וביוצא בו ושברה ועדיין לא מתה: **ב** ויש שם חלאים אחרים אם יארעו לה תתשב טריפה וזן הלכה למשה מסיני. ושמונה מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני ואלו הן. דרוסה. נקובה. חסרה

מומר לתאוה עבירה. וכאן מייני שעובר על קצת עבירות מכל לא דרך המרד ובזה מומר לשמוע בלא בדיקה סכין מבוש דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ומדיין דבריו מריכין עיון כי מעם זה לא נאמר בתלמוד אלא נבי מומר לאכל נבלות לחיאנון ובבדיקה סכין. כתב ה"ר דוד כהן ז"ל בתשובה שאלה שאם הטילו הקהל חרם שלא יאמרו אלא מסיה ופרק שלה מעל צוארו אבל מי שהוא פסול לעדות בשביל שמעשה אחת עבר על אחת מהמצות הרי זה שומר לעצמו ובודק לעצמו:

טז אלו הצדוקים והבייתוסים וכו'. נראה דלמדה מתוקיפתא דאביי דפירש מתיחין הכל שוחטין ואפילו עומי בר"ש בשיראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא יוציא וכו' ומה היה דאסיקו בגמ' דכותיים אכו"ם נמורים הם הייגו שמצאו לנס דמוש יוצה דמהאי טעמא מעמוש מכו"ם נמורים אבל נדוק ובייתוס לא מסכחו לכון ע"ז הרי הם בחזקתן ואין לנס איסור אלא שמא יקלקלו והם אינם נאמנים לומר לא קלקלנו ולפיכך אם אמרים עומדים על גבן וראו את השחיטה מתחלה ועד סוף מחיתתן כשרה. וא"ת נמה לא כתב רבינו דאם לא ראה מוסף דמוכך בשר כיון דהכי מוקמה רבא בתר הכי ואפילו לאביי מוקי הכי ביוצא ונכנס דס"ל דלא יאמרו לבתחלה. וי"ל דכל עוד דאינם נאמנים מבוש אם ויש בשחיטה כמה דקדוקים אפשר שהם מומים בהם ואפילו שיאבלו הם איך ראוי לאכול על סמך קבלתם ומה שהחיבו התלמוד דבשחיטה הם בקיאים בדקדוקי מלות בישראל בכל מלוה שהחזיקו בה ובדורות האחרונים ברקו שוב כשם שהחזיקו הכותיים דרכם וזהו שדייק רבינו בדבריו שבתב אלו הצדוקים ר"ל אלו של דורות הללו ולפיכך אין לנס הקנה אלא בישראל עומד על גביהם וכדומה לזה אמרו בירושלמי דפסחים פ"ק לגבי כותיים אפילו בדבריהם שהם נאמנים בהם דאמרינן שהם חני רשב"ג אומר כל מלוה שהכותיים מהגין בה מדקדקים בה ויותר מישראל אמר ר' שמעון הזקן דאימת בראשונה שהיו מוקפין בכופרנהון אבל עכשיו אמין לנס לא מלוה ולא שייני דמלוה המוזיים הם ומקולקלים הם ע"כ. ונמלא עתה דכותי דינו כעכו"ם לכל דבריו לפיכך לא הוצרך רבינו בפירוש המשנה שלומר הצדוקים והבייתוסים שבתב שם וז"ל ומחגאי האומר הזה נ"כ שמומר לאכול מאמינתו אלא יהיה צדוקי וביתוסי, ואם נאמר שדברי רבינו שם בשאין ישראל עומד על גביו הם דבריו שבתב כאן ואם דברי רבינו שם מוגלין אפילו בישראל עומד על גביו אפשר מחזר בו. וכלל גדול יהיה בידך שבהרבה דברים חזר בו מחיובו זה תמה שבתב בפירוש המשנה ובתב ס"ל חבריהם חסיד בנו דאל מה שבתוב במיבור לאוי לסמוך דעשה בזקנותו וכן כתב הרשב"א בתשובת שלה:

יז כשהיו ישראל במדבר וכו'. תמה דברי ר"ע דגרסינן בפ"ק (דף כ"ד) מניח כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת מבקרך וכו' כ"ע אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להם בשר בתיבה שבמחלה הוא אומר בשר בתיבה ועכשיו שנלו יכול שיהיו להומרם הרשאון כך שיהיו לעולם שוחטין. ואע"ג דר' יהמעאל אליב עליה דר' עקיבא דסבר דבשר בתיבה לא אסרה אלא בקי"ל הלכה כר"ע מחבירו:

פ"ה א כבר ביארנו בהלכות וכו'. כבר הרחיב הרב ז"ל בפ"ד מהל' איסורי מאכלות הדיבור בזה ולפיכך סמך כאן על מה שבתב שם. וכבר הבאתי שם פירוש דבריו שם בעייש על המדרש האמור במכילתא וכבר בשדה מרפה אין לי אלא בשדה מרפה אין לי אלא בשדה מרפה אין לי אלא חלק בין בנים בין בשדה אף מרפה כן הא מה ח"ל וכבר בשדה מרפה דבר הכתוב בראוה. ובמעשה ר' אלו מרפות אמרו כל שאין כמוה חיה מרפה. ואמיקו בגמרא סימן לאריפה י"ב מודש. ודע כי מה שהוזכר בהרבה מקומות שהאריפה הנלמ"מ אמת הוא שמה"ם למדנו שהאריפה אינה חיה אבל מרני הטריפות לידע איזו שאינה ממיתה ואיזו היא שאינה ממיתה לא הבאתי בחיבור בהוכיח אלא נאמרו לעשה על פה בשאר מורה שבע"ש שהיא נקראת קבלה. והיי יודע שכל מה שהיא הנלמ"מ אין הפרש בו לשאר הדברים הבאים בהוכיח בחיבור לענין להלוך בספקו להחמיר בשל תורה:

ב ואלו הן דרוסה וכו'. בפ' ח"ט (דף ס"ג) אמר עולא שמונה מיני טריפות נאמרו למשה בסיני נקובה פסוקה נפולה ומסורה קרועה ומבורה. ובגמ' תפס לוחם עולא כל המנוי מני קודם כי הנקובה היא נקובת הריאה והיא מעיה חדיר ויותר מבולה כמו שנבאר ולפיכך הקדימו בה יותר משאר טרפות ואח"כ פסוקה וכל הבאים

הרדב"ז (מכ"י)

טז אלו הצדוקים וכו'. ונריך לבדוק גם הסכין שהרי אינם מאמינים בתורה בדיקת הסכין וזה בכלל מ"ש רבינו ואם שחטו בפנינו וכו' לומר בסכין בדוקה: ולא הזכיר רבינו שחיטת כותי דאמר ר' חנין ח"ר יעקב בר אידי אמר ריב"ל מעוה בר קטרא ר"נ ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה ומ"מ אר"ע בר יוחנן דמות יוצה מלאו לנס ברחם הר גריזים שהיו שובדין מוחה:

יז כשהיו ישראל במדבר וכו'. הוצרך רבינו לכתוב זה דלא קיימא כיון דנחירה אסורה בזמן הזה אלא בשלמים ובזבחי בקדשים כתיב א"כ עיקר שחיטה אינו אלא מדרבנן קמ"ל דכשיהי ניתן בשולכנו לחרן מאסר סמחילה ומנה לשחוט ולאכול ולפיכך נחנת עם שאר מצות עשה של תורה:

פ"ה א כבר בארנו וכו'. ע' אלו טרפות (דף מ"ג) אמר עולא שלשה מיני טרפות נאמרו למשה מסיני נקובה ופסוקה וכו' ופתח בנקובה לפי שהוא בתיבורים הרבה ורבינו פתח בדרוסה משום דקאי אחקרא וכבר בשדה מרפה לא תאכלו: הדרוסה

לחם משנה

טז שאין איסור שחיטתן וכו'. כלומר כיון שאין האיסור אלא שמא יקלקלו לכך כשאהרים עומדים ורואה שלא קלקלו מותר: והם אינם מאמינים וכו'. עתה הוקשה לו כיון שכן ס"כ אפילו אין אחרים עומדים ע"ג הא הטילו דעבדי אלאני עור וס"כ לא יאמר ישראל דבר. אסור לזה אמר שלהם אלאה להם אפילו אסורי כלל לפיכך אינם נאמנים:

יז כשהיו ישראל במדבר וכו'. שם פ"ק (דף י"ז) מחלוקת ר"ע ורבי ישמעאל ור"ע סבר לא בא הכתוב וכו'. וקרא דאל פתח אהל מועד לא הביאו וכו' מפרש רבינו שר"ע יתרץ לוסו בכי האי גוונא שלא יוכל לשחוט אלא קדשים בלבד אבל אחר מולין אין שוחטין ורש"י ז"ל לא מירץ כן אלא אמר דהשוחט בקדשים כתיב ר"ל שהקדשים לא הביאום לפתח אוהל מועד אבל חולין מותר לאוכלם:

פ"ה ב ושמונה מיני טרפות וכו'. פלק אלו טרפות (דף מ"ג) אמר עולא מ' מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני נקובה ופסוקה נפולה ומסורה קרועה ודרוסה

מגדל עוז

פ"ה כבר ביארנו בהלכות מאכלות אסורות כי' עד סוף סעיף. ערך אלו טרפות (דף מ"ב מ"ג):

ברת ולא מלקות צריכין מגרש חוצה להן אלפים אמה לכל רוח קל וחומר לשבחות וימים טובים שצריכין מגרש לפניהן ולאחריהן:

י״ז. **ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם** ולא ביני לבין אומות העולם: אות היא לעולם. מגיד שאין השבת בטילה מישראל לעולם מפני שמסרו עצמן עליה: שכל דבר שמסרו ישראל נפשם עליו נתקיים בידם כגון שבת ומילה ותלמוד תורה וטבילה לפי שמסרו ישראל נפשם עליהן נתקיימו בידם ודבר שלא מסרו ישראל נפשם עליו לא נתקיים בידם כגון בית המקדש והדינין שמיטות ויובילות לפי שלא מסרו ישראל נפשן עליהם לא נתקיימו בידן: כי ששת ימים עשה ה׳ את השמים ואת הארץ. וגו׳ ממה שבת מיעבודה או אף מן הדין ת״ל וינפש מגיד שאין הדין ביטל מלפניו לעולם כן הוא אומר (תה׳ פ״ט מ״ז) צדק ומשפט מכון כסאך ואומר (שם צ״ז ב׳) ענן וערפל סביביו: *ד״א שבת וינפש שבת מן המאמרות של מעשה בראשית ונשלם כל תפצו שהוא כנפשו וכלבבו לכך נאמר שבת וינפש: *גדולה שבת שהיא אחר מעשרה דברים שנאמר בהן ברית: הקשת שני׳ (בר׳ ט׳ י״ג) את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית: המילה שני׳ (שם י״ז י״ג) והיתה בריתי בבשרכם: השבת שני׳ לעשות את השבת לדורותם ברית עולם: ע״ז שני׳ (י״ט ה׳) ושמרתם את בריתי אמר ר׳ עקיבה זו ברית ע״ז (ה): ותלמוד תורה שני׳ (ל״ד כ״ז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית: שחרור עבדים שני׳ (ירמ׳ ל״ד י״ג) אנכי כרתי ברית את אבותיכם מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי: הכהונה שני׳ (במ׳ י״ח י״ט) ברית מלח עולם היא: הלויה שני׳ (מלא׳ ב׳ ד׳) להיות בריתי את לוי: מלכות בית דוד שני׳ (תה׳ פ״ט ד׳) כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי: ארץ ישראל שני׳ (בר׳ ט״ז י״ח) ביום הוא כרת ה׳ את אברם ברית לאמר לזרעך [וגו׳]: גדולה שבת שאין החינוך נימול עד שתעבור עליו שבת שני׳ (בר׳ י״ז י״ב) וכן שמונת ימים ימול לכם: גדולה שבת שאין קרבן קרב עד שתעבור עליו שבת שני׳ (כ״ב כ״ט) וביום (ו) השמיני תחגו לי וגו׳: גדולה שבת שאין הכהנים כשרין לעבודה עד שתעבור עליהן שבת שני׳ (כ״ט ל׳) שבעת ימים ילבש הכהן: גדולה שבת שאין המובה עצמו כשר לעבודה עד שתעבור עליו שבת שני׳ (שם ל״ו) שבעת ימים תכפר על המובח: גדולה שבת שאין המצורע והזב והובה הנדה והיולדת ומטמא מת זוכין להטהר אלא אם כן עברה עליהן שבת שכך הוא אומר בכולן שבעת ימים: גדולה שבת שאין האכל מתנחם עד שתעבור עליו שבת שני׳ (בר׳ נ׳ י׳) ויעש לאביו אבל שבעת ימים: גדולה שבת שכיון שנירלדלו ישראל מן המצות לא עמדה להן אלא זכותה כשנירלדלו בימי אחאב היא עמדה להן שני׳ (מ״א כ׳ כ״ט) ויחנו אלה נכח אלה שבעת ימים וכשנירלדלו בימי אליהו היא עמדה להן שני׳ (שם י״ח מ״ד) ויהי בשביעית וכשנירלדלו בימי יהורם היא עמדה להן שני׳ (מ״ב ג׳ מ׳) ויצא מלך ישראל ומלך יהודה ומלך אדום ויסבו דרך שבעת ימים: גדולה שבת שנתנה הקכ״ה הבחנה לבחון בין גירי הצדק שהרי לא פירש משש מאות ושלש עשר מצוות אלא השבת בלבד שני׳ (ישע׳ נ״ו י׳) ובני הנכר הנלוים אל ה׳ לשרתו ולאהבה את שם ה׳ להיות לו לעבדים כל שומר שבת מיחללו ומחזיקים בבריתי מכאן אמרו ישראל משומר המשמר שכתו בשוק הרי הוא כישראל לכל דבר ושאינו משמר שכתו בשוק הרי הוא כגוי לכל דבר (ו):

ס) גי׳ נעיל י״ט ס׳ ומכילתא מס. ו) ע׳ נעיל לד 153 סעיף ע׳. ז) ע׳ ערוגין מיב ע״ב.

[לד]. י״ב. **השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ** (ח) זו אזהרה שלא לכרת ברית לעובדי ע״ז:

י״ג. **כי את מזבחותם תתוצון** זו מצות עשה לאבד ע״ז וכל משמשיה וכל הנעשה בשבילה:

י״ד. **כי לא תשתחוה לאל אחר** לחייב על ההשתחויה אפילו שלא דרך עבודתה כנך:

ד״ט״ו. פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהן וזבחו לאלהיהן מאחר שהוהיר שלא לאכול מזבחו אתה למד שובחו אסור (ט) מכאן אמרו שחיטת הנכרי נבלה ומטמא במשא:

ט״ז. ולקחת מבנותיו לבניך מאחר שהוהיר שלא ליקח מהן אתה למד שהן אסורין ולהלן הוא אומר (דב׳ ז׳ ג׳) (לא) [ולא] תתחתן בם:

י״ז. **אלהי מסכה לא תעשה לך** הא אם אכל מזבחם הוא נושא מבנותם והן מטעין אותו והוא עובד ע״ז: לא תעשה לך. ואפילו לנואי: אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמר. מכאן אמרו כל המבוה את המועדות כאלו נטפל לע״ז:

י״ח. **את חג המצות תשמר** לימד על חולו של מועד שהוא אסור בעשית מלאכה ולא בכל מלאכה הוא אסור אלא כדי שלא יהא כיום חול לכל דבר: למועד חדש האביב. יכול בזמן שיש אביב אהה עושה פסח ואם לאו אין אתה עושה פסח ת״ל את חג המצות תשמר בין שיש לך אביב בין שאין לך אביב אם כן מה ת״ל למועד חדש האביב (י) עשאו הכתי׳ סימן לו ומכאן שמעברין את השנה מפני האביב (כ):

י״ט. **כל פטר רחם לי** יכול אף נקבה ת״ל וכל מקנך תזכר מה בכור בהמה זכר ולא נקבה אף בכור אדם זכר ולא נקבה: וכל מקנך. יכול אפילו גמל וסוס ת״ל פטר שור ושה הרי זה כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט (ל): ד״א ר׳ יהושע בן קרחה אומר כל פטר רחם לי הרי זה כלל יכול אף של אחרים ת״ל מקנך יכול אף של נקבה ת״ל תזכר יכול אף של חיה ת״ל פטר שור ושה זה הוא כלל שצריך לפרט (מ):

כ׳. **ופטר חמור תפדה בשה** ופטר חמור שני פעמים עד שיהיה היולד חמור והגולד חמור (נ): תפדה בשה. שה מכל מקום בין זכרים בין נקיבות בין תמימים בין בעלי מומין בין קטנים בין גדולים: ד״א בשה לא בעגל ולא בחיה ולא בטרפה ולא בכלאים ולא בכוי ולא בפסולי המוקדשין שהרי נאמר בהן (רב׳ י״ב ט״ו) כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין בהן אף פסולי המוקדשין אין פודין בהן (ס): ד״א תפדה בשה מגיין אם אין לו שה לפדותו שיהא פודיהו בשיוויו ונותן דמיו לכהן ת״ל תפדה בשה מכל מקום לא אמרה תורה שה להחמיר עליו אלא להקל עליו שאם היה לו פטר חמור ששוה עשר סלעים פודיהו בשה אפילו שוה דינר (ע): תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו. מצות פדיה קודמת למצות עריפה: וערפתו. נאמר כאן עריפה וגאמר להלן (דב׳ כ״א ד׳)

ח) לפכסם זו פין כלן מכילתא דרייס. לך נאמר ממאמרי מלכם הגדול מבכלן מוכח כמס מכילתא סמכתי מנעל מרי״ב הענתיק גם כלן ממכילתא דרשבי״י ומיכ ספמתי מאמרי מהר״ב אלו למכילתא דרשבי״י. ע) דמנ״ס פ״ד מהי מתיטה סי״ח. י) עי׳ נעיל כ״ב מ״ו. כ) קהלקין י״ח מ״ב. ל) בכורות ו׳ ע״ח. מ) עי׳ מכילתא בא רים פרי״ז. נ) בכורות ח׳ מ״ב. וע׳ על כל פסוק זה נעיל י״ב ומכילתא מס. ס) בכורות י״ב ע״ח. ע) דמנ״ס פ״ב מה׳ בכורים סי״ח.

שתמות. חלק בהמה לשנים או שניטלה ירך וחלל שלה הרי זו נבילה ומטמאה במשא ובמגע אע"פ שהיא עדיין בחיים. וכן אם קרעה מגבה או שגשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי זו כנבילה לכל דבר: ב בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו בין בבהמה טמאה בין בטהורה הרי זה הנוגע טהור עד שיצא הנפל לאויר העולם: ג בשר הפורש מבהמה וחיה כשהן חיין בין טהורין בין טמאין טהור ואינו מטמא כנבילה. אבל אבר מן החי הפורש מהן מטמא כנבלה אחד אבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה או אבר הפורש מן השליל שבבטנה. והאיברים אין להן שיעור אפילו היה כשעורה או פחות מטמא והוא שיהיה האבר בברייתו בשר ונידין ועצמות ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה. היה הבשר פחות מהעלות ארוכה בחי או חסר עצמו טהור: ד הכוליא והלשון והשפה וכיוצא בהן אע"פ שהן איברים ואין עושין חליפין הואיל ואין בהם עצם הרי הן כבשר: ה הבשר או האבר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות ולהתביק בשאר הגוף אינן מטמאין כנבילה כל זמן שהבהמה בחיים והרי הן כשאר אוכלין אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומה. נשחטה הבהמה הוכשרו ואינן מטמאין כנבילה שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירשו מחיים. אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך הכשר. והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבילה. ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבילה. שהבשר הפורש מאבר מן החי טהור. והבשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא בכזית במגע ובמשא וזה וזה שוין לשיעור: ו טריפה שנשחטה שחיטה כשירה אע"פ שהיא אסורה באכילת הרי היא טהורה. וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת שחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה. מצא בה בן שמונה חי נטרף. אע"פ שנשחט אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה לפי שאין למינו שחיטה. לפיכך ולד בהמה שלא שהה ז' ימים נמורין אם שחטו בתוך ז' אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה מפני שהוא כנפל: ז השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על הקרקע אע"פ שאין צריך שחיטה כמו שביארנו שהרי שחיטת אמו מטהרתו אם נטמאת אמו לא נטמא הוא. ואם נתנבלה אמו הרי הוא טהור שאין החי מתטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות ואע"פ שהוא כאבר מאבריה. ואם מת קודם שיפרים על נבי קרקע הרי הוא טהור ששחיטת אמו טהרתו: ח טריפה שנשחטה אע"פ שהיא טהורה מן התורה אם נגע בה הקדש נטמא מדברי סופרים וזו מעלה יתירה שעשו בקודש: ט בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר בשר העובר טהור. שחט את אמו ואחר כך חתכה האבר כטריפה שנשחטה. ושאר בשר העובר מגע טריפה שחוטה שהיא מטמאה את הקודש אבל לא את התרומה. הוציא העובר את ידו בין שחיטת סימן לשחיטת סימן וחתכו מצטרף שחיטת סימן לסימן לטהר האבר מידי נבילה: י שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפילו

חלק הבהמה לפנים וכו' עד לכל דבר. בפ"ב דחולין פלה כ"ח:

ב בהמה שמת עובריה וכו'. מפנה פרק בהמה המקשה (דף ע' ע"ב) וכת"ק:

ג בשר המופרש מבהמה וחיה עד כאן לה. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב). ומ"ש בין בהמה המקשה (דף ע"ב) וכת"ק: ג בשר הפורש מבהמה וחיה כשהן חיין בין טהורין בין טמאין טהור ואינו מטמא כנבילה. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב). ומ"ש בין ממאיס: אחד אבר מן החי וכו' אבר הפורש מן השליל שבבטנה. בפרק לשון אחר שבפרק אינו עוה לי לפירוש זה דמתי אחר אחר הרי טריפה הוא מחמלמו: זע"ל דמשום דאינו לה קרעה אלא שחטה או היה ממתין עד שחלל לא היה שם טריפות שייך לומר אחר שנטרף כלומר אחר שקרעה שהרי בכך נטרף: לפיכך ולד בהמה וכו'. זה נלמד ממה שנזכר בסמוך בדין ח' שגם זה אין למינו שחיטה כל זמן שלא ענבו עליו שנעשה ימים נמוריס כמבואר בפרק [רביעי] מהמ"ל ובפרק כ"ח דחולין. (דף קל"ד ע"ב) כל שהה שמנה ימים בבהמה אינו נפל הא לא שהה שסיקא הוי: ובתב הר"י קולקוס ז"ל שאפשר שלכך כתב רבינו אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה שיכול שאינו ודאי שהוא מחכל גם אינו ודאי נבילה וז"ש שהוא כנפל:

ז השוחט את הבהמה וכו'. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב ע"ב) וכל"י אליבא דרבנן. ומ"ש ואם נתנבלה אמו וכו'. זה פשוט שאמאר שאין שחיטה אמו מטהרתו הרי הוא טהור אין ממתין:

כתב הר"י קולקוס ז"ל. כתב רבינו בהלכות מ"ל שאם שחט שריפה ומצא בה בן חמשה מי צריך שחיטה להטילו ולא ביאר רבינו בזה מה יהיה דינו לענין אם מת קודם שנשחט כי מהסגנון דשם נראה שאם מת עכור מלטמא אע"פ דלענין אכילה אמי שחיטה לענין טומאה בשאר בשחיטה. אמו וכן מתבאר גם בפרק כיפוי הדם ונראה שהוא בכלל מ"ש רבינו שריפה שנשחטה וכו' דכי היכי דשיכר אוסה אע"פ שאסורה באכילה ג"כ הדין בעובר. ומ"ש עליה וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת היינו אפילו שריפה ועל מ"ש קודם קאי וכן מ"ש כאן ואם מת קודם שיפרים אפי' בשאר שריפה מיירי כי שחיטת שריפה ושחיטת כשירה לענין טומאה שוים הם אבל דוכי יומת מן הבהמה דאע"ג דאין מועילה לפטר מידי נבילה בבהמה מסברא כיון היא כיון העובר דבנופה דמי וקרוב לזה יתבאר בסמוך נבי אבר שיצא לחוץ, ומ"מ מ"ש ואם מת קודם שיפרים לא קאי אאם מתנבלה כי אין שם שחיטה כלל ולא קאי אלא אשוחט את הבהמה ומצא בה וכו' וזהו במשנה פרק בהמה המקשה בתנא קמא עכ"ל:

ח טריפה שנשחטה. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ג):

ט בהמה המקשה לילד וכו'. משנה שם (דף ע"ב) וכתכמים: הוציא העובר את ידו וכו'. שם עלה ס"ע:

י שחיטת עכו"ם נבילה וכו'. משנה בריש חולין (דף י"ג). ומ"ש ואפילו ישראל עומד ע"ג ואם שחט בסכין יפה. פשוט שם דישראל עומד על נביו לא אמרו אלא בחש"ו, ומ"מ אחד העכו"ם ואחד הישראל. שם מפשוט דעכו"ם נמוריס לכל דבריהם. ומ"מ ואחר גר מוסב. שעמו דכל שלא קיבל עליו כל המצות לא יצא מכלל עכו"ם. ומ"ש וקרוב זה בעיני שאף זה מד"ס וכו'. כתב עליו הרתב"ד זו אחת מסברותיו וכו'. ואני שמעתי ולא אבין מ"מ. ואין ממתין ואין מיטמאין דאמר אבן מטמאין בטומאה הכלי"ם ופסקינן עיפוון עליו כן. וכן מ"ש כי הם כבהמות מה ענין זה לשחיטתן הא מטמאה במשא דהא אפשר דשחיטה קוף נמי לא מטמא במשא כיון דשם שחיטה עליה וטוב אין כאן מי שיחטוב אותה

מיהיא נטרף אפילו לא נטרף נמי וכ"ל דהכי קאמר קרעה ומצא בה בן שמונה מי נטרף כלומר דינו כטריפה שאינה חוטה אסור באכילה אין מטמא כל זמן שהוא חי ואם נשחט כיון שאין למינו שחיטה לא תהיא שחיטה והו"ל נבילה, אבל זה דמשום דאינו לה קרעה אלא שחטה אינו עוה לי לפירוש זה דמתי אחר אחר הרי טריפה הוא מחמלמו: זע"ל

תקרובתה מדבריהם כמו שיתבאר. ובגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן. וא"ת והלא היא אסורה באכילה דין תורה. לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה אסורה וטהורה. וא"א לחייב כרת על טומאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשיו אלא בראיה ברורה: **יא** קוליית הנבילה הנוגע בה או נושאה טהור שכל דבר מן הנבילה שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא. ניקבה כל שהוא הנוגע בה או נושאה טמא. בד"א כשהיה המות שבה מתקשקש שהרי אינה מעלה ארוכה אבל אם היה עומד במקומו אם יש בו כדי להעלות ארוכה לעצם מבחוץ הרי זו מטמאה במגע ובמשא ככל האיברים. וכבר פירשנו שהקוליות היא העצם הסתום מכל צדדיו: **יב** קוליות שחישב עליה לנוקבה ועדיין לא ניקבה הרי הנוגע בה ספק טמא. שהרי יש בדבר ספק אי מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה או לא:

פרק שלישי

א נבלת "העוף הטהור מטמא מן התורה. מפי השמועה למדו שזה שנאמר וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים אינו מדבר אלא באוכל נבילת העוף הטהור בלבד שהוא אסור משום נבילה וטריפה. וכיצד היא טומאתה. אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ולא כשהיא בתוך הפה אלא בתוך בית הבליעה. שנאמר וכל נפש אשר תאכל אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפש. וזה שנאמר תאכל לתת שיעור לטומאתה כשיעור אכילה שהוא כזית. והרי נאמר בה וכבס בגדיו מלמד שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד שיפרוש ממטמאיו כמו שביארנו. כיצד הבולע כזית מנבלת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו טמאים ונעשו ראשון לטומאה. היה נוגע באדם ובכלי הרס בשעת בליעתו לא טימאן כמו שביארנו בשאר אבות הטומאות. ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים שהרי הוא ככלי ראשון לטומאה אחר שפירש ממטמאיו שאע"פ שהוא טעון טבילה והערב שמש אינו מטמא כלים: **ב** אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה לטמא טומאה זו החמורה אלא כיון שבלע ממנה כזית מכל מקום הרי זו מטמאה בביית הבליעה. חישב עליה לאכילה הרי זו מטמאה טומאת אוכלין והרי היא כאוכל ראשון לטומאה אע"פ שלא נגע בה טומאה אחרת ואינה צריכה הכשר: **ג** פרה אדומה ושעירין הנשרפים אינן כן. אע"פ שהן מטמאין המתעסק בהן *אם חישב עליהן לאכילה צריכין שתנע בהן טומאה ואחר כך יטמאו טומאת אוכלין: **ד** כזית מנבלת הבהמה שתחבו בכוש והכנים לתוך מעי האשה מלמטה. או שהכניסו לתוך בליעתו של חבירו במקום שנבלת העוף הטהור מטמאה. הרי זה טמא משום נושא לא משום נוגע כמו שביארנו בתחילת הספר: **ה** הכורך כזית מבשר נבילת העוף הטהור בחזרת וכיוצא בה ובלעו אע"פ שלא נגע בגרונו ה"ז טמא. כרכו בסיב ובלעו ה"ז טהור: **ו** הבולע נבילת העוף הטהור ואחר שבלעה הקיאה קודם

א כמו שביאר למו:

תוחס לכלוס. אבל אי קשיא על דברי רבינו הא קשיא שבחב שבגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן שחיטתן מדבריהם וזבחת ונאכלת ולא שחיטה קוף מקרא זה נאסרה כמו שאמרו בתוספתא כיס מולין וזבחת ואכלת ולא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף ולא יין. זה ענין לע"ז ומזה ימשך טומאתם דכל שאינה זבומה על ידי ישראל הרי הוא בחזקת בלוס ואינה טמאה כלים ואפשר שמאני שהרגיש רבינו בזה כתב ולא"ת לחייב כרת על טומאה זו על ביאת מקדש. ואכילת קדשיו כלומר לחייבו עליהם קרבן אלא כראיה ברורה כלומר שאע"פ שיש לטעון עליו כמו שכתבתי מ"מ כיון שיש לומר דלא נאסרה אלא בגלל ע"ז א"א לחייבו קרבן על טומאה זו על ביאת מקדש כדין החייב כרת על ביאת המקדש בטומאה שהוא ודאי מן התורה והיומר קרוב בעיני רבינו שהוא מד"ס ומשום לחת דע"ז ולעמיה חזיל שבחב בפ"ד מהלכות שחיטה עכו"ם שחבר שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתו מן החורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ונדר נדול נדרו נדבר שאפילו עכו"ם שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה ולפי דבריו ז"ל מה שאמרו בתוספתא דזבחת ואכלת ולא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף אסמכתא בעלמא היא:

יא קוליות הנבילה וכו'. משנה וגמרא פרק העור והרוסב עליה קכ"ה:

יב קוליות שחישב עליה לנוקבה וכו'. שם

בגיעת הפיפשיפת דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי ורבינו שבחב שהוא ספק נבלה שהיה לו גירסת אחרת. והכ"י קוריקוס ז"ל כתב שאפשר שלא סמך רבינו על לוחו פשיטות משום דבכרק קטול יום אמרו דמחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי ומשמע דה"ה למחוסר נקיבה וה"ז ספק:

פ"ג א נבלת העוף הטהור וכו'. כל זה בת"כ פרשת אחרי מות ומייתי קראי בפ"ה דזבחים וקראי בפרק חטאת העוף ובפרק יולא דופן. ומ"מ היה מונע באדם ובכלי הרס וכו'. בת"כ שם יכול יטמא אדם וכלי הרס ת"ל בגד בגד הוא מטמא ולא אדם וכלי הרס. ומ"מ ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים וכו'.

בת"כ שם:

ב אין נבילת העוף הטהור צריכה מחשבה.

פשוט בפרק בא סימן עלה כ':

חישב עליה לאכילה וכו'. ברים מהרות נבילת עוף טהור צריכה מחשבה. ואינה צריכה הכשר והיינו דוקא בכפרים אבל בשווקים אינה צריכה מחשבה ולא הכשר כמו שבארנו

בפ"ג דשוקלין:

ג פרה אדומה וכו'. כתב הרמב"ד ז"ל

בהיי ראמי כאשר שיילתי את הרבנים

במקומם וכו'. ביאור הרבנים דנרסינן בפרק עבודת יום(דף ק"ה) מ"ר פרים ופרה ושעיר המשתלח וכו' עד צריכים הכשר פומאה ממקום אחר ופירש"י

ומיכ"י צריכין הכשר טומאה ממקום אחר הא דתנא דבי רבי ישמעאל ה"ק כל שאין סומו לטמא טומאה ממורה צריך הכשר טומאה ממקום אחר בינגע בשרן או בגבילה ולא מיטמאו מאליו אבל מי שסומו לטמא טומאה ממורה ומטמא טומאת אוכלים. מאליו כגון פרה ופרים אבל מזי לעומאה מיטמא בעלמא בינגע ולא ב"מ דלא שבכחן בבהמות בעלי חיים מטמאים ולפי מי' זה בין פרה ופרים בין נבילת עוף טהור מ"ל. לינע. בהם טומאה ולהאי פירוקא ניחא מ"ש רבינו בנבילת עוף טהור שאף ע"פ שלא נגעה בהם טומאה מטמאים טומאת אוכלים מאליו אבל קשה מ"ש בפרה ופרים שאינם מטמאים אלא לינע בטומאה:

והראב"ד מפרש דה"ק הא דאמר רבי ישמעאל שסומו לטמא טומאה ממורה ה"ל הכשר הייני לומר שיהיו לחייב לקבל טומאה לומר דה"ל הכשר מים אבל לעולם צריך הכשר טומאה ממקום אחר להיותו דבל. זמן שלא נגע בהם אינם מטמאים טומאת אוכלים. ומעיר אינו מקבל טומאה משום דמי הוא ועל זה כתב דנהי דלהאי פירוקא ניחא מ"מ רבינו בפרה ופרים אבל קשה מ"ש בנבלת עוף טהור שאע"פ שלא נגע בה טומאה מטמא ה"ל הכשר מים ולא נגע בה טומאה מטמאים אוכלים ואח"כ הקשה עוד דאע"ג דלפום הכי כוגיא דזבחים ניחא האי פירוקא בדברי ישמעאל וכדאמרן סוגיין בעלמא דרבי ישמעאל ה"ל הכשר מים ולא הכשר שרן ותיקשי ליה לרבינו בפרה ופרים מדרבי ישמעאל. ולשון נמי שבחב אינו נוח לי דלא הוי מינן מ"ש לעיל אלא איפכא: ולישב דעת רבינו י"ל בדברי מהרב דרבי ישמעאל אין צריכין הכשר טומאה ולא הכשר שרן קאמר מיהו היינו דוקא בנבלה עוף דנקט וכל כיולא בה שהן מטמאין אדם בינגע לתשוקי אדם ופרים שאינם מטמאים אלא המתעסקים בהם ולא את הנוגעים בהם בלא מתעסקים דצריכין אלו צריכים הכשר שרן שיקבלו טומאה ממנו ואז יטמאו אוכלים ומשקים ושעיר המשתלח בשאינו מטמא טומאה מאני מהו מי אינו מטמא אוכלים ומשקים ומה שאמרו צריכים הכשר טומאה ממקום אחר ה"פ אע"פ שאמר רבי ישמעאל שמי שסומו לטמא טומאה ממורה מ"ל הכשר שרן היינו דוקא במי שיש לו הכשר טומאה ממקום אחר דהיינו שהוא מטמא הנוגעים בו אפילו בלא מתעסקים לתשוקי אדם ופרים שאינם מטמאים את הנוגעים בהם בלא מתעסקים. אחר שבאתי זה מצאתי לרבינו בפירוש המשנה בסוף זבחים אמתני' דהנוגע בשרן שדקדק לשון כיולא בזה:

ד כזית מנבלת הבהמה וכו'. בפרק יולא דופן עלה מ"כ וכרבא. ומ"ש או שהכניסו

לתוך בליעתו וכו'. נ"ז שם וכרבא:

ה הכורך כזית וכו'. תוספתא פ"ה דזבחים.

והטעם נראה דהיינו משום דרבינו דחזרת מין מאכל הוא מין במינו אינו חולן

מאכל"כ בסיב וכ"כ ר"ש:

ו הבולע נבלת העוף הטהור וכו'. בת"כ פרשת

פ"ג **א** נבלת העוף הטהור מ'. עיין בפרוך ערך דרס שבחב כדין זה דברים תמוהים וכבר הארה עליו הר"ש בפ"ת דזרס מבנה ג' יפ"ש:

ה הכורך כזית מבשר נבילת העוף הטהור מ'. (מ"ש עיין בת"מ סרב בהחבר פי"ד מהלכות מאכלות אסורות דין י"ב):

השגת הראב"ד

"לם מיבב וכו'. א"א נחיי דאמי כאשר מיינתי את הדברים במקומן בזבחים פרק עבודת יום לא מצאתי לתוסס בדבריו ודבולי עלמא אינם לנו דאמנא דבי רבי ישמעאל דאמר מה זבחים שאין סומן לעמא עומאה ממורה וכו' ובאמי דקא מבלינ בין פרה לשעיר המשתלח משום דבשעיר שיבא לבם הכשר טומאה ממקום אחר כלומר בשעיר דאיתיין לקבל טומאה ממקום אחר ואם כיו דאתיין לכך מטמאים הם מעצמם כאילו קבלוה ממקום אחר וכ"מ דבעו הכשר מים מיהו דאתיין לקבל טומאה. הילכך פרה ופרים שהם אוכלין ואתיין לקבל טומאה ממקום אחר שעיר המשתלה שהוא הי ואינו באתי לקבל טומאה. אף מעצמו. אינו מטמא. ולעולם פרה ופרים מעצמן מטמאין. כין ואמרא. עוד יש לפרש דאמי מיתיבא אבי לעולם בכנגם לה דבמינן מיהכלו עומאה ממקום אחר ופרה ופרים נמי ע"י קבלת טומאה הילכך פרה ופרים דבני קבולי טומאה מיהכו מקבלי טומאה. ויסבי לה אבל בשיר שהוא הי לא מקבל טומאה ולא יטיב לה ולדעת סך לבנן נבילה עוף טהור נמי לא מטמאה עד דמקבל טומאה ממקום אחר ואמי פירוקא ניחא עפ"י לבסוף סוגיא דזבחים מיהו בבאי כוגיא ואמי פירוקא ליכא אלמנתא כין פרה ופרים לנבילת עוף טהור. וסוגיין נמי בכולה גמרא דבי ישמעאל דלא בעיין לא הכשר מים ולא הכשר שרן:

ગુજરાત સમાચાર

ગુજરાત સમાચાર

ગુજરાત સમાચાર

היא דיכולה לחיות, ומעתה י"ל דהגמ' לא הוי מצינן למיפרך מיעמד חי די"ל דהי' השעיר יותר מיג"ח וא"כ מת"כ למאי ניחוש אי ניחוש ליותרת דילמא נאמת כשר דהא קרינן בה יעמד חי, ואי לשאר טריפות הא ע"כ לא מולדה טריפה כיון דחי יב"ח ומוקמינן לה לאחזקתה, ולזה פריך הא אין הגורל קובע לעזאזל וא"כ ניחוש דלמא יותרת היא וליכא חזקה, והא דילף הרמב"ם מיעמד חי אף דיותרת ליכא למעט מהכא, היינו כיון דכבר הניח בהלכה י"ד דנעי' שניהם שווים ולא אצריך קרא דיעמד חי אלא בטרפה אחר הגרלה כמ"ש המל"מ וזה ל"ש ביותרת בטרפה אחר הגרלה כמ"ש הכ"מ וזה ל"ש ביותרת מש"ה סתם דכל טריפה פסולה, וק"ל:

(נט) **ע"ב בתוס'** ד"ה מאן תנא וכו' וי"ל בגדול

עע"ג היינו שמלמדין אותו וכו', לפ"ז יש לייסד קושי' תוס' על רש"י בריש מכילתין ד"ה שמא יקלקלו וכו' וקשה לפירושו דהא מסיפא שמעי' וכו' עיי"ש, והיינו דאשמעינן ביתורא דשמא יקלקלו אף בעע"ג אסור לכתחילה אף דלמסקנא אין חילוק בין אחר"א לעע"ג וכמ"ש מהרש"א, י"ל דמסיפא הי' אפשר לומר הא דנאחריס רואין אותו לכתחילה לא היינו דלכתחילה בעי' כוונה לשחיטה וא"כ בעע"ג דהוי בני כוונה הוי מותר לכתחילה לזה קמ"ל דחייש' שמא יקלקלו, ואפשר דלזה כ' רש"י בדקדוק בשמעתין אפי' אחריס עע"ג וק"ל:

(ס) **בא"ד** וא"ת דנפ' מצות חליצה וכו', כ"ל הא

דלא הקשו בל"ז סוגיא דיבמות אסוגיא דגיטין ואין זה שייכות לסוגיא דהכא, היינו די"ל דגדול עע"ג יש בו ב' מעלות אי דמלמדו ומזהירו שהוא עושה לשמה אי דהוא עושה על דעת העומד על גביו ומהני כוונתו דיהי' לשמה, וא"כ י"ל דבחרש וקטן מהני ללמדו שיהיו מכוונין לשמה, אבל בשוטה אין בו דעת כלל, ובגיטין מהני משום כוונת העומד על גביו דזה משוי לה לשמה מש"ה מהני גם בשוטה והוא שייך רק בגט דשייך בו שליחות וגם העומד על גביו ראוי לכתיבה מש"ה מהני כוונתו, אבל בחליצה דל"ש כלל שליחות ובעינן כוונת החולץ וזה ל"ש בשוטה מש"ה שוטה פסול, אבל למאי דמשמע בשמעתין דגם בשחיטה בעי' עע"ג אבל לא בחאריס רואין אותו דבעינן דוקא מלמדו ומזהירו, אף דשחיטה אפשר ע"י שליח מ"מ לא מהני כוונתו ובעי' כוונת השוחט וממילא גם בגט כן וע"כ גם בשוטה מהני שיהא מזהירו שהוא יכתוב לשמה ושפיר קשה מחליצה וק"ל, ועי' בחידושי הרשב"א ז"ל:

(סא) **שם בתוס'** מיהו קשה מדתניא בתוספתא

דשוטה לאו בר חליצה הוא כו', משמע מכאן דבחליצה דעע"ג דשוטה גרע מעע"ג דחרש וקטן, וכן יש לחקור דשוטית בענין פיתוי אם הוי כמו פיתוי קטנה דבחשב לאונס, או דאיכא דומיא שוטית לפיתוי קטנה, ועי' מל"מ דכתב לפשיטות דחרשת ושוטה דמיא לקטנה לומר פיתוי הוא לאונס, ועי' בתשובת מוב"י (מהדו"ק סי' ע"ח) שכתב כמסתפק בזה, וכבר כתבתי בש"ע אהע"ז (סי' קע"ח) בגליון דשוטית י"ל דלכ"ע הפיתוי הוא לאונס דעדיף מקטנה, דהשוטית איכה בת דעת יותר מבקטנה כמבואר בתוס' כאן לענין חליצה, אבל יש לחקור מקירה דהטוב"י והמל"מ בחרשת אם דומה לקטנה, ועי' שבת (דף קל"ג) דקטן עכ"פ אחי לכל דעת משא"כ שוטה גרע דלא אתיא לכלל בן דעת, ובחרשת תליא בפלוגתא בקטנה אם נקרא פיתוי לאונס, ובחידושי לשבת הארכתי בביאור הסוגי' שם:

(סב) **דף י"ג ע"א בגמ'** בגילה אין איסור הנאה

לא וכו', קשה לי דילמא מתני' מילתא דפסיקא בקט דבגילה הוי בכל עניין אף בקטן שאין מחשבתו לעכו"ם או בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם, ואפשר להסתייע מזה שיטת הרמב"ם דס"ל דהא דשחיטת עכו"ם בגילה אתיא מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו, וא"כ י"ל הא דאסור בחמת אף בגר תושב מדאורייתא כדעת הש"ך לשיטת הרמב"ם וכן בקטן אף דאין מחשבתו לעכו"ם, היינו למסקנא דקי"ל כרבנן דלא אמרינן סתם מחשבת עכו"ם לעכו"ם ואפ"ה אסרה תורה ממילא אין חילוק, אבל לר"א דס"ל סתם מחשבת עכו"ם לעכו"ם פשיטא דאין רצי' מקרא דהא בחמת אסור מדינא מצד דשחיטתו הוי מקרובת עכו"ם, ובחמת לר"א בקטן עכו"ם אין שחיטתו בגילה ושפיר פריך הגמ':

ד והנה למ"ש הרמב"ם (פ"ג מהל' מאכלות הטומאה)

דהא דמטמאה במשא הוא רק דרבנן דמדאור' אינה מטמאה דלא עדיף מתקרובת עכו"ם ואף דאסור באכילה דאורייתא מ"מ הוי רק כטריפה שבשחטה ואינה מטמאה מדאורייתא, כ"ל לדינא לדעת הרמב"ם דלענין אותו ואת בנו הוי שחיטת עכו"ם שחיטה שאסור לשחוט בנו אחריו למאי דקי"ל שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, וכיון דמדאורייתא מטהר מידי בגילה לא מקרי נחירה והוי כמו טריפה דשחטה דאסור לענין או"ג וכמו השוחט לע"ג דתשיב במתני' לשחיטה שאינה ראויה ולא גרע שחיטת ע"ג מתקרובת ע"ג, כל זה כ"ל פשוט:

אך ראיתי בתב"ש שכתב לדעת הרמב"ם בלא איכו

עובד כו"ם הוי שחיטתו שחיטה לענין או"ג דאסור רק מדרבנן אבל בעובד כוכבים מותר לענין

או"נ, ואף שאינו כדאי להריס דאם נגדו מ"מ נהא מילתא לא נראה לי דבריו, ומה דקתני בתוספתא בפ' או"נ שחיטת ע"ג בהדי הנוחר והמעקר, נ"ל לשיטת הרמב"ם דמיירי באין אחר"א וכיון דאינו חושש בזביחה מסתמא מעשיו מקולקלין אף דבחש"ו פליגי ר"מ ורבנן, י"ל דחש"ו ס"ל לרבנן דשמא רוב מעשיו מתוקנים כמ"ש תוס' פ' כיסוי הדם, והיינו כיון דמ"מ רוצים לשחוט שפיר, אבל בעכו"ם י"ל דודאי רוב מעשיו מקולקלים גם בלא"ה לק"מ דהרי התוספתא בפירקין הניח דרשא דוחבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה לאכול מזבחו, וא"כ כיון דאיתעוט דלא הוי זבוח ממילא הוי בגילה גמורה והוי נחירה מעליא ובאמת מטמאה במשא מדאורייתא, והרמב"ם שכ' דמטמא מדרבנן היינו למ"ד הרמב"ם דילפי' לה מקרא דפן תכרות ברית ואכלת מזבחו דמשמע דמשום סרך עכו"ם אסור כמ"ד הרמב"ם ולא גרע מתקרובת עכו"ם עצמה:

והך מלתא גופא דבחר הרמב"ם הלימוד דלא כתוספתא [מלבד מה שכתבתי לקמן להסתייע דעת הרמב"ם מסוגיין וכמו שכתוב עוד בסמוך בעזה"י בל"כ] כ"ל דיליף הרמב"ם מסוגיא דגיטין (דף מ"ה:) ס"ת תפילין ומזוזות שכתבו מין ומומר פסול לכתיב וקשרתם וכתבתם כל שיבמו בקשירה [ישבו בכתיבה] וס"ל להרמב"ם דע"כ הא' מומר אין פירושו להכעיס דא"כ היינו מין כדפריך הש"ס בע"ז (דף כ"ו ע"ב) עי' בתוס' שם, ומה"ט יש שמחקו בהסוא דגיטין תיבת מין מהברייתא, ועי' בהרמב"ם (פ"א מהל' תפילין) שכ' אפיקורס בפני עצמו ומומר בפ"ע, ולזה ס"ל להרמב"ם דמומר היינו לאותו דבר ולתיאבון, ועי' בחג"א (ריש סי' ל"ט) שכ' כן בדעת התוס', וא"כ ע"כ דגם לתיאבון כל שאינו מניח תפילין מקרי אינו בר קשירה, וא"כ כיון דחזינן בשחיטה דמ' אוכל בגלות לתיאבון בודק סכין [ואותנין לו], ע"כ דבשחיטה לא דרשינן כל שהוא בר זביחה וע"כ הטעם מקרא דואכלת מזבחו, וא"כ התוספתא לטעמי' דיליף מזבחת ואכלת והוי נחירה גמורה מש"ה נקט לה בהדי נוחר ומיעקר אבל לדעת הרמב"ם כ"ל דאף בחש עובד כו"ם הוי שחיטה לענין או"נ, כבלע"ד לולא דברי התב"ש:

(סג) **עוד** כ"ל דהרמב"ם הוכיח שיטתו דלא כהתוספתא, מסוגיא דריש מכילתין (דף ג':) דקאמר אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתי', ועי' בתוס' שם דהו"ל לאוקמה קמייתא באוכל וכו' ובתרייתא בכותי, והיינו כמ"ש הפנ"י שם דמרויח דמני אחיא מתני' ככ"ע אף כת"ק דרשב"ג דאחזיק ולא כתיבא לא סמכי' דבסיפא דמתני' לא קתני דיעבד [ואף דכתבנו לעיל לדחות זה היינו לשיטת התוס' דחותך כזית בשר הוא רק לברורי אבל להרמב"ם שפיר י"ל כן] ולזה הי' קשה להרמב"ם דעדיין לא מיותר הא מילתא דאף אם ריבא באו"נ וסיפא בכותי לא אתיא כת"ק דרשב"ג דלדידי' דלא סמכי' עלייהו ותיבי' דאכלו משהיי' ודרסה א"כ לא הויין בר זביחה וממילא שחיטתן פסולה, אע"כ דסוגיין לא ס"ל כתוספתא ולא דרשינן לדרסה דמי שהוא בר זביחה וק"ל:

(סד) **ע"ב בגמ'** וניחוש שמא מין הוא, קשה לי דאף דהוי ספק מ"מ לענין איסור הנאה הוי להנהמה חזקת היתר דבחייה היתה מותרת בהנאה, ואף דאפשר לומר דהמקשן הי' סבור דרוב הוי מינים והתרנן משני אין רוב מינין וכו' היינו דליכא רוב מינין אלא פלגא ופלגא ואוקמי אחזקתה, והי' מדוקדק הלשון אין רוב מינים וכו' ולא קאמר רוב וכו' אין מינים, אמנם באמת רש"י לא פי' כן שפי' להדיא אין רוב מינין דהו"ל מינין מיעוטא, ובאמת כ"ל דהדין עם רש"י דכיון דבאמת ליכא רוב מינין מהיכן פסיקא לי' להמקשן דהוי רוב מינין באמת עד דמקשה בפשיטות דניחוש שמא מין הוא, אע"כ דהמקשן הקשה בפשוטו דניחוש משום בעלמא דשמא מין הוא, וא"כ תקשה כנ"ל דנוקי אחזקתה, ולמ"ד התוס' בע"ז (דף ל"ד ע"ב) ד"ה אי אמרת וכו' דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהכך קינות העומדות בפיהו לאחר שחיטה בספק ע"ז קיימי ע"ש, א"כ ה"נ א"ש דאיתרע החזקה:

(סה) **שם בתוס'** ד"ה תקרובת ע"ג וכו' וכראה לפרש דלענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא ויאכלו זבחי מתים וכו' עכ"ל, ועי' בתוס' בב"ק (דף ע"ב ע"ב) ד"ה ואי ס"ד וכו' דמסתפקי אי איסור הנאה דאורייתא דאפשר דדוקא אכילה דאורייתא דכיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים לאכילה איתקש ולא להנאה ע"ש, ולכאורה קשה מסוגיין (דף כ"ב:) איסור דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה וממילא לא מצעי ממי אם מהני ביטול לענין הנאה דהוי רק דרבנן, ואף דאפשר לומר דהנאה גזרו שהיא קרובה לאכילה דיש כמו אכילה ומקרי שורש דאורייתא משא"כ טומאה שהוא ענין אחר, מ"מ למה צריך התוס' בב"ק שם להוכיח דאיסור אכילה דאורייתא מדקרי לה התם שחיטה שאינה ראוי', דראוי' זו יש לדחותה בקל, די"ל דרבנן ס"ל כריב"ג דאפילו טומאת אהל שלא דאורייתא אף דלא נזכר בקרא מ"מ איתקש כולו למת ממילא גם הנאה דאורייתא אבל לרבנן דריב"ג דלא אקשו אלא למה כתיב בקרא י"ל דהוי גם דאורייתא [וכ"ל דהתוס' קאי התם בשיטת רש"י

מא עד א' בהכחשה לאו כלום הוא. פי' ואותה הסמיכה עצמה מוהרה לעצמה כני אדם אבל לא לאבד דשויה אחיכה דאיסורא אבל מכלן ולהבא שחיטתו מותרת אפילו לאבד דשויה אחיכה דאיסורא במכלן ולהבא דדוקא גבי י"ב דאם נתפסל היין כדברי העד שוב אין לו תקנה אחריו. (לקמן סי' קכ"ז) דשויה אחיכה מד"א אבל הכא לא שייך לומר כהי דהא אפילו אם יהיה כדברי העד מ"מ אין מוחלט ליפסל עולמית בשביל כך ולכל הפחות אם יבא שחורים ויעשה חטוטה המועלת עליו מוחר הוא לקרותו ומעלה דלא שויה אחיכה מד"ת בעדותו כלל כיון דהדבר תלוי בהסכמת השותפ אם להרע אם להיטיב במכלן ולהבא עכ"ל מהרי"ק והוא דעת המחבר אבל מהגר"ן בן לב ומהרש"ל פ"ק דחולין סימן ט' והכ"מ פסקו דלותה אחיכה עצמה אסורה לכל אדם וע"ל סי' קכ"ז ס"ק י"ג מחבר זה בתרוכה על כנון וע"ל סי' ב' ס"ק י"ח:

ב א אפילו הוא קטן. די"ל דאין מחשבתו לעבודת כוכבים ואפי' יודע לאמן ידיו והוא מומחה בבשר"ג בקטן ישראל כמר בעובד כוכבים הוא נבלה: **ב** ואפי' אינו עובד עבודת כוכבים כו'. נלפענ"ד דשחיטתו נבלה מדאוריתא לכ"ע וכדלקמן בהסופה בהדיא וכדמשמע כמו מדברי הטוס' והרא"ש דלקמן ס"ק ט"ז וכן מוכח נמי להדיא מדברי הרמב"ם פ"ד מה"ש דאדפוס עם הכ"מ וז"ל עובד כוכבים שחטו כו' שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתו מן התורה שנא' וקרא לך ואכלת מזבחו מלמד שהזהירה תורה שמא יאכל מזבחו אחה לגר שזבחו אסור' וגדל גדול גדול בדבר שאפי' כותי שחיטו עובד כוכבים שחיטתו נבלה עכ"ל משמע להדיא דדוקא שחיטת כותי שחיטו עובד כוכבים הוא דסוי מדרבנן כדאיתא פ"ק דחולין שהכמים גזרו על הכותים אפילו שחיטו עובדי כוכבים משום שפעם אחת מצאו לחם ומות יומה שהיו עובדים אותה אבל שחיטת עובד כוכבי' אפי' שיטו עובד עבודת כוכבים אסור מדאוריתא וכב"ו וכ"מ כתב דהרמב"ם סובר דעובד כוכבים ממש שחיטו אבל אם הוא מומר לכה"ח ולא מומר לעבודת כוכבים אינו אסור אלא מדרבנן ואחריו נמשכו הב"ח וט"ז דף קל"ד ובאמת נחכו כן לפי ספרי הרמב"ם שנדפסו בוויניציאה שנת ש"י וסוטחקה נוסחא זו בכל בו אבל בספרי הוכחתי בכמה הוכחו' שנוסחא מוטעה היא והנוסחא האמתית היא הנוסחא המזכרת וכן נמצא בנוסחאות ספרי הרמב"ם הישנים גם לפנ"ד מן הש"ס (ד' ס' ע"ב) גבי מכס ולא כלכם להוציא לא המומר דאפילו ישראל מומר לכל האוהר מון מעבודת כוכבים ושבת שחיטתו אסורה בעובדת כוכבים וכן נמצא מדברי הרמב"ם בס"ב מהל' שחט שחיטה בס"ב הוצרך לזה שאסורה בס"ע אבל ר"י כ' משום שנא' ובזבחת ואכלת אותו שהוא בר ובזבחה אבל מומר וכן הוא בתוספתא ריש מכילתין להדיא וא"צ לכ"ח ועפ"ה בהגר"א בשיטת כ' בדברי ר"י: (ליקוט) אפילו כו' ואפילו כו'. כמו ביי"ג בכפ"ל סימן קכ"ד ס"א וס"ב ובנב"ן ס"ס ב' ולרמב"ם מישם ואכלת מובחר הי"ה כאן כמו בסחם יינם ולא"ר א"צ לכל זה (ע"ב): [ב] ואפילו אחרים כו'. כנ"ל לשני הטעמים וגם מדקתני בסתמי ובגון ששחטו כו' ואח"כ הני שחיטת עובד כוכבים כו' משמע בכל ענין: (ליקוט) ואפילו אחרים כו'. נ' ב' ותחום שם ד"ה קבר כו' (ע"כ): (סעיף ג') [ב] (ליקוט) מומר כו'. כרבא ואביי אלא עליה הלכה כרבא וגם רב אשי ס"ל כותיה והניא דמסייע ליה וגם בריתא דהכל שוחטין ע"כ כותיה

ד א (א) שחיטת עובד כוכבים (ה) (א) נבילה **א** [א] ב אפי' הוא (ב) קטן **ב** (ב) ואפי' אינו עובד עבודת כוכבים **ג** (כגון גר (ג) מומר טול) [ב] ואפילו אחרים רואין אותו:

ב [ג] ג מומר אוכל נבילות (ב) לתיאבון **ד** ישראל

מא (מב) עד אחד (מ) בהכחשה (מג) לאו כלום [מג] והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא ומכ"מ הכל לפי מה (מא) שהוא (מא) אדם:

ב אם שחיטת עובד כוכבים ומומר כשרה

ובו י"א סעיפים:

ד א (א) שחיטת עובד כוכבים (ה) (א) נבילה. כתב הרמב"ם פי' הטעם שמא' וקרא לך ואכלת מזבחו מלמד שהזהירה תורה שמא יאכל ממה שזבחו אחה לגר שזבחו לאחר ולא יאכל מן הטעמים דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו ולא מזבחו לגר שאינו בר זביחה אכול מומר ולא מזבחו לגר שאינו בר זביחה אכול מומר ולא מזבחו לגר שאינו בר זביחה אכול מומר

(יד) התחיל פסול כו׳. *כרשב״ם כתוב כגון עובד כוכבים לו מין לו כוהב כו׳ והקשה מו״ח ז״ל אמאי דנקט מין כלא בפ״ק דחולין אמרינן דסתם מחשבה מין לעבודת כוכבים ומעשה כל דהו ממי אמורה אפי׳ בהמה אפי׳ בהמה אפי׳ בדבר אחר עושה כגילה כו׳ ולא אמרינן פירוקא בדבר ולא ידענא שום קושיא בזה דהרי״ם בפרק הרמב״ם פ״ח מה׳ עבודת כוכבים ולקמן בי״ד סימן קמ״ה דאפילו בשומתו לעובד כוכבים לא מאסרה אלא בשומתו סי׳ מ׳ והיינו מעשה כל דהו אחמרו בפרק השומתו (דף מ׳) ואפילו מאי דבעי למימר הכתם דילפינן מדעולא דאפילו מעשה כל דהו אוסר הייגו כל פיגם במידי שעשה וגילה וכן מוכח מדברי ר״מ אלרוך (ד׳ י׳) שכ׳ דילפינן דרב הונא מדעולא כי היכי דעולא אוסר בסימן מ׳ ס״ע אוסר במעשה כל דהו אחרי סימן מ׳ בבהמה הוא כלל דהו אבל אם בגילה לא דהו לאחר מעשה דעיקר הרכוסא דלא תימא דוקא אחיטה גמורה בעינן דהא בסימן אחד ג״כ לא מעשה שחיטה גמורה בעינן כל דהו אלא אפילו כל דהו לא מיקרי ולא על חנם נקט רב הונא שם שחט בה דמשמע דעיקר בשחיטה בעינן כל דהו:

ב (א) אינה צריכה כוונה. מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים שפסול דסייגו שחט אלא בכוונה לשחוטה דכתיב ושחט לא כן בנקר

עד

ביאור הגר״א

דילוף מקרא אלא״ה דהכא דאינו מכוון לא כו׳ ועי״ל מי׳ קי״ם ס״י: (פעיף י׳) [בה] התחיל כו׳ בד״א כו׳. עבה״ב ובש״ע שם קכ״א ב׳ שחט עובד כוכבים במקום כו׳. ובתוספתא ריש מכילתין ישראל ששחט ומירק עובד כוכבים שחוטה על ידו שחיטתו פגולה שחט ישראל שנים או רוב שנ״ם שחיטתו כשרה עובד כוכבים ששחט ומירק ישראל שחוטה על ידו שחיטתו כשרה שחט בה דבר שאינו עושה מריפה וישראל בא ונגרה מותרת באכילה: (פעיף י״ח) [כו] היו כו׳ ואצ״ל כו׳. עבה״ב אבל בתוספתא שם ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתן כשרה וב״ם הארוכים עיין בדבריהם: (ליקוט) היו כו׳. ליתא דא״כ הא דאמרינן מ״א א׳ ת״ש ב׳ כו׳ הב״ע בישראל מומר ל״ל לשנס א׳ (עכתו״ס ד״ה א׳ ד״ה השוחט. ועי״ל כו׳ ועוד אמרינן כו׳. אבל מקור דין זה שבע״ע הוא מהרשב״א ודעתו דלא כתוס׳ בס״ל בסימן ד׳ ס״ק ג׳ ועב״ש) וכ״ת בתוספתא וכתבה הב״א בס״ה בד״ה והנ״א כו׳ (ע״כ): [כז] שחיטת כו׳. תוספתא שם שחיטת הקוף ה״ו מסולה שנאמר וזבחת ולא שנוהג הקוף ולא שנובחה מאליה:

[א] אפילו מתעסק כו׳. שם ל״א ב׳ מדגלי רחמנא מתעסק כו׳: [ב] אי שורק כו׳. אי שורק כו׳. בריטיא שם ושם ובדרך לא זו אף זו דבמתעסק אפילו רבנן מודו בס״ש שם ורבנן נמי דלא

באר היטב

אכל מבור שמומחק לך שמיקחו פסולה אפילו דיעבד. ופר״ח בקונטרס אחרון מולק עליו: (כו) בסולה. ובתב בש״ך דמשמע אם אבר שחט הרוב כשר דהו לא מערבא דלא דמיא לסייגה דפסול אף במעשה בהדא: (כז) הקנה. כ׳ הש״ך אפילו שחט אבר אלו אלו קנה והשלימו הפסול דוחו מי מסול: (כח) בשירה. בתב בש״ך אמ״ג דקי״ל דסייגה אפי׳ כל שהוא מריפה בין בקנה בין בושט מ״מ מבטחת לה לאחר דיעה אחפס הקנה לבדו בידו דבאר אפילו לדיון ובמ״ש בבוף סימן כ״ח וכל זה לדעת הש״ך אבל הט״ז הולק שם ע״ש מיהו בספר נקודות הכסף הולק על הש״ך: (כט) בסולה. בתב בש״ך דרוב הסוסקים מולקין על דין זה ובבקו דבאר ובסירה לבו דלא דמיא לזה שבתב בסימן ה׳ בסיגים מחזו בסכין ומבת שוחט לגם דבר בסול שפסול דהתם מתבטל בהומתם בסולה. אבל בבא דלא מסור אבל מלא מסור לגם בר בר אפילו זולתו לי ובאר ומ״מ הב״מ מבטל לבתמיר בדעת הש״ע: (ל) קוף. ולי״ד לעמ״י בס״מ סימן ק״ע דשם יש מבטיעין דומ״י דרבנן. בס״ר:

ג (א) בוונה. מדגלי רחמנא גבי קדשים ס״מ בחולין בשר:

יד אברהם

(פעיף י׳) אם התחיל הפסול בחצי הקנה ובבר הבשר בשירה. כ״ל בהגבת אחרי״ם ריש חולין ובייס דקי״ל אינה לשחיטה אלא לבמוף מעשה דאלו בבמוף ש״ב יצנה לשחיטה מתחלה ועד סוף פסול ותימה דא״כ תקבי מוזה לגמ״ר ובבה לשחיטה אלא לבמוף מעשה ועד סוף אפי׳ כל בריאתה דבשר ובבעוב בס״ר ע״ש: ווו כלים אלין עליה מעוה: ובן הרמב״ם אף אפשר בס״ה אבל אפשר הסכם אלבה ״ח דיעבה לשחיטה מתחלה ועד סוף אפ״ה אפשר בך בריאתה דבשר ובבעוב בס״ר שבאלבות שחיטה: ווה בכרוב. ובבכי בעבת אחרי״ם בס״ל ס״ל דחולין: (דף כ״ט) ובהמה אבל בתוספתא שם ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתן כשרה וב״ם הארוכים עיין בדבריהם: (ליקוט) היו כו׳. ליתא דא״כ הא דאמרינן מ״א א׳ ת״ש ב׳ כו׳ הב״ע בישראל מומר ל״ל לשנס א׳ (עכתו״ס ד״ה א׳ ד״ה השוחט. ועי״ל כו׳ ועוד אמרינן כו׳. אבל מקור דין זה שבע״ע הוא מהרשב״א ודעתו דלא כתוס׳ בס״ל בסימן ד׳ ס״ק ג׳ ועב״ש) וכ״ת בתוספתא וכתבה הב״א בס״ה בד״ה והנ״א כו׳ (ע״כ): [כז] שחיטת כו׳. תוספתא שם שחיטת הקוף ה״ו מסולה שנאמר וזבחת ולא שנוהג הקוף ולא שנובחה מאליה:

[א] אפילו מתעסק כו׳. שם ל״א ב׳ מדגלי רחמנא מתעסק כו׳: [ב] אי שורק כו׳. אי שורק כו׳. בריטיא שם ושם ובדרך לא זו אף זו דבמתעסק אפילו רבנן מודו בס״ש שם ורבנן נמי דלא

פתחי תשובה

בס״ל מוכחי כו׳ ע״ש בזה: (יד) קוף. עבה״ם בסס ס״ו וב״ל בעב״ל בסימן ק״ע ס״ק כ״ד ע״ש. ומשמע מדבריהם דאינו אלא מלא מסק ומ״ש בשחיטה לחוייתה בחיינו ומ״ל דבבבן מקיינן. ובס״ל לענין תו״ב-אם שחט בקוף אחם לו בבת ואחרים בוחים אוחו לסור לשחוט שני אחרינו בו ביום לבשחט בשחיטה בשרה ובמ״ש בש״ך לקמן סימן ע״ו ס״ק כ״ח. אך בלחת בראה דלאחר דלהחמיע לבו הוספבת רים מעין המבוהר אם לפסול מדאלוייתה מבוה אלינו בר זבחה: (טו) בסולה. בתב בש״ך דלקמן סי׳ ס״ע ס״ק ל״ב דלאחר בשחיטה בבר בבר בבר

אבל דין מעשה אכילה לית בהו, ע"כ שפיר ניתנו גם לסיכה מד"ת, דלענין החפצא סיכה חשובה כשתי מד"ת, ויסודו מהקרא דותבת כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, וזהו דמייתי לי' הרמב"ם להא קרא גבי תרומה. אבר לפי"ז גראה דזהו גם ביאור דברי הגמ' בגדה דקמייתי מהך קרא דותבת וגו' לענין עומאה שאסור לסוכה שמן של תרומה, דבאמת לענין סיכה הדין מתחלק, דלענין עיקר האיסורין והלאוין שנאמרו על מעשה אכילה, בזה אין סיכה חשובה כשתי, ואין בסיכה משום לאו דזרות ועומאה וערלות, אבל מ"מ כיון דלענין החפצא סיכה חשובה כשתי מד"ת, משו"ה חלה בה ע"כ עפ"ש שם זרות ועומאה וערלות לענין דין החפצא וקיום מצותה; וזהו דקמייתי הגמ' להך קרא דותבת וגו', דלענין דין החפצא שפיר הוי זה הרשת גמורה מד"ת.

והנה בירושלמי פ"ב דמע"ש שוה סיכה לשתי לאיסור ולהשלומין אבל לא לענין וכו' והתם לא יתלו להביא את הבשר ואת הבשותה אר"י לית לכאן סך וכו' מיין שהוא מתוור בעשר ר"ל בשם ר"ש לא נתתי ממנו למת זכר, אינו דבר שהוא מותר לחי והוא אסור למת כרי אומר זה סיכה. עי"ש בביאור הגר"א שנדפס מחדש דהאיבעיא מיין שהוא מתוור בעשר קאי על מה דסליק מיני' על סיכה לזר ואון לחומה, וא"ע היכא יעלה זאת מהקרא דותבת נתתי ממנו למת, והלא מזה יליפינן רק דיתנה לסיכה לחי, ואיסורה למת כלה הוי משום דאיתה בכלל סיכה כלל, והוי כמו הוצאה בשאר ערכין, ומיין לו מזה איסור עשה על סיכה לזר ואון לחומה. וא"ל דהבאור הוא כמש"כ, דלפיז דגם סיכה בכלל המצות, ע"כ בסכה זר אי אי און לחומה קעבר על דין מצותה, וזהו איסורה מד"ת.

ועיין בכריתות דף ז' דכהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ושלחל מתעגל בו ולאיש הוקש, ומפרש רחש עצמה משום דבנין דחללי הא אחחת, ולפי כ"ל ר"ל דדין זה הוא רק בסיכה, דבל עיקר איסורה הוא רק משום לחת דחפצא ומולת המרומה, ולבני לא שייך זאת לאחר שכבר נתחללה ונתקיימה מצותה של החפצא, אבל לענין אכילה ר"ל דגם אח"כ עכ"פ שם תרומה בה חל באוכלה מיוד, כיון דאיסורה משום לחת דזר באוכלה ולא משום מולת לתרומה, וכל ששם תרומה בה ים בה איסור זרות, ולכני כתב הרמב"ם היתר זה דמביא בן בתו ושלחל ומעגלו על בנין בדינו לתרומה שניתנה לאכילה ושתי וסיכה, דהיינו בקיום דוני בחפצא של תרומה ולא בדין איסור זרות, דבזה הוא דהוי עיקר דינה דלאחר שנתקיימה בה מצותה שוב ליתה בה דיני חלול של תרומה, אבל לא שיופקע מינה שם תרומה לגמרי ועיין בחוס' ישנים בחובות דף ל' שכתבו גם לענין אכילה הך דינא דכיון דחללו הא איתחיל ופקע מינה איסורא דזרות, וי"ל דכתוס' ס"ל דהך דולא יחלו להביא לת בסך לאזהרה נאמר ולא לחיובא דקרן וחומש, וכמבואר כן גם בפירש"י בגדה שם, וא"כ איכא גם בסוכה עיקר איסורא דזרות של גבלה, ובע"כ דלאחר שנתקיימה בה מצותה פקע מינה איסור זרות לגמרי, וא"ל כ"ב לענין אכילה כן. אבל לדעת הרמב"ם הך דולא יחלו קאי לענין קרן וחומש ר"ל כנ"ל.

משו"ב כתר"ה לחלק בין תערובת דלא בלה לתערובת דיבש ביבש, דבלה דהאיסור אסף להיות היתר ופקע מינה שם תרומה משיקר בחפצא משו"ב הוא דיש כאן משום משמרת תרומתי, משא"כ ביבש דגם בתערובתה לא פקע מינה שם תרומה ולבני אין מחייבין אותו ללקות אחת אחת, ל"ע דהרי גם בלח תנן במתני' שם דמעוף גי' עופין ודיו, והרמב"ם שם דמותר לתת בה אח"כ שמן של חולין ולא איכפת לנו בביטול לתרומה, [מלבד מה דעכ"פ לחלוק לא ברורה לי כולי האי, דמתי נ"מ בדין משמרת תרומתי וקיום מצותה אם פקע מינה שם תרומה או שנאכלה לזרים ע"י ביטול, עכ"פ לא מיקיימא בה מצותה ודינה, ואזה הערני אחד, וא"ע בזה, עכ"פ ממתני' הנ"ל ל"ע על סברת ל"ג שי"], ועיין בתשובת הרמב"ם שהובאה בכ"מ פנ"ו מהלי תרומות הי"ע שהביא ממשנה זו לענין קדרה שבישל בה תרומה דלא יהא הבלוע בקדרה חמור מהלחלוחין הנשארים לאחר שירוי, ואפילו לדעת האומרים שם על הרמב"ם וס"ל דבעי הגעלה ובע"כ דבלוע בקדרה חמור יותר מלחלוחין, אלא דהיינו רק לענין דין איסורין ומשום שיכול לבוא אותה לידי י"ע, אבל בנוגע לדין הפסד של תרומה שהנו דנין על התרומה כמות שהיא עכשיו, בזה לכו"ע כל לחלוחי בשין יש בהם ממש יותר מבעס הבלוע בקדרה וכמש"כ הרמב"ם בלשונו בתשובה שם, ועל כן לא נחבירו אלו עוד הדברים כל לרכן, וגם הרמב"ם בתב הך דינא דקדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין בדיני תערובות ודימוע, ולא בדיני הפסד של תרומה.

על דבריו בדין עבדי לאן בחל, אתפלא למה לו כל הארכות הזה, הלא ודאי דדין אחרות לא נאמר לענין אכילת תרומה; גמו גבי ממן דמרגיגן מקרא דעל אחריות עובדין בב"ג, וא"כ חיוב באחריות גורם, אבל בתרומה ליכא שום קרא ע"ז, וכע"כ דהא דקאמר הגמ' דכל היכא דחייב באחריותן בדידי' ניעבר הוא דין בעיקר הד"מ וזכות הפקר, דמאחר דחייב באחריותן ע"כ יש לו זכות בעיקר בהפקר בד"מ שהא נחשב כשלו בכב"ח כולה, ומשום זכות הפקר אולין בתרומה, וזה ודאי דלענין זכותים שיש לו בהפקר יורשיו ורשים כל זכותו, אף שאינם מתחייבים בחיוב האחריות, כמו בהיתה פרה שאולה לו ואח"ב הלכה זכות הפקר חלוי בחיוב האחריות; ואם הי' נפקע חיוב האחריות הי' נפקע גם זכותו בהפקר, היינו משום דאז הי' משתנה כל הדין של הפקר ונפקע מיני' שם ל"ב ונעשה שינוי בעיקר דינו של הפקר, אבל הכא הרי הנבדים קיימו בשם ל"ב כדמעיקרא ולא משתנה הדין בהפקר מצותה, כיון דעיקר חיוב האחריות של הבעל קיים בהנכסים ושם הכן חיוב אחריות המוטל לחול עליהם שם לאן ברזל ולא אשתני דינא, ורק דעל הורשים עצמם ליכא חיוב הגוף, ע"ל ממילא הדדין מתחלק לגבייהו, דגבי דחיוב אחריות ליכא עליהו על הורשין, אבל לענין זכות הפקר כרעת הבעלים ניהו ויורשין כל זכותו, והרי הוא ברשותן כדין נכסי ברזל, וממילא הבנבדים אולין בתרומה, דעיקר דין אכילת תרומה הוא תלוי בחיוב אחריות רק בזכות הפקר דמחי מחמתי, וכנ"ל.

ועוד כי י"ח אדר התרע"ב בריסק

מכתבו הגיעני, ומאד הרעעתי על דברי חולחו, ואשר יבקשני הא"י לעיין לו מקום הדין בהרמב"ם המריפה אין לה היתר שמותר לאכילה, הנה אנכי לא אמרתי לו שהרמב"ם מפורש כן, ורק שאמר"ר הגאון שליט"א [זצוק"ל] אמר כן מעצמו, ומביא ראיה לזה מדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות הטומאות הי"ז דשחיטת נכרי הוה מטמאה רק מד"ס ובתב ע"ז הי"ל וא"ל והלא הוא אסורה באכילה ד"א לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה אסורה ומהורה ע"כ"ל, אשר לכאורה הוא מוכן, מה זה דומה שחיטת נכרי לטריפה, טריפה איסורה באכילה הוא מצד איסורא בפ"ע דטריפה, כמו חלב הדם, וא"כ אין זה מוגע כלל לטומאה, דהבלה מטמאה ולא טריפה, משא"כ שחיטה נכרי דאיסורה מצד אסרון שחיטה והרי היא נבלה גמורה לאכילה מד"ת, א"כ הדין נותן שתהא גם מטמאה דהיכן מצינו מילוקא דדין שחיטה בין איסור לטומאה. אלא ודאי דגם טריפה איה בה דין אסרון היתר שחיטה לענין אכילה, ואם דמייתי הרמב"ם מיני דבדין שחיטה נופל אסור טומאה מאיסור, וממילא יתא גם הא דבדן פקועה של הטריפה אסורה באכילה, דליון שאין בשחיטה

זו של הערוף דין היתר אכילה, ח"כ ממילא דאיסור מתרת גם לא הולד, זהו מה שהגדתי לו לז בשם אאמו"ר הגאון שליט"א [זצוק"ל] ובאמת דגם לפי תירוץ כת"ר על כך דהשותפא לא הערוף עדיין אנו צריכין בזה גם לדברי אאמו"ר הגאון שליט"א [זצוק"ל], דאם נימא דכל איסורה של הערוף הוא זה איסור גפרה שאינו מגיע כלל להיתרה בשחיטה כמו חלב ודם וכדומה, ח"כ על כל האופנים קשה אמאי אין הולד מותר באכילה, לו גם יהי כדברי כת"ר דסיתר הולד הוא מגזה"כ דכל בבהמה תאכלו עי"ז שהאם ניתרת, אבל הרי בחמת גם האם עצמה הותרה בהיתר שחיטה, ורק דאיסורה בפ"ע דערוף רביב עליה, ח"כ מה זה נוגע לגבי הולד, והלא גם בדין כל בבהמה תאכלו העיקר חלוי רק בהיתר הבהמה בדין שחיטה ולא באיסורים אחרים, והגע עצמך, הרי איתה הבהמה אסורה באכילה מדין שור הנסקל, וכו יהי' גם הכן פקועה שלא אסור [היכא דעיברה אחר גמ"ר דולדה מותר למ"ד זו"ז גורס מנחה] אלא ודאי על כרחנו אנו צריכין בזה לדברי אאמו"ר הגאון שליט"א [זצוק"ל] דשאני ערופה דאיסורה משך שייך לחלות הדין היתר שחיטה, ומשו"ה שייך זה גם להיתר הולד. ואם באנו לעשות סייג לסברת כת"ר מהך דהשותפא לא הערוף, אפשר רק לדון בזה ולאמר, דאלו דערופה אית בה אסרון היתר שחיטה, אבל מ"מ מיהא אין כאן גרעותא בגוף השחיטה לומר שאחיטת ערופה אינה מתרת, ורק הערופה עצמה לא אלה בה דין היתר שחיטה לאכילה, אבל השחיטה בעצמה עכ"פ שחיטה מעליתא, ולא אקנ מינה דין שחיטה המתרת, וא"כ הולד שאינו טעיפה שפיר כו"ל להיות היתר בשחיטה זו, כיון דאלה בי' בפ"ע מעשה השחיטה של האם, ולפי סברת כת"ר יתושב זה היטב, דכיון דהבהמה מיהא אינה ניתרת בשחיטה זו, ח"כ אוב אין כאן דין כל בבהמה תאכלו, אבל נראה דמשו"ה הוא שהוסיף הרמב"ם וכתב טעמא מפני שהוא כאבר מאמו עיי"ש בדבריו בפ"ב ממת"ם הע"ו, ר"ל דכיון דכל חלות הדין מעשה שחיטה אחל בהטובה הוא רק אגב אמו, ע"כ דינו בחלות בהיתר שחיטה כאבר מאמו ואד דינא לי' עם אמו בזה, אבל ע"כ נהי דעלם האיסור טעיפה לאחי בהולד, מ"מ לענין חסרון דין היתר שחיטה שיש בערופה, כיון דדין הולד כאבר מאבריו אמו בחלות הדין שחיטה זו, ע"כ אד דינא לי' עם אמו בזה, ומדין הבהמה כן דין הולד שאינם ניתרים בשחיטה זו. ועיין בהשי"ר חולין דף ע"ב ע"ב בד"ה בעמון שחיטה וא"ל שם דבשחיטת אמו עדיפא אינו ניתר דא"כ הו"ל כאחד מאברי עכ"ל, וכן הוא מדוייק בלשונו בע"ז שם בד"ה אוסר ישו"ש, וזכו להבין לדבריו, דזה שאין הולד ניתר הוא משום שנתפס כאחד מאבריו בענין לחלות הדין היתר שחיטה, אבל בלא"ה הי' הדין נותן שנתעיל מיהא שחיטת האם לגבי השובה, כיון דעכ"ם בשחיטה מעליתא היא, ולפי"ד כת"ר הרי לאו מעמא דהוא כאבר מאמו קאתינן עלי, ורק דכיון דהבהמה אינה ניתרת ממילא אין כאן מה שיתיף להולד כיון דחלות דין שחיטה המתרת ליתא בהולד וכל היתרו נליך להיות רק מכח היתר אמו, אלא ודאי דהיתר הטובה הוא מדין מעשה שחיטה שאלה בי, אלא דדין הטובה בשחיטה זו כאבר מאמו הויו

כדין הבהמה בהיתר שחיטה זו גלל מילי]

ראית כת"ר מהך דפיל שבלע בפיפה דלענין טומאה לא אוקמה לן אמה דנעשית פנים חדשות, אינה מובנת לי, דהאם הרי קבלה טומאתה הוא בע"ב מדין שם כלי עץ שעוד לא פקע מינה, ח"כ הרי היא קיימת בדין כלי הראשון, ומשו"ה הכא דהכיפה עושה אותו לפנים חדשות, ואבקש את כת"ר לבאר לי כוונתו בזה.

מה שהחליט כת"ר דלמ"ד לפי דמיס משלם אין חיוב קרן ואומם בפחות משו"פ רק בתרומת הקדש בלבד, הנה ועי"ש בירושלמי פ"ב דפסחים דקמיבעי' גם לענין מזיד אם חייב בפחות משו"פ, והרי בתזיד לכו"ע לפי דמיס משלם, הרי להדיא דגם לענין חיוב קרן אל תאומה ב"ב לא בעינן שיעור פרוטה אף דלפי דמיס משלם.

ובלא"ה אינו יודע מה מקום לפשיטות זו, דמש"כ כת"ר דלפי דמיס משלם כת אין כאן דמיס כיון דלית בה שו"פ לא ידעתי מנא לי' כך מילתא דפחות משו"פ אינו בכלל דמיס, דלא מצינו דין שו"פ רק בחיובי ממון ובמקום שעיקר חיובו הא מכח דברא דממונא, משא"כ בתרומה אף אם לפי דמיס משלם ביינו רק דדין בתשלומין הוא לפי דמיס, אבל עיקר חיוב קרן ואומם הוא זה דין תשלומי תרומה ועיקר דין המחייב בשביתה הוא אכילת בתרומה ולא בדין ממון אבזה, [דבעיקר בחיוב ליכא שום נפקותא בין אם לפי מדה לו לפי דמיס, רק במהות בתשלומין], דהרי גם אוכל תרומת עלמו משלם קרן ואומם ובמבואר ברמב"ם בהכ"ב שם, הרי דגם בלא דין ממון כלל איכא חיוב קרן ואומם, וא"כ שיעור פרוטה בחמור בדי"מ מאי בעי הכא, ואפילו לאבא שאול בשיעור פרוטה הכא אינו מדין שיעור פרוטה של ד"מ, רק מדין שיעור נתינה בחמור במשנה לענין חיוב תשלומי תרומה, ועוד יותר נראה מהירושלמי שהבאתי למעלה דכל דין שיעור פרוטה הנאמר לאבא שאול הוא רק לענין חיוב קרן ואומם של תרומה, אבל דין חיוב קרן לבד איכא גם בפחות משו"פ, ומשום דגם חיוב קרן עיקרו תובו הוא מכח אכילת תרומה ולא מכח דברא דממונא.

ומעתה נסתרים דברי כת"ר שכתב דכיון דלא הי' בה שו"פ פטור הוא מהקרן, משום דלאו מידו שקל מיני ממילא אין כאן אומם, היינו דגם עיקר חיוב הקרן של תרומה אינו משום דשקל מיני מידו, ורק משום דין אכילת תרומה, ואם בוודאי בתר"ה הוא דאיכא חיובא לשלם לאותו בהן רק אותן, לכל כהן שיאכל ויקח ממנו דמיס כדין אוכל תרומת עלמו, אלא זה איכפת לנו לענין חיוב הואם, היינו דעיקר חיוב הקרן של תרומה מיסת אית, בשגם דלולא דמתחייב באמת לשלם לבעל התרומה, ובמו שהבאתי למעלה מהירושלמי דגם במזיד איכא חיוב תשלומין בפחות משו"פ דהיינו רק חיוב תשלומין לבעל התרומה, ואע"ג דהירושלמי קמ"לבעי לי' בזה, מלבד מה דהירושלמי הרי קאי על מזיד, עוד נראה דכל דברי הירושלמי מוסבים לאבא שאול דבענין דוקא פרוטה לחיוב קרן ואומם של תרומה, וע"כ הוא דקמיבעי' לה אם עכ"פ חייב בתשלומין כמו הקדש דאע"ג דליכא אומם ואשם רק בפרוטה מ"מ דין תשלומין איתא גם בפחות וא"כ גם גבי תרומה כן אי לא, ושו"ש בדברי הירושלמי, אבל לדידן דקי"ל דשיעור חיוב קרן ואומם הוא כזית, א"כ ודאי דצריך ליתן בקרן לבעל התרומה, ומשום דגם זה מעצם דין תשלומי תרומה צריך ליתן בתשלומין לבעל התרומה וכמש"פ הרמב"ם בהכ"ב שם, דגם בגזל תרומה מאבי אמו בכן ונאמ"ל אבי אמו ויתבו אינו משלם לשלמו אלא ליורש אחר מאותו האבא, הכי נמי בהדיא דאע"ג דאכה בד"מ מדין יכולה מ"מ צריך לשלם ליורש אחר, והיינו משום דזהו מעיקר תשלומין של תרומה שצריך לתת בתשלומין לבעל התרומה, וא"כ גם בפחות משו"פ כיון דעכ"פ יש כאן לחיוב תשלומין של תרומה צריך ליתן בתשלומין לבעל התרומה, כיון דאין עיקר חיובו מכח דברא דממונא רק משום דין תשלומי תרומה דשיעור חיובה בכזית ולא בשו"פ.

ואיבי יודע מה אריא לכת"ר בזה דבתרומה היא של הקדש, דמ"מ אם מדין חיוב תשלומין של תרומה פטור הוא, ח"כ גם בתרומת הקדש כל חיובו הוא רק מדין גזלת הקדש ולא מדין חיוב קרן של תרומה ח"כ אין כאן חיוב אומם של תרומה לפי סברת כת"ר, ואם רק מחייב בתרומת הקדש

תיכף ומיד – שזה האדם יהודי הוא. וכדאי היה להקב"ה ליתן את הלוחות הראשונות בפרהסיא, אף על פי שבגלל כן נשתברו, על מנת שתצא מזה התועלת הזאת, שבחירת ישראל והבדלתם יהיו גלויים לכל. (כן היה אומר בזה הג"ר מאיר שפירא מלובלין.)

וכן היה תמיד במזרח אירופה, שהיו יכולים להכיר יהודי מבגדיו, מזקנו, ומפאותיו, מפרצוף פניו, ומכל צורת הלוכו בכלל. ולאחר האימנציפציה ותנועת ההשכלה חל השינוי בחיי היהודים וחידשו אז את הסיסמה "היה יהודי בביתך ואדם בצאתך," ונהפכה בחירת והבדלת עם ישראל להיות הבדלה נסתרת. ולאחר קום המדינה חזר הענין לקדמותו, שהכל מכירים את היהודים בכל מקום שהם, שהכל טוענים נגדם שאינם אזרחים נאמנים למדינתם, מפאת זה שעיקר נאמנותם היא למדינה היהודית. וזו מעלה גדולה ותועלת חשובה שבאה מכח הקמת המדינה, שחזרה בחירת ישראל להיות עוד הפעם בחירה גלויה. (מתוך דרשת רבנו ליום העצמאות, שנת תשי"ח.)

ג) פסל לך שני לוחות אבנים וגו'. עיין משי"כ בשם רבנו בספר ארץ הצבי (עמ' ר"ג) בהבדל שבין הלוחות הראשונות לבין הלוחות השניות.

ד) וקרא לך ואכלת מזבחו (ל"ד,ט"ו). עיין רמב"ם פ"ד משחיטה הלכה י"א, עכו"ם ששחט... שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתה מן התורה, שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו. (הלי י"ב) וגדר גדול גדרו בדבר, שאפילו עכו"ם שאינו עובד עבודה זרה שחיטתו נבילה. וכתב שם הכס"מ, נראה שרבנו סובר, שכל שאינו עובד עבודה זרה, אינו אסור אלא מדרבנן. והרא"ש כתב בשם הר"י, דטעמא [דשחיטת עכו"ם נבילה] משום דכתיב וזבחת ואכלת, אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו, עכ"ל. [כלומר, ולדעת הר"י והרא"ש אפילו נכרי שאינו עובד עבודה זרה ג"כ שחיטתו נבילה מדאורייתא.] ורבנו אמר בשם הגר"ח, דתנן בריש אבות עשה סייג לתורה. ועי"ש באבות דר' נתן פרק א' עשה סייג לדבריך כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו... תורה עשתה סייג לדבריה וכו'. ושם (ריש פ"ב) איזהו סייג שעשתה תורה לדבריה וכו'. הרי דלפעמים יש דינים דאורייתא שנאמרו בתורת סייג [ובספר לקח טוב להגר"י ענגיל יש אריכות בזה.], וה"נ נראה לפרש ברמב"ם, וגדר גדול גדרו בדבר זה, שיש כאן סייג דאורייתא, שאפילו נכרי שאינו עובד עבודה זרה ששחט, שחיטתו ג"כ נבילה **מן התורה**.

ועיין גמ' חולין (לח:) דלמ"ד סתם מחשבת כותי לעבודה זרה, אם נתפוס כדעת ר' אליעזר בר' יוסי שבעלים מפגלים, וילפינן חוץ מפנים, אז בישראל השוחט לכותי תהיה הבהמה אסורה בהנאה. ואנן לא קי"ל הכי, עיין רמב"ם (סוף פ"ב משחיטה) ישראל ששחט לעכו"ם, אף על פי שהעכו"ם מתכוון לכל מה שירצה, שחיטתו כשרה, שאין חוששין אלא למחשבת הזובח, לא למחשבת בעל הבהמה. לפיכך, עכו"ם ששחט לישראל, אפילו היה קטן, שחיטתו נבילה כמו שיתבאר. ומשמע מלשונו, דאילו היינו פוסקים כדעת ר"א בר' יוסי הנ"ל שבעלים מפגלים וילפינן חוץ מפנים, היתה הבהמה מותרת באכילה בכה"ג. והוא פלא!

והנראה לומר בבאור דבריו, דעיין משנה חולין (יג.) דשחיטת עכו"ם נבילה. ובגמ' שמה, נבילה אין, איסור הנאה לא. מאן תנא ... דלא כר"א... סתם מחשבת כותי לעבודה זרה, כלומר, ודין תקרובת יש לה. ולהלכה קי"ל דלא אמרינן סתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה. ואף על פי כן כתב הרמב"ם בפ"ב משאר אבות הטומאה ה"י, שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא... וקרוב בעיני שאף זה [טומאת נבילה דשחיטת עכו"ם] מדברי סופרים, שהרי טומאת עבודה זרה וטומאת תקרובתה מדבריהם כמו שיתבאר, ובגלל עבודה זרה... נאסרה שחיטתן וכו'. ומשמע דס"ל דהך איסור אכילה דאורייתא דשחיטת עכו"ם יסודו בסברא דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה, שכל הנכרים שייכים הם לע"ז. כלומר, כשיש לנכרי מחשבת עבד"ז בפועל ממש, אז הבהמה אסורה אפילו בהנאה מטעם תקרובת. אבל **בסתם** מחשבת עכו"ם, אז אין מחשבתו אוסרת אלא באכילה. אבל האוסר באכילה הוא **מחשבת** העכו"ם, ולא שיש **פסול גברא** על הנכרי.

ומעתה היה נראה לומר, דאף דשיטת ראבר"י דבעלים מפלגים ר"ל **שאף** בעל הקרבן ג"כ יכול לפגל, וכ"ש שהכהן העובד יכול לפגל. היינו דוקא בעבודת הקרבנות, שגם הכהן העובד וגם בעל הקרבן, לשניהם יש חשיבות בעבודות הקרבן. אכן בשחיטת חולין לדעת ראבר"י היה נ"ל **דרק** מחשבת הבעלים מצטרפת לבהמה, ולא מחשבת השוחט. וממילא, בעכו"ם השוחט בהמה של ישראל, שאין להבעלים (הישראל) שום מחשבה שתפסול להשחיטה, אף דלכל נכרי (אפילו אינו עובד עבודה זרה, ואפילו קטן) אמרינן שיש סתם מחשבה לעבודה זרה (עד כדי כך לאסור הבהמה באכילה), מכל מקום מאחר שהנכרי השוחט איננו **הבעלים** של הבהמה, אין מחשבתו מצטרפת להשחיטה, ואינה פוסלת את השחיטה (לראבר"י), דאין בעכו"ם פסול גברא.

בתר חזקה כשיש ע"א המברר את המעשה ומסלק את הספק. ועוד קשה, הא קיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף, וא"כ הואיל וע"א נאמן אף נגד רוב,[87] כ"ש הוא שיהיה נאמן נגד חזקה.[88]

ונראה לומר דה"ט דע"א אינו נאמן נגד חזקה משום דכללא היא דע"א בהכחשה לאו כלום הוא. דאמנם מדברי הגמ' בקידושין (סה:) לא ידעינן דע"א בהכחשה לאו כלום הוא אלא כשהעד מוכחש מבעל דבר. והכי מבואר גם בריש פ"י דיבמות ובריש פ"ג דכריתות לגבי עד א' אומר אכלת חלב ובעל דבר מכחישו. אך נראה דמה"ט גופא אין ע"א נאמן נגד חזקה, שגם זה חשיב כע"א בהכחשה. ואע"ג דע"א נאמן נגד רוב היינו משום דרובא דליתא קמן הוא **בירור כללי** ואינו נוגע באופן מיוחד למקרה הפרטי שלפנינו, וממילא א"א לומר דע"א נגד רוב חשיב כע"א בהכחשה. משא"כ כשע"א מוכחש מחזקה דמעיקרא שהיא **הנהגה מיוחדת** למקרה הפרטי שלפנינו, בכה"ג שפיר י"ל דחשיב כע"א בהכחשה, וממילא דין הוא שאין העד נאמן.

ונראה שלזה נתכוין הגר"א במה שכתב דאין העד נאמן להכחיש את השוחט משום דע"א בהכחשה לאו כלום הוא, פירוש הדבר דע"י שתיקת השוחט הרי הבהמה שנשחטה **הוחזקה בהיתר**, וממילא שוב אין העד נאמן לאוסרה, דע"א אינו נאמן נגד חזקה משום דזה חשיב כע"א בהכחשה וע"א בהכחשה לאו כלום הוא.[89]

חזקתה. ועיין עוד בזה בס' שערי ירשר (ש"ב פ"כ) ובקובץ שיעורים (הערות על השב שמעתתא, אות ד').

87 כך הוכיח הפנ"י בקידושין (סה: בתר"ה נטמאו) מהא דמעשים בכל יום שלוקחים שומן אצל טבח אף היכא שידוע שיש לו כמה התיכות חלב יותר מחתיכות שומן.

88 כך הק' גם השב שמעתתא (ש"ו פ"ז), עיי"ש מה שחי'.

89 ומעין זה פי' גם הקצות החושן (סי' פז ס"ק ח).

סימן יד

שחיטת עכו"ם

א.

גדר איסור שחיטת עכו"ם

כתב השו"ע (סי' ב ס"א) "שחיטת עכו"ם נבילה, אפי' הוא קטן ואפי' אינו עובד עכו"ם כגון גר תושב ואפי' אחרים רואין אותו." ומקור הדבר ממתני' בפ"ק דחולין (יג.) "שחיטת עובד כוכבים נבילה ומטמאה במשא." אלא שנחלקו הראשונים בטעם הדבר. הרא"ש שם (סי' ה) פי' בשם הר"י דשחיטתו נבילה משום דאינו בר זביחה, וכתיב "וזבחת ואכלת", אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו. וכן כתבו התוס' שם (ג: ד"ה קסבר). אבל הרמב"ם כתב בהל' שחיטה (פ"ד הי"א) דה"ט דשחיטתו נבילה משום דכתיב "וקרא לך ואכלת מזבחו", מאחר שהזהירה תורה שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור.

ועיין בט"ז שם (ס"ק א) שכתב דנפק"מ לענין גר תושב שאינו עובד ע"ז אך עדיין אוכל נבילות, דלדעת הרא"ש ודעימיה מסתבר דשחיטתו אסורה מה"ת, דהואיל ואינו ישראל הרי אינו בר זביחה אע"ג דאינו עובד ע"ז. אבל לדעת הרמב"ם מסתבר דכל שאינו עובד ע"ז הרי שחיטתו כשירה מה"ת. וכ"כ הרמב"ם להדיא בהל' שחיטה שם (הי"ב) וז"ל "**וגדר גדול גדרו בדבר** שאפי' גוי שאינו עובד ע"ז (דהיינו גר תושב) שחיטתו נבילה". הרי מבואר דס"ל דשחיטת גוי שאינו עובד ע"ז אינה אסורה אלא מדרבנן.[90]

90 אך עיי"ש בש"ך (ס"ק ב) שגרס אחרת בדברי הרמב"ם "שאפי' **כותי** שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה". ולפי גירסא זו ליכא נפק"מ בשחיטת גר תושב, דמשמע שגם הרמב"ם מודה דשחיטת גוי אסורה מה"ת אף אם אינו עובד ע"ז, ורק שחיטת כותי שאינו עובד ע"ז אסורה מדרבנן. אולם רבנו אמר שגירסת הכס"מ "שאפי' גוי וכו'" נראית יותר נכונה, דלפי גירסא זו נמצא דהל' י"ב ברמב"ם היא המשך מהל' י"א. אלא שהעיר רבנו בשם הגר"ח ז"ל [והובאו דבריו בס' "מפניני הרב" (עמ' שב)] דאף לגירסא זו י"ל דס"ל להרמב"ם דשחיטת גוי שאינו עובד ע"ז אסורה מה"ת, דאולי לעולם לא נתכוין הרמב"ם לומר שחכמים גזרו על שחיטת גוי שאינו עובד ע"ז, אלא התורה גזרה עליה, והוי סייג דאורייתא. וכבר מצינו ענין זה של סייג דאורייתא גם במקומות אחרים, עיין בזה בס' לקח טוב להגר"י ענגיל ז"ל (כלל ח').

ועוד הביא הש"ך ראיה מלשון הרמב"ם בהל' אבות הטומאות (פ"ב ה"י) "א' עכו"ם וא' כותי וא' גר תושב שחיטתו נבילה." הרי משמע דס"ל דשחיטת גר תושב אסורה מה"ת. אלא דקשה על הש"ך,

ונראה עוד, דמתוך מח׳ הרא״ש והרמב״ם **במקור** לאיסור שחיטת עכו״ם יש להבין שנחלקו גם **בגדר** שחיטת עכו״ם. דלדעת הרא״ש שחיטת עכו״ם אינה **מעשה שחיטה** כלל, אלא הרי היא כשחיטת קוף בעלמא.[91] ואילו לדעת הרמב״ם שחיטת עכו״ם נחשבת שפיר כמעשה שחיטה, אלא דמ״מ אינה מתרת את הבשר באכילה. ונראה דנפק״מ בזה לענין טומאה. דהנה כתב הרמב״ם בהל׳ אבות הטומאות (פ״ב ה״י) שאין שחיטת עכו״ם מטמאה במשא אלא מדרבנן. והשיג עליו הראב״ד שם שהרי העכו״ם הוא כבהמה ואין שחיטתו שחיטה כלל, וא״כ בודאי שחיטתו מטמאה מה״ת.[92] ונראה שהראב״ד הבין כדעת הרא״ש דשחיטת עכו״ם אינה שחיטה כלל, וממילא מסתבר דשחיטתו מטמאה מה״ת משום דהויא כבהמה שמתה מאליה. אבל הרמב״ם אזיל לשיטתו דשחיטת עכו״ם שפיר הויא מעשה שחיטה אלא שאין בו היתר אכילה, ומש״ה אינה מטמאה אלא מדרבנן אע״פ שאסורה באכילה מה״ת.[93]

שהרי הוא הבין כדעת הרמב״ם דשחיטת כותי אינה אסורה אלא מדרבנן, וע״כ צ״ל שלא גרס ״כותי״ ברמב״ם שם.

עוד כתב שם הש״ך שיש להביא ראיה מהא דישראל מומר לכל התורה כולה אפי׳ חרץ מעכו״ם ושבת שחיטתו אסורה מה״ת, וא״כ כ״ש הוא דגוי גמור שאינו עובד ע״ז שחיטתו אסורה מה״ת. אך גם זה דחה רבנו דאולי גרע מומר לכל התורה כולה מפני שהוא בכלל ״כי דבר ד׳ בזה״ משא״כ גר תושב שלא עבד ע״ז. ועיין עוד בזה בשיעורי רבנו לקמן (סי׳ טז אות ב׳).

91 וכן מבואר מלשון התוספתא (פ״א ה״א) וז״ל ״שחיטת עכו״ם ה״ז פסולה ושחיטת קוף ה״ז פסולה שנאמר וזבחת ואכלת, לא שזבח עכו״ם ולא שזבח קוף ולא שנזבחה מאליה.״ וכבר טרחו האחרונים ליישב דעת הרמב״ם מדברי התוספתא, עיין בכס״מ הל׳ אבות הטומאות (פ״ב ה״י) ובחי׳ רעק״א לחולין שם.

92 עיי״ש בכס״מ שתמה על דברי הראב״ד, אכן נראה שהראב״ד נתכוין להקשות מה שהקשה הכס״מ שם בעצמו.

93 ועיין עוד בביאור הגר״א שם (ס״ק כג-כד) שהעיר דנפק״מ אחרת איכא בין הרא״ש והרמב״ם לענין שחיטת מסור, דלדעת הרא״ש מסתבר דשחיטתו אסורה מה״ת הואיל ואינו בר זביחה, וכהא דאמרינן בגיטין (מה:) דמסור אינו יכול לכתוב תפילין הואיל ואינו בר קשירה. אבל לדעת הרמב״ם יש להכשיר שחיטתו מה״ת משום דלא שייכא גביה הך ד״וקרא לך וגו׳״ הואיל ואינו עובד ע״ז. ועיין ברמ״א (סי׳ ב ס״ט) שהביא ב׳ דיעות בזה.

ב.

ישראל ועכו״ם ששחטו ביחד

אלא דעדיין יש להסתפק בטעם החילוק שבין טומאה לאכילה לדעת הרמב״ם: האם הוא משום דשחיטת עכו״ם היא **מעשה שחיטה** בלי **היתר שחיטה**, וכדי לטהר את הבהמה מידי טומאת נבילה סגי במעשה שחיטה, ורק לאכילה בעינן היתר שחיטה, או דילמא לעולם בעינן היתר שחיטה אף לטהרה מידי נבילה, ובשחיטת עכו״ם יש **היתר שחיטה**, ומאי דשחיטת עכו״ם אסורה באכילה מה״ת היינו משום דעכו״ם **פוסל** שחיטתו לענין אכילה.

והנה יעויין בשו״ע (סי״א) שכתב שאם ישראל ופסול אוחזין בסכין ושוחטין הרי זה שחיטה פסולה. אבל הש״ך שם (ס״ק ל) הביא בשם האו״ז דשחיטתן כשירה. וכן פסק מהרש״ל בים של שלמה לחולין (סי׳ ז), והוסיף שם בביאור הדבר דלא דמי להא דאמרינן לקמן בשו״ע (סי׳ ה ס״ג) שאם שנים אוחזין בסכין ונתכוין א׳ מהם לשם דבר הפוסל הרי זו פסולה, דהתם מחשבת השוחט פסלה, אבל הכא בסתם עכו״ם או מומר הרי אין שחיטתו אסורה אלא משום דלאו בני שחיטה נינהו, וממילא כשיש א׳ בר שחיטה זולתו דיו בזה וכשר.

ונראה שנחלקו השו״ע והאו״ז אם עכו״ם פוסל שחיטתו או אינו אלא כקוף בעלמא. שהאו״ז סובר כדעת הרא״ש דשחיטת עכו״ם **אינה מעשה שחיטה כלל** אלא הרי היא כשחיטת קוף בעלמא, ומש״ה אין העכו״ם פוסל את השחיטה כשישראל כשר שוחט עמו.[94] אבל השו״ע סובר כדעת הרמב״ם דשחיטת עכו״ם שפיר הויא מעשה שחיטה, אלא דמ״מ אסורה היא באכילה משום דעכו״ם **פוסל** שחיטתו לענין אכילה, ומש״ה אף אם ישראל כשר שוחט עמו, מ״מ שחיטתו אסורה.

אלא דלכאורה יש לתמוה על זה, שהרי המקור לפסק השו״ע כאן הוא מדברי הרשב״א בתוה״ב (ב״א ש״א, ט.), והרי הרשב״א בעצמו שם כתב דשחיטת עכו״ם אינה אלא כמעשה קוף בעלמא. וא״כ אמאי העלה דשחיטתו אסורה גם אם ישראל כשר שוחט עמו. ונראה דלעולם לא אסר הרשב״א עכו״ם וישראל שוחטין ביחד משום דעכו״ם פוסל את השחיטה אלא משום דלא נעשתה מעשה שחיטה גמורה ע״י ישראל. דהנה נחלקו ר״מ ור״י בשבת (צב:) לגבי שנים שהוציאו חפץ ביחד וכל א׳ יכול

94 ועיין בביאור הגר״א שם (ס״ק כו) שהעיר דהכי איתא בתוספתא שם וז״ל ״ישראל ועכו״ם שהיו אוחזין בסכין ושוחטין וכו׳ שחיטתן כשירה״. ונראה שהתנא בתוספתא אזיל לשיטתו דס״ל דשחיטת עכו״ם הויא כשחיטת קוף וכמו שנתבאר לעיל (הע׳ 91).

להוציאו בפני עצמו, דר"מ מחייב ור"י פוטר. ובזה אינו יכול וזה אינו יכול ר"י מחייב ור"ש פוטר. ומבואר שם בגמ' דשנים שעשאוה פטור מקרא ד"בעשותה" העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, אלא דר"י סובר דלא מיירי הך מיעוטא אלא בזה יכול וזה יכול, והכי קיי"ל וכמו שכתב הרמב"ם בהל' שבת (פ"א הט"ו-ט"ז).

ובפשוטו היה נראה לפרש דה"ט דר"י פוטר בשנים שעשאוה בזה יכול וזה יכול משום דס"ל דבכה"ג חשיב כאילו כל א' לא עשה אלא חצי מלאכה, ואינו חייב על מלאכת שבת אא"כ עשה מלאכה גמורה.[95] ונראה דה"ה נמי בכל התורה כולה, דאע"ג דליכא פטור דשנים שעשאוה בכהת"כ,[96] היינו משום דבכהת"כ שפיר יכול להתחייב אף על חצי מעשה, אבל לעולם אף בכהת"כ אם שנים עשו מעשה א' ביחד, וכל א' יכול לעשות המעשה לבד, חשיב עפ"י דין כאילו כל א' עשה רק חצי המעשה.

ונראה דמה"ט סובר הרשב"א שאם ישראל ועכו"ם שחטו ביחד שחיטתן אסורה. דאף אם העכו"ם אינו פוסל את השחיטה, מ"מ הרי שחיטתו אינה נחשבת כמעשה שחיטה, אלא הוי כאילו נעשתה מאליה או ע"י קוף. ולפיכך הואיל ובשנים ששחטו א"א לייחס אלא חצי מעשה השחיטה לכל א' מהן, נמצא שכששחטו ישראל ועכו"ם ביחד חשיב כאילו לא נעשה אלא חצי מעשה השחיטה בהכשר (דהיינו ע"י הישראל) והשאר כאילו נעשה מאליו, ופשוט הוא דשחיטה כזו אסורה. ונראה דהכי מבואר מלשון הרשב"א בתוה"ב שם (ט.) וז"ל "היו שנים אוחזין בסכין ושוחטין וא' מהן פסול לשחיטה כעכו"ם וכו' שחיטתו פסולה **שהרי לא נעשית כל השחיטה ע"י הכשר לשחיטה.**" הרי משמע כדברינו דה"ט דשחיטתו פסולה משום דלא נעשה אלא חצי מעשה השחיטה בהכשר.

95 כך ביאר הג"ר אלחנן וואסרמאן ז"ל, הי"ד, ב"קובץ שיעורים" למס' חולין (אות ט"ז). אלא דלכאורה צ"ע, דא"כ אמאי בזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב, הרי התם כ"ש הוא שיש להחשיבו עפ"י דין כאילו כל א' לא עשה אלא חצי מלאכה שהרי בלי חבירו לא היה נעשה מלאכה גמורה. עיין בס' ארץ הצבי (עמ' גד הע' 5) שביאר דבזה יכול וזה יכול פטור משום דלא מיקריא עשייה דידיה לגמרי הואיל ואפשר לייחס את המעשה לחבירו שעשה עמו שהיה יכול לעשות בעצמו, אבל בזה אינו יכול וזה אינו יכול בודאי צריך לייחס את המעשה לשניהם הואיל ולא היה נעשה המעשה בלי שניהם, וממילא שפיר מיקריא עשייה מצד שניהם. ועיין עוד ברש"י לשבת שם (ד"ה ור' יהודה) שפי' אחרת לגמרי דשנים שעשאוה פטור לר"י בזה יכול וזה יכול משום דלאו אורחיה בהכי. ולדבריו ניחא בפשיטות מאי דר"י מחייב בזה אינו יכול וזה אינו יכול משום דבכה"ג אורחיה בהכי לעשות ע"י שנים.

96 עיין בס' ארץ הצבי שם שהעיר דבתשו' בן פורת להגר"י ענגיל (ח"א סי' י) דן בנקודה זו אם דין שנים שעשאוה נוהג רק בשבת או אף בכל התורה כולה.

ג.

עכו"ם ששחט סימן א' בתחילה

איתא בחולין (כט:) "אמר ר"ש בן לקיש משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף, ור' יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן א' עכו"ם וסימן א' ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד עכו"ם וכו'. לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן א' בחוץ וסימן א' בפנים, למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מיחייב, למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב."

ופי' רש"י שם (ד"ה פסולה) שאם עכו"ם שחט סימן א' הרי זה שחיטה פסולה אף למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף, דאף אי לא מיקריא שחיטת עכו"ם, מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא, אלא הרי הוא כאילו ניקבה ע"י קוץ בעלמא ואיטרפא לה. פירוש הדבר, דלענין איסור שחוטי חוץ בעינן דוקא **מעשה שחיטה** באיסור, ובהא פליגי ריו"ח ור"ל אי תחילת השחיטה ג"כ מיקריא **חלק ממעשה השחיטה** או לא. אבל בשחיטת עכו"ם לא בעינן מעשה שחיטה כדי לאסור, דאף אם נטרפה או נתנבלה הבהמה מאליה הרי היא אסורה.

ולכאורה צ"ע לשיטת הרמב"ם, שהרי לדידיה אף שחיטת עכו"ם דינה כמעשה שחיטה רק שאינה מתרת את הבשר באכילה. וא"כ מה בכך שנעשה בה מעשה טריפה ביד עכו"ם, הרי אין שחיטת עכו"ם אסורה משום דחשיבא כאילו נעשתה השחיטה מאליה, אלא גזיה"כ היא מקרא ד"וקרא לך ואכלת מזבחו", ועיקר האיסור תלוי במאי דמיקריא שחיטה דעכו"ם (דהיינו מאי דמיקריא "זבחו") או לא. וממילא מסתבר דדין השחיטה כששחט עכו"ם סימן א' בתחילה צ"ל תלוי במח' ריו"ח ור"ל אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה אלא לבסוף, שאם ישנה לשחיטה מוע"ס שפיר נקראת השחיטה על שם העכו"ם והרי היא אסורה, משא"כ אם אינה לשחיטה אלא בסוף.[97]

ואמנם מדברי הרמב"ם בהל' שחיטה (פ"ד הי"ג) מבואר שפי' אחרת בכל הסוגיא התם, שהרי כתב "התחיל הגוי לשחוט מיעוט הסימנין וגמר ישראל או שהתחיל ישראל וגמר הגוי פסולה, ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף." ולכאורה דבריו תמוהין, דהא מבואר בגמ' דאף מ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף מודה שאם הגוי עשה בה מעשה טריפה הרי שחיטתו פסולה.[98]

97 כך העיר גם האור שמח שם.

98 כך הקשה גם הלחם משנה שם.